

KAMEETHARI ÑAANTSI ROJANKINA-TAKIRI MATEO

Icharini-yitari Jesús

(Lc. 3.23-38)

¹ Iroka iwaero-paeni ikaatzi icharini-takari Jesús, Jeepatziitoetani. Tema irika Jesús riitaki icharini David eejatzi Abraham.

² Ikanta paerani Abraham, itzimaki itomi iitakiri Isaac. Ikanta Isaac tzimanaki itomi rirori, iitakiri Jacob. Ikanta Jacob tzimanaki itomi rirori, iitakiri Judá. Tema osheki rirentzi tzimaen-tsiri Judá.

³ Ikanta Judá rowakaakiro Tamar, iitakiri Fares, riima itsipa iitakiri Zara. Ikanta Fares tzimanaki itomi rirori, iitakiri Esrom. Ikanta Esrom tzimanaki itomi rirori, iitakiri Aram.

⁴ Ikanta Aram tzimanaki itomi rirori, iitakiri Aminadab. Ikanta Aminadab tzimanaki itomi rirori, iitakiri Naasón. Ikanta Naasón tzimanaki itomi rirori, iitakiri Salmón.

⁵ Ikanta Salmón rowakaakiro Rahab, iitakiri Booz. Ikanta Booz rowakaakiro Rut, iitakiri Obed. Ikanta Obed tzimanaki itomi rirori, iitakiri Isaí.

⁶ Ikanta Isaí tzimanaki itomi rirori, iitakiri David. Tema irika David riitaki pinkathari-teentsiri.

Ikanta pinkathari David rowakaakiro iina Urías, iitakiri Salomón.

⁷ Ikanta Salomón tzimanaki itomi rirori, iitakiri Roboam. Ikanta Roboam tzimanaki itomi rirori,

iitakiri Abías. Ikanta Abías tzimanaki itomi rirori, iitakiri Asa.

⁸ Ikanta Asa tzimanaki itomi rirori, iitakiri Josafat. Ikanta Josafat tzimanaki itomi rirori, iitakiri Joram. Ikanta Joram tzimanaki itomi rirori, iitakiri Uzías.

⁹ Ikanta Uzías tzimanaki itomi rirori, iitakiri Jotam. Ikanta Jotam tzimanaki itomi rirori, iitakiri Acaz. Ikanta Acaz tzimanaki itomi rirori, iitakiri Ezequías.

¹⁰ Ikanta Ezequías tzimanaki itomi rirori, iitakiri Manasés. Ikanta Manasés tzimanaki itomi rirori, iitakiri Amón. Ikanta Amón tzimanaki itomi rirori, iitakiri Josías.

¹¹ Ikanta Josías tzimanaki itomi rirori, iitakiri Jeconías. Tema tee apaani ikanta Jeconías osheki rirentzi tzimaen-tsiri. Aripaete inoshikae-takiri rahaeta-nakiri maawoeni janta Kompitaariki.

¹² Ikanta ipiyaawo inoshikan-teeta-kariri Kompitaariki. Ari itzimapaeri itomi Jeconías, iitakiri Salatiel. Ikanta Salatiel tzimanaki itomi rirori, iitakiri Zorobabel.

¹³ Ikanta Zorobabel tzimanaki itomi rirori, iitakiri Abiud. Ikanta Abiud tzimanaki itomi rirori, iitakiri Eliaquim. Ikanta Eliaquim tzimanaki itomi rirori, iitakiri Azor.

¹⁴ Ikanta Azor tzimanaki itomi rirori, iitakiri Sadoc. Ikanta Sadoc tzimanaki itomi rirori, iitakiri Aquim. Ikanta Aquim tzimanaki itomi rirori, iitakiri Eliud.

¹⁵ Ikanta Eliud tzimanaki itomi rirori, iitakiri Eleazar. Ikanta Eleazar tzimanaki itomi rirori, iitakiri Matán. Ikanta Matán tzimanaki itomi rirori, iitakiri Jacob.

¹⁶ Ikanta Jacob tzimanaki itomi rirori, iitakiri José. Riitaki José oemithori María. Tema iroka María rootaki tzimakiriri Jesús, riijatzi iiteetziri Jeepatziitoetani.

¹⁷ Riitaki irika-paeni iwaejatzitetakari retanakawo Abraham roojatzi David, ikaateeyini 14. Ipoñaana David roojatzi inoshikan-teeta-kariri Kompitaariki, ikaateeyini 14. Ikanta ipiyaawo inoshikan-teeta-kariri Kompitaariki, roojatzi itziman-takari Jeepatziitoetani, ikaateeyini 14.

Itziman-takari Jesús
(Lc. 2.1-7)

¹⁸ Iroka okanta itziman-takari paerani Jesús, Jeepatziitoetani. Eenitatsi iinathori José oeta María, rootaki ikashiyakari iinantyaawo. Teemaeta iñiuro rontsirokyaawo. Roo kanteencha, motzitaki María okantakaakawo Ishire Tajorentsi.

¹⁹ Tema tampatzika-shireri rirori José, ikowaw-itaka romanakayaawomi rokiromi María, tee ikoyi rowashironkayiro ikemakoe-tero itzimashi-waetaka eentsite.

²⁰ Ikanta ikenkishiryaa-waeta José tsireniriki, roñaahakari Ronampiri Tajorentsi imishiwaeroki, ikantakiri: “José, icharini pinkatharini David. ¿Itaka pikenkishiryaan-tari pookiro María? Payiroota, tema Ishire Tajorentsi kantakaawori omotzitan-takari.

²¹ Aririka itzimaki eenchaa-niki, piiteri “Rowawijaa-kotee Tajorentsi”. Tema riitaki owawijaa-koteerini isheninka-paeni ikaariperotakira. Tema iroka waerontsi

“Rowawijaa-kotee Tajorentsi”, rootaki ikantziri iñaaniki riroripaeni “Jesús”.

²² Tema omatanta-yitakari iroka-paeni, ari omonkaatari okaatzi rojankina-takaakiriri Tajorentsi paerani Kamantan-taniri, ikantaki:

²³ Ari otzimaanitaki tsinani kaari ñeerini shirampari, itzimi otomi,

Iiteeteri Emanuel, rootaki owaetakaan-teerini ikanteeteri: “Itsipatee Tajorentsi.”

²⁴ Ikanta ikakitane José, imatakiro okaatzi ikan-takiriri Ronampiri Tajorentsi, iinantakawo María.

²⁵ Teemaeta rontsirokityaawo roojatzi itziman-takari omapokani otomi. Iiteetakiri JESÚS.

2

Ipokaki yotaniri iñeeri Jesús

¹ Tema tzimaki Jesús nampitsiki Owapankoniki, iipatsiteki Judá-paeni jempe ipinkathari-wentantzi Herodes. Ari rareetee-yakani yotaniri-paeni Aapatziyaweniki ikinapaakiro ishitowapiintzira ooryaa.

² Rojampi-tanta-paaki, ikantzi: “¿Jempe ijeekakika iwinkatharite Judá-paeni owakira tzimaen-tsiri? Tema janta nonampiki jempe nopoñaaka, noñaakiri ompokiro niyotan-takari tzimaki. Rootaki nopokan-tanakari nopinkathateri.”

³ Ikanta ikemaki pinkathari Herodes antawo okantzimo-shiryaa-nakari, ari ikimi-tzita-nakari maawoeni Aapatziyaweni-jatzi.

⁴ Ikaemakaan-takiri Herodes maawoeni reewarite Ompera-tajorentsitaawo, eejatzi

maawoeni Yotaantaniri, rojampi-takiri, ikantziri: “¿Jempema iitzimika Jeepatzii-toetani?”

⁵ Ari ikantee-yanakini rirori: “Ari itzimiri janta Owapankoniki ipatsiteki Judá-paeni, tema ari okantzi rojankinari Kamantan-taniri, ikan-taki:

⁶ Rooma eeroka Owapankoni jeekatsiri iipatsiteki Judá-paeni,

Tekatsi theenkimini, ikantemi: “Tee piriiperotzi eerokapaeni, rawijimi itsipa pinkathari-wentziriri asheninka Judá-paeni.’

Tema aritaki ipoñeeyaari pinkathari-perori janta. Riitaki jewateerini Israel-paeni nashitari naaka.”

⁷ Tema romanakaashitakari ikaemakaan-takiri Herodes pokaentsiri yotaniri-paeni, rojampi-takiri, ikantziri: “¿Jempe okaatzika piñaantakariri ompokiro piyotan-takari tzimaki pinkathari?”

⁸ Ari ikamantakiri jempe okaatzi iñaantakariri. Ikantzi Herodes: “Kameethataki, pimatero piyaate Owapankoniki paminiri jempe ijeekika eenchaa-niki. Aririka piñaakiri eejatzi pikinapae jaka pikaman-taneena, niyaatantyaari naaka nopinkathateri.”

⁹ Ikanta ikemakirira yotaniri-paeni ikantakiriri pinkathari, awijeeya-nakini. Eejatzi iñaaneeri ompokiro iñaakiri chapinki inampiki. Ikanta rareetzi-matapaaka, iñaatziiri raatzinka-paaki ompokiro jaha ijeekakira eenchaa-niki.

¹⁰ Ikanta iñaakiri raatzinka-paaki ompokiro, antawo ikimo-shire-teeya-nakini.

¹¹ Ari ikyeeya-paakini pankotsiki, iñaapaa-kitziiri eenchaa-niki eejatzi María, riniro. Otziwerowae-yapaakani, ipinkatha-tapaakiri. Opoñaashitaka

roemishitowakiro okaatzi ramakiniriri, ipaakiri ooro, kajankari, eejatzi kepishaari. Osheki ow-inawo iroka-paeni*

¹² Ikanta imahaeya-paakini, ari romishimpyee-takiri ikantee-tziri: “Eero pikinashi-taneeri Herodes.” Rootaki ikinanta-naari otsipaki awotsi ipiyanta-naari inampiki.

Ishiyantakari Apitantoniki

¹³ Ikanta ipiyeeyaani yotaniri-paeni. Rapiiteero Ronampiri Tajorentsi iñaanateeri José imishiwaeroki, ikantziri: “¡José! Pishiya-kaeri eenchaa-niki eejatzi riniro, piyaate nampitsiki Apitantoni. Ari piyeekiri janta roojatzi nokantan-teemiri: ‘Pipiyee.’ Tema awotsikitaki Herodes ikoyi rowamayiri eenchaa-niki.”

¹⁴ Ikanta ikakitanaki José, ikamantakiro María, tema tsireniriki ishiyaka Apitantoniki raanakiri eenchaaniki.

¹⁵ Ari ijeekakiri janta, roojatzi ikamantaari Herodes. Ari omonkaatari rojankina-takiri paerani Kamantan-taniri, ikantaki: Ijeekawitakya notyomi nampitsiki Apitantoni, tema ari nokanteeri ipiyee.

¹⁶ Ikanta riyotaki Herodes ramatawi-takiri yotaniri-paeni, otyaanakari imashirenka. Ari rotyaantaki thonkirini rowamayiri eentsi-paeni, ikantakiri: “Piyaate Owapankoniki eejatzi maawoeni nampitsiki okaatzi otsipa-nampitari, powamayiri maawoeni eenchaa-niki owakira tzima-tsiri, eejatzi kaateentsiri apite rojarentsite.”

---

* **2:11** kepishaari = Mirra

Tema ikamantakiri chapinki yotaniri-paeni jempe okaatzi iñaanta-kariri ompokiro.

¹⁷ Ari omonkaatari ikamantan-takiri paerani Kamantan-taniri Jeremías, ikantaki:

¹⁸ Ikemaetaki Tonkaeroetoniki antawo irahaeyacharini.

Rootaki ojawopaeni kaminkawoni Raquel irako-tariri eentsite-paeni.

Tekatsi mateeroni kimoshiretahaeroni, tema ithonkiteetakiro rowamayi-tee-takiro eentsitepaeni.†

¹⁹ Okanta paata, kamae rirori Herodes. Roojatzi ijeekaki José Apitantoniki. Ari rapiiteero Ronampiri Tajorentsi iñaanateeri imishiwaeroki.

²⁰ Ikanteeri: “¡José! Kantacha pipiye iipatsiteki Israel-paeni, paaneeri peentsite eejatzi riniro. Tema kamae kowawita-chari rowamayirimi.”

²¹ Ikanta ikakitanaki José, roojatzi riyaatanta iipatsiteki Israel-paeni, raaneeri eenchaa-niki eejatzi iina.

²² Roo kanteencha, ikemaki José ikanteetzi: “Riitaki pinkathari-taatsi Arquelao inampiiteki Judá-paeni, ipoyaataari ipaapate Herodes.” Osheki ithaawanaki, tee ikoyi ijeekapae janta. Ari rapiitee-ri iñaana-teeri imishiwaeroki, ikanteetzi: “Paamae-yaari Arquelao.” Rootaki ikinantanakari janta Tepokiweniki.

²³ Ari inampita-paawo nampitsiki Kashiyakaweniki. Tema ari omonkaatari ikantakiri paerani Kamantan-taniri-paeni, ikantaki: Ikashiyakahaetani iiteeteri.

---

† **2:18** Iroka Raquel rootaki iinani Israel.

3

Omitsiryaatantaniri Juan

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9,15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Okanta paerani janta ipatsiteki Judá-paeni, ari ipokaki Juan Omitsiryaatantaniri, ikamantantzi.

² Iroka ikantan-tapaaki: “Pipakahaero pikaaripero-shire-waetaki, tema rooteentsi ipinkathari-wentantee jaka Inkitejatzi.”

³ Tema rootaki ikenkitha-takotaki paerani Kamantan-taniri Isaías, ikantzi:

Ari icheraa-haete ikaemaete ochempi-mashiki,
 ikanteete:
 Powameetha-teeniri   Pinkathari   jempe
 ikinapaaki.

Pikimita-kaantero itampatzikae-tziro awotsi.

⁴ Rootaki ithaaritari paerani Juan, rontyee-tziro iwitzi ikyaakoetari, rowatha-kitari mashitsi-mashi. Rii rowari kentori, imiritziri iyaa pitsi.*

⁵ Osheki pokaentsiri paerani iñeeri Juan, Aapatziyaweni-jatzi, eejatzi poñaaneen-chari otsipaki inampii-teki Judá-paeni, pokaeyakini ikaatzi nampi-thapyaa-tawori Pareenkaariniki.

⁶ Ikamantakoyitapaakiro okaatzi rantakiri karipero-yitatsiri, rootaki romitsiryaatantakariri Juan irika-paeni iroka eni Pareenkaarini.

⁷ Ikanta iñaawakiri Juan ipokaeyakini Inashitan-taniri eejatzi Sadoc-paeni, ikoyi romitsiryaawent-yari Tajorentsi riyotee-tantyaariri kiteshiretee, ikantawakiri: “Tee pikameetha-shire-teeya-nitzi eeroka, poshiya-shitakari maanki. ¿Poshiyakaamintheetzi eero rowajankitahae-teemi?”

---

* **3:4** ikyaakoetari = camello

⁸ Kyaari-pero-rika pipakahaero pikaaripero-shire-waetzi, pikameetha-shiretee, poshiya-kotee-yaawo pankirentsi kithoki-tatsiri.

⁹ Eero pikanta-shire-waetzi: ‘Naaka icharini nowaejatziteni Abraham.’ Pikemi nokantemi: ‘Eero pikantakaa-pero-waeta-shita poshiya-kaantyya eeroka ikowa-perotani Tajorentsi, tema kantacha ratziri-takaero iroka mapi, rootaki poyaatee-yaarini icharini-yitee-yaari awaejatziteni Abraham.’

¹⁰ Eerorika poshiyawo pankirentsi kithokitatsiri, ichekae-takiro shachaki pankirentsi oponkitziki kaari kithoki-tatsini, rahaetakiro itahaetero.

¹¹ Aririka ipakahaero ikaaripero-shirewita atziri, aritaki nomitsiryaatan-teeyaari nijaa. Roo kanteencha, awotsikitaki matzirori ipinkatharentsiti, nopinkatha-tzitakari naaka, tee okantyya roshiya-kaantena romperatani nothopaan-tyaanariri ikyaantari iitziki. Tema riitaki kimitakaan-tyaawoni romitsiryaatan-teeromi Ishire tajorentsi, roete-shire-tanteeromi paamari.

¹² Tema roteeyakiro rirori rotekaki-mento, rooteentsi ikaateero roteka-kiwaete. Rowakoyiteero kameethari okithoki pankirentsi, ari itayimae-teeyaawo otakee-riki.”[†]

[†] **3:12** Tema aririka owiikitero awankiri, otekaki-takiro, ataakiro otakee-riki. Rootaki aakiyite okithoki, otekitakiro kameetha, owakoyi-takiro. Ari roshiyee-yaari eejatzii pokaentsiri, rinashi-yitee-yaari atziri, ineshironka-yiteeri ikaate kemijanta-neerini, rima kaari pakahaeroni ikaaripero-shiretzi, rootaki itaantee-yaari paamariki kaari tsiwaka-nitatsini.

Romitsiryaataka Jesús
(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³ Opoñaashitaka ipokaki Jesús eniki Pareenkaariki, ipoñaakawo Tepoweniki. Ipokashitakiri Juan romitsiryaateri.

¹⁴ Tee ikowawita Juan romitsiryaateri Jesús, ikantawakiri: “¿litaka pipokashi-tantanari naaka nomitsiryaatemi? Tema eeroka omitsiryaatenani naaka.”

¹⁵ Rakanakiri Jesús, ikantziri: “Nokowa-perotatzii pomitsiryaatena. Rootaki ikowakaa-kinari Tajorentsi.” Ari ikowanaki Juan, ikantziri: “Aritaki nomitsiryaatakimi.”

¹⁶ Raanakiri, romitsiryaatakiri. Ro itonkaaneemi Jesús, kimitanaka ashitaryaa-nakityeeyaami inkite, iñahaetatzii opokashi-takiri Ishire Tajorentsi okinapaaki inkiteki oshiya-paakari jamomo.

¹⁷ Ikemaetatzii inkiteki ikantee-tanaki: “Ritaki netakoperotani irika notyomi, osheki nokimoshire-wentakiri.”

4

Rantakahaeterimi kaari kamethatatsi Jesús
(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

¹ Okantakaa-nakari Jesús Ishire Tajorentsi jatanaki ochempi-mashiki, ari ikowawi-taka Kamaari rantakayirimi kaari kamethatatsi.

² Osheki kitejeri ijeekawaetaki janta, tekatsi roya, ayimatakiri itashe. Tema okaatzi 40 kitejeri ijeekawaetaki janta.

³ Ikanta Kamaari, ipokashi-takiri Jesús ikoyi rantakaerimi kaari kamethatatsi. Ikantapaakiri:

“Kyaaripero-rika Itomintzimi Tajorentsi, pipeyiro owanawontsi iroka mapi, poyaawo.”*

⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantanakiri: “Eenitatsi jankinarentsi kantatsiri:

Tee apatziro akoyiro oyaawo owanawontsi, rootaki kowapero-tachari akemijanteero okaatzi ikanteeri Tajorentsi.”

⁵ Ikanta Kamaari raanakiri nampitsiki tajorentsi-tatsiri, rateeta-kaapaakiri jenoki okaapankata-paakira tajorentsi-panko.†

⁶ Ikantawi-tapaari: “Kyaari-pero-rika Itomintzimi Tajorentsi, pimitayi jaawikinta. Pikenkishiretero rojankinee-takiri paerani okantzi:

Rotyaantemiri Tajorentsi Ronampiri aminakowentemini. Riitaki thomaemini eero pantziwa-tantawo mapi piitziki.”

⁷ Ari rakaneeri Jesús, ikantziri: “Okantzi eejatzi rojankinee-takiri paerani:

Tee okameethatzi piñaanta-waetyaari Piwinkatharite Tajorentsi.”

⁸ Rapiiwi-takari Kamaari raaneeri Jesús tonkaariki ochempiki. Roñaahakiri maawoeni nampitsi ipinkathari-yitzi atziri, tema kameetha okanta owaneenka-yitaka.

⁹ Ikantapaeri: “Paminiro okaatzi tzimatsiri janta. Aririka potziwerowa-shita-kina pipinkathatena, aritaki nopakimiro maawoeni.”

¹⁰ Ari rakaneeri Jesús, ikantziri: “¡Piyaate in-teena! eerokataki kamaari. Tema rojankineetaki paerani, kantatsiri:

---

* **4:3** owanawontsi = pan   † **4:5** nampitsi tajorentsi-tatsiri = Aapatziyaweni

Apinkatha-teeri Awinkatharite, apatziro akemi-janteri rirori.”

‡

11 Ari rinteenaryaawitapaenta Kamaari. Pokaeya-paakini Ronampiri Tajorentsi, raminapaa-kiniri ikoyiri Jesús.

Retanakari rantayi-tziri Jesús

(Mr. 1.14-20; Lc. 4.14-15; 5.1-11; 6.17-19)

12 Ari ikemaki Jesús omonkyahaetakiri Juan. Rootaki ipiyanta-naari rirori Tepoweniki.

13 Tee ijeekapae Kashiyakaa-weniki, ikinanee Capernaum-ki, ari ijeekapaeri. Tema inkaari-thapyaaki ojeeki Capernaum, inampiiteki iwae-jatziteni Zabulón-paeni eejatzi Neftalí-paeni.

14 Ari omonkaatakari okaatzi ikenkitha-takiri paerani Kamantan-taniri Isaías, ikantaki:

15 Ojeeki inkaari-thapyaaki inampi Zabulón-paeni eejatzi Neftalí-paeni,
Intatsikirona Pareenkaariniki,
Jeekatsiri Tepoweniki, jempe ipiyotee-yaari itsi-pajatzipaeni.

16 Ikaatzi kimiwi-takariri kinatsiri otsirenikak-itzira,

Ari iñaayiteeriri riiperori ootamentotsi.

Otsiman-kakowi-takari raampari kathatayiri iki-neemi sharinkaweniki.

Okimiwitakawo ijeekaemi okoñeetyeera.

17 Aripaete retanakawo Jesús ikenkitha-takaeri atziri-paeni, ikantziri: “Pipakahaero okaatz pantakiri kariperotatsiri, tema rooteentsi ipinkathari-wentantee jaka Inkite-jatzi.”

---

‡ 4:10 kamaari = Satanás

18 Ikanta ishire-thapyaa-tanakawo inkaari janta Tepoweniki, roojatzi iñaanta-paariri Simón, iiteet-ziri eejatzi Pedro, itsipatari rirentzi iita Andrés, ipashikaateeyini. Tema pashikaawaerentzi riror-IPAENI.

19 Ikantapaakiri: “Poyaatena, okimityaawo ni-maeka riimi atziri nopashikatakayimiri.”

20 Tema te ishenkaanaki, rookanakiro ipashikaamento royaata-nakiri.

21 Ikanta riyaaatanaki, iñaapaa-tziiri Jacobo eejatzi Juan, rirentzi. Ari ijeekaeyini rirori ipitoki rowamata-tziro ipashikaa-mento itsipatakari ipaapate iitachari Zebedeo. Romiñaa-nakiri eejatzi rirori,

22 rookanakiri ipaapte ipitoki, royaata-nakiri Jesús.

23 Ithonkakiro ranashi-takawo Jesús Tepoweni, riyotaantaki maawoeni nampitsiki jempe ipiyota-piinteeta, ikamantan-takiro Kameethari Ñaantsi jempe okantakota ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Retsiya-takota-kaayitaki ikaatzi mantsiya-yitatsiri nampitsiki.

24 Tema ithonka ikema-kotee-tanakiri Jesús janta. Ikemaeyakini eejatzi Tonkaeronijatzi, ramayitakiri isheninka ikaatzi mantsiyatatsiri, retsiya-takota-kahae-teeri. Ramakiri ikaatzi omatziri inashiyita-chari mantsiyarentsi, katsiwae-tatsiri, kamanawae-tatsiri, kijopooki-waeta-tsiri. Ramakiri eejatzi raahashireyi-tziri peyari. Tema ithonkakiri rowawijakoyita-waeri Jesús.

25 Tema royaatee-yakirini osheki Tepoweni-

jatzi, Apipakowenijatzi, Aapatziyaweni-jatzi, poñaayi-taneen-chari otsipaki inampi Judá-paeni, eejatzi intatsikiro Pareenkaariniki.

5

Ikenkithatzi Jesús tonkaariki, jempe okantakota kimoshire-taatsini (Lc. 6.20-23)

¹ Ikanta iñaakiri Jesús osheki piyowenta-kariri, tonkaanaki ochempiki, ari ijeekapaaki janta. Pokapaaki riyotaani-paeni, ipiyowenta-paakari.

² Ari riyotaa-yitakiri, ikantziri:

³ “Ikimoshiretee shipeta-shireri, tema riitaki ñahaeroni ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi.

⁴ Ikimoshiretee iraaneenta-waeta-chari, tema riitaki roemoshirenkae-teeri.

⁵ Ikimoshiretee tsinampa-shireri, tema riitaki jeekaatsini kameetha kepatsiki ikashiya-kahae-takiriri.

⁶ Ikimoshiretee amina-mina-tzirori ikameetha-shirete, tema aritaki iñahaero ikoyiri.*

⁷ Ikimoshiretee neshironka-taniri, tema aritaki ineshironkae-teeri rirori.

⁸ Ikimoshiretee kiteshireri, tema riitaki ñahaerini Tajorentsi.

⁹ Ikimoshiretee oetsimaryaan-taniri, tema riitaki ikanteeteri: “itomyaayipaeni Tajorentsi.”

¹⁰ Ikimoshiretee ikemaatsi-takae-tyaari ikameetha-shiretzira, tema riitaki ñaayiteeroni ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi.

---

* **5:6** amina-mina-tzirori ikameetha-shirete = riitaki oshiyariri ayimaneentziri imiri eejatzi itashe ikowa-pero-teera ikameethashirete.

11 Pikimoshiretee imaninta-waeteetemirika, ikemaatsi-takae-temirika, itheeya-kowae-teetemirika okantakaan-tziro pikemijantaana.

12 Pithamenta-yityaa, tema Tajorentsi pinateemini inkiteki. Pikenkishireero jempe ikantee-takiri paerani ikemaatsi-takaetari etanakawori Kamantan-taniri-paeni.”

Oshiyawori tziwi

13 “Poshiyakawo eeroka-paeni tziwi. Aririka rowaeteetero tziwi oetarikapaeni, eero okamethatzi ikatyokan-teetyaawo. Otsizmatyee imaninteetero, rookaetakiro jaawiki raatzika-waeteetero.”

Oshiyariri ootamentotsi

14 “Aririka ojeeki nampitsi tonkaariki, okoñaatzi maawoeni aririka ootyaa tsireni-riki, tee omana nampitsi. Tema eeroka koñeetyaa-kotantaniri, eeroka yotaaneerini maawoeni atziri, eero pomanimo-tziri okaatzi piyotaneeri eeroka.

15 Ari okimitzita eejatzi, aririka onthoteri ootamentotsi, eero atapatako-tziri. Tema owakotziri jenoki ikoñeetyaa-kotan-tyaari ikaatzi jeekatsiri pankotsiki.

16 Ari pikanta-neeyaari eeroka, pijeeka-yitanee kameetha iñaantemiri pisheninka-paeni okameethatzi okaatzi pantayi-taneeri. Rootaki ipinkatha-tantee-yaariri rirori Ashiteeri Inkitejatzi.”

Ikenkitha-takotakiro Jesús Ikowakaan-teetani

17 “Eero pikenkishiryaa-shita nopokatzi nookakayimiro Ikowakaan-teetani, eero nokakayimiro eejatzi ikenkitha-takotakiri

paerani Kamantan-taniri. Apatziro nopoki nomonkaa-takaa-yitee-yaawo okaatzi ikenkitha-takoe-takiri paerani.

¹⁸ Kyaaripero aritaki othonkaeyaa kepatsi ee-jatzi inkite, eero awijashita Ikowakaan-teetani roojatzi omonkaa-tanta-kyaari maawoeni.†

¹⁹ Eerorika pithotyero Ikowakaan-teetani, eerorika pikaman-teeri pisheninka ikemantee-yaawori rirori, eero pinintahawo ipinkathari-wentanteera Inkite-jatzi. Riima matakirori ithotyero riyotaan-teero, riitaki riipero-taatsini jempe ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi.

²⁰ ¿Poshiya-kaatzima kameetha-shirerira Yotaan-taniri eejatzi Inashitantaniri? Eerorika pawijeeri eeroka pikameetha-shiretee, eero piñahaero ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi.”

*Ikenkitha-takotziro Jesús kijaantsi
(Lc. 12.57-59)*

²¹ “Piyotee-yironi eeroka okaatzi ikantee-takiriri paerani awaejatziteni, ikantee-tziri: Eero powamaantzi. Aririka powamaantaki, aritaki rowajankitee-takimi eeroka.

²² Iroka nokantzi naaka: Eero pikijiri pisheninka, rowajankitee-tzimi-kari. Eero pikanta-waetziri: ‘Te piyowaetzi eeroka.’ Aritaki rowajankitee-takimi pinkatharentsiki. Te okameethatzi pikija-neenta-waeteri pisheninka piitamajontzi-waeteri, patsipetawo-kari pitahaeyaa sharinkaweniki.‡

---

† 5:18 Ikowakaan-teetani = jota, tilde = oryaani-paeni jankinarentsi ‡ 5:22 pisheninka = pirentzi, pitsiro

²³ Tema paapiintziri pipira pashita-kaari Tajorentsi pitayiniri, roo kanteencha aririka pikenkishiryaa-paakiro eenitatsi ikijawentzimiri pisheninka,

²⁴ ari pookanakiri pipira pashita-kaariri, piyaata-shiteri kijakimiri. Pinkanteeri: ‘Nosheninka, jame aakameethata-wakahaeyaa.’ Aririka paapatziya-wakahaeyaa, pipiye taapokimentotsiki, pita-paeniri Tajorentsi pashita-kaariri pipira.

²⁵ Eenitatsi-rika kijimini, aririka raanakimi pinkatharentsiki, pithaa-wakotya awotsiki, pikanteri: ‘Eero pikijawaeta, jame aakameethata-wakahaeyaa.’ Tema aririka rareeta-kaakimi pinkatharentsiki, ikantakiri romperatani: ‘Paanakiri irika.’ Aritaki rahaeta-nakimi romonkyahaetemi.

²⁶ Eerorika pipinata-shitari ikaatzi ikowakotakimiri, eero roemishitowa-kaanteemi. Omaperotatya.”

Ikenkitha-takotziro Jesús mayempi-taantsi

²⁷ “Piyotziro eerokapaeni ikowakaan-teetakiri paerani, ikanteetzi:

Eero pimayempitzi.

²⁸ Iroka nokantzi naaka: Aririka piñiuro tsinani, piñaama-shire-takyaaworika, pimayempi-shire-takiro.

²⁹ Iroka noshiya-kaawentemiro. Rootakirika pokiperori antakayimironi kaari kamethatatsi, pipakahaero, pikimita-kaantyaawo pikithokiryaa-tyeeromi, pookiro. Tema tee pikoyi patsipe-teeyaawo sharinkaweni okantakaantziro

poki, tema rootaki kameetha-tatsi pijeekapityakitee.

³⁰ Rootakirika pakoperori antakayimironi kaari kamethatatsi, pipakahaero, pikimita-kaantyaawo pithatyaa-tyeeromi pako, pookiro. Tema tee pikoyi patsipe-teeyaawo sharinkaweni okantakaan-tziro pako, tema rootaki kameethatatsi pijeekaponchokite.

Ikenkitha-takotziro Jesús ookawakaantsi

³¹ “Ikanteetaki eejatzi paerani:

Aririka rooka-wakaetyaa, otzimatyee ipaeteri jempe ojankina-takota rooka-wakaantyaari.

³² Iroka nokantzi naaka. Rantakiro kaari kamethatatsi ikaatzi ookashi-tawori iina, rooma iñiuro-rika omayempitaki kantacha rookiro. Aririka aawiteeyaa roori itsipa oemi, omayempitimo-takiri etawitari oemintari. Ari ikanteeyaari ahaeroni roori, mayempitaki rirori.”

Ikenkitha-takotziri Jesús paeryaa-shiwae-tariri Tajorentsi

³³ “Piyotee-yironi ikantee-takiriri paerani awaejatzeneni:

Eero pipaeryaa-shiwaetari Tajorentsi.

Tema aririka otzimi pikashiya-kaeriri Tajorentsi, otzimatyee pimonkaa-teniri.

³⁴ Iroka nokantzi naaka: Tee okameethatzi pipaeryaa-shiwae-tyaari Tajorentsi pimatantyaawori pikanta-yitziri. Eero pipaeryaa-shiwaetawo inkite, tema ari ijeekiri Tajorentsi janta.

³⁵ Eero pipaeryaa-waetziro kepatsi, tema riitaki ashitawori Tajorentsi, rootaki ikatziya-chentetanta-piintari. Eero pipaeryaa-shiwaetawo Aapatziyaweni, tema aritaki ipinkathari-wentantee Pinkathari-perori.

³⁶ Eero pipaeryaa-shiwaetawo piito, pikante: 'Eerorika nomatziro nokantziri, ithatyee-tenawo noeto.' Tema tee eeroka materoni pishooka-kaero pipae, opoñaashitya pichenkae-shita-kahaero.

³⁷ Eero pamatawi-tantzi. Kyaari-pero-rika pantero pikanta-yitziri, pikante: 'Jeen, nomatero.' Eerorika pantziro, pikante: 'Eero nomatziro.' Tema tee okameethatzi poshekiro piñaani."

Ikenkitha-takotziro Jesús ineshironka-teetziri kijaneentan-tatsiri

(Lc. 6.27-36)

³⁸ "Piyotee-yironi eeroka ikantee-takiri paerani: Aririka pikithokiriiteri rooki itsipa atziri, okameethatzi ipiyako-wentee-tyaari, ikithoki-ryiitee-temiro poki eeroka.

Aririka pitzinkiryaa-koteri itsipa atziri, okameethatzi ipiyako-wentee-tyaari itzinkiryaaakoetemi eeroka.

³⁹ Iroka nokantzi naaka. Tee okameethatzi pipiyat-yaari kijaneentzimiri. Aririka ipajaawooteetemi, pishine-teniri ipajaawotemi otsipaki.

⁴⁰ Aririka rahaetemi pinkatharentsiki ikoyi raapithee-temiro pithaari, pishine-teniri raanakiro eejatzi pipewiryaaakowo.

⁴¹ Aririka romperee-temi paanakiro ashaahawontsi pookiro niyanki awotsi, paanakiro

ashaahawontsi pawijakaero jempe ikantee-takimi pookiromi. §

⁴² Aririka ikanteetemi: ‘Pipina,’ okameethatzi pipiri. Aririka ikanteetemi: ‘Pipawakina, ari noepiyeemi,’ okameethatzi pipiri eero pithañaa-pithatari.

⁴³ Piyotee-yironi eeroka ikanteetakiri paerani: Pineshironkateri pisheninka eeroka. Riima ikaatzi kijimiri, pikijiri rirori.

⁴⁴ Iroka nokantzi naaka: ‘Petakot-yaari kijimiri. Pamana-kotyaari maawoeni ineshironka-tanteyaariri Tajorentsi. Eero pipiyatari kijaneentzimiri, paakameetha-teeri.’

⁴⁵ Rootaki ikowakae-takiriri itomiyi-taari Ashiteeri Inkite-jatzi. Tema riitaki owetsika-kiriri ooryaa kitejeta-kotziriri maawoeni atziri: kameetha-shireri, eejatzi kaari-pero-shireri. Riijatzi wetsika-kirori inkani, rowaryiiniri maawoeni atziri: tampatzika-shireri eejatzi kaaripero-shireri.

⁴⁶ Apatziro-rika petakotari ikaatzi etakotzimiri eeroka, ¿poshiya-kaantzi aritaki ipinateemi Tajorentsi? Tema eero, rootaki ranta-piintakiri shintsitziriri atziri ipinateri riitaki rashitakaeyaari iwinkatharite wirakocha.

⁴⁷ Apatziro-rika piwetha-tapaa-kyaari pisheninka, ¿aminaashi-waetaantsi iroka? Tema rootaki ranta-piintziri itsipa-jatzi atziri.

⁴⁸ Pikameetha-shire-yitee eeroka, poshiya-koteeyaari Ashiteeri Tajorentsi, mapero ikameetha-shiretaki rirori.”

---

§ 5:41 niyanki awotsi = 1 milla; pawijakaero ikantawi-takimira = 2 milla.

6

Ikenkitha-takotziri Jesús pashitan-tachari

¹ “Pipakahaero powapeyi-motari atziri-paeni pikameetha-shire-teeyini. Eekiro-rika piyaata-kaatyero, tekatsi ipinateemiri Ashiteeri Inkite-jatzi.

² Aririka pipashi-tantya, eero pikanta-kanta-waetzi: ‘Nopashi-tantaka naaka.’ Apatziro ikanta-kanta-waetzi owapeyi-motan-taniri jempe ipiyota-piinteeta eejatzi jempe ikineeta-piintzi, rootaki ipinkathee-tantyaariri rirori. Tema tzimaki pinkatha-tziriri rirori.

³ Aririka pipashi-tyaari eeroka ashironkaenkari, eero pikanta-kanta-waetzi,*

⁴ pomanakaashityaawo okaatzi pipashi-tantakari. Apatziro riyotzi Tajorentsi, tema riitaki pinateemini paata.”

Ikenkitha-takotziro Jesús amanaantsi

(Lc. 11.2-4)

⁵ “Aririka pamanyaari Tajorentsi, eero poshiya-kotari owapeyi-motan-taniri. Tema ikatziya-piinta rirori ipiyota-piinteetaha eejatzi niyankineki nampitsi inaantyaariri isheninkapaeni. Tema tzimaki pinkatha-tziriri rirori. Maperowa.

⁶ Rooma eeroka aririka pamanyaa, pashita-kotyaa pipankoki pikowakoteri Ashiteeri tsipatakimiri. Riitaki ñeemini apaniroeni, aritaki ineshironka-takimi, riitaki pinateemini.

---

* **6:3** Poshiya-kaantero tee iyotzi pampate jempe oeta antziri pakopero

⁷ Aririka pamanyaa, eero papiipii-tziro okaatzi pikantakiri. Apatziro rapiipii-tziro itsipa-jatzi atziri. Roshiyakaa-mintheetzi rapiipii-tziro ikan-takiri aritaki ikemakiri Tajorentsi.

⁸ Paamaeyaa poshiya-kotari-kari eeroka. Tema tekira pikowako-teriita Ashiteeri koetyimo-tzimiri, riyotzi-maetakawo rirori maawoeni.

⁹ Iroka pikante pamana-piintyaa eeroka: Ashitanari, nampitawori inkiteki, tema rootaki Tajorentsi piwaero eeroka.

¹⁰ Pipinkathari-wenteena naaka.

Pantakaa-yinawo jaka kepatsiki okaatzi pininta-kaanari eeroka,

Poshiya-kaanteenari inkite-weri, pantakaeri rirori maawoeni pininta-kaeriri eeroka.

¹¹ Pipapiintena okaatzi koetyimo-tanari nowayityaari.†

¹² Pipeyako-teenawo nokaaripero-shire-waetaki, Tema nomatakiro naaka, nopeyako-teeri ikaatzi owaaripero-shire-tanari.

¹³ Eero pishinetana iñaantee-tena, ikowaete rantakahae-tenawo kaari-perori.

Tema ashi powaero pipinkathari-wentantee eeroka.

Ari pikantapiin-tatya otzimimo-tzimi pishintsinka, eejatzi powaneenkawo. Aritaki okantari.

¹⁴ Aririka paripero-teeri ikaatzi kijimiri, aritaki raripero-teemi eeroka Ashiteeri Inkite-jatzi.

¹⁵ Rooma eerorika pariperotziri ikaatzi kijimiri, tema eero raripero-teemi eeroka Ashiteeri.”

† 6:11 nowayityaari = pan

Ikenkitha-takotziro Jesús tziwentaantsi

16 “Aririka pitziwentyaa poshire-takot-yaari Tajorentsi, eero pikanta-kanta-waetzi: ‘Notziwenta-tyaari Tajorentsi.’ Paamaeyaa poshiyari-kari eeroka owapeyi-motan-taniri. Itziwenta-piinta rirori mantsiya-shookiyitaki, rootaki riyotetan-tariri itziwentatyaa. Tema tzimaki pinkatha-tziriri rirori. Maperowa.

17 Rooma eeroka aririka pitziwent-yaari Tajorentsi, pikiwawootyaa, pikishityaa kameetha,

18 eero riyotan-teetzimi pitziwentatyaa. Ap-atziro riyotemi Ashiteeri Inkite-jatzi, tema riitaki pinateemini.”

Ikenkitha-takotziro Jesús inkite-jato ashaahawontsi

(Lc. 12.32-34)

19 “Eero pashaahanta-shiwaeta jaka kepatsiki, osheki opereyitzi, opowanitzi, tema eenitatsi osheki koshintzi jaka.

20 Tema ro kameetha-tatsi pantayi-teero pijeekan-teeyaari kameetha inkiteki. Rootaki kimi-tyaawoni pashaahantaa-tyeeyaanimi inkiteki jempe tee opereyi-tapae, opowani-tapae eejatzi, tema tee itzimapae koshintzi janta.

21 Tema jempe-rika powahaantaka, aritaki poshireta-piintee-yaawo.”

Ikenkitha-takotziri Jesús ootamentotsi

(Lc. 11.33-36)

22 “Rootaki oki oshiyariri ootamentotsi awathaki. Kameetha-rika okanta poki, piñaantawo

kameetha, okimi-witakawo pikoñeetyaa-kotatyeemi.‡

23 Terika okameethatzi poki, eero piñaantawo kameetha, kimiwi-taka pitsireni-kaakitakotatyeemi.”§

Ikenkitha-takotziro Jesús ashaahawontsi
(Lc. 16.13)

24 “Tekatsi materoni rantawae-teniri apite omperatan-taniri. Tema apaani ikowa-perote imonkaa-teniri ompera-tariri, riima itsipa ikijaneenta-nakiri. Ari okantari eejatzi: Tekatsi materoni ranteniri Tajorentsi ikoyiri rirori, aririka ikenkishiryaa-koe-tyaawo ashaahawontsi kimi-tanaka roomi omperat-yaarini.”

Ikenkitha-takotziro Jesús kanta-shiryaa-ntsi
(Lc. 12.22-31)

25 “Pikemi nokante: Eero okantzimo-shiryaa-waetzimi pikante: ‘itaka noyaari, iitaka nomiriteri, iitaka nokithaa-tyaari?’ Tema eenitatsi akenkishiryaa-piintyaari, rootaki kowapero-tachari, awijiro okaatzi owa-piintari, eejatzi akithaa-piintari.

26 Jame akenkishiryaa-koteri tsimereeriki-paeni. Tee ipankitziro royaari, tee rowetsiki ipanko rowantyaawori iwankiri. Roo kanteencha, Tajorentsi papiintziriri okaatzi

‡ 6:22 Oshiyakaa-wenta-chari okitsi kameethari, riitaki atziri pimantatsiri (kaari mashitha-tatsiri), riitaki ñahaeroni ikematha-teero okaatzi rantakaeriri Tajorentsi, tema ijeekanaatzi okoñeetyeera

§ 6:23 Oshiyakaa-wenta-chari eerorika okameethatzi oki, riitaki atziri mashithari kaari kematha-teroni okaatzi rantakaeriri Tajorentsi, tema ijeekatzi otsirenikaakitziira

rowayitari. ¿Tema retakoperotzimi eerokapaeni Tajorentsi?

²⁷ Eekiro-rika piyaata-kaatyero okantzimo-shiryaa-waetzimi, ¿arima pimatakiro powawineenta-waero pojarentsite?

²⁸ Jame akenkishiryaakotero incha-teyaki-paeni, tee añiuro antawaete, tee ontyaawenta okithaa-tyaari. Teemaeta okan-tzimo-shiryaa-waetawo, okante: ‘Iitaka nokithaa-tyaari?’*

²⁹ Owaneenkataka kameetha, awijakiri rowaneenkata Salomón, pinkathari-tatsiri paerani.

³⁰ Tema riitaki Tajorentsi owaneenkatzirori. Okantawita eepichokiini añaaawitawo owaneenkata-paenta, roo ojamanitaki te okamethataneer aririka okama-teya-tanaki, ichekae-takiro, itahaetakiro. ¿Eeroma raminakowentzimi eeroka Tajorentsi? Aritaki, eero pikijoshirewaetzi.

³¹ Aritapaaki okantzimo-shiryaa-waetzimi, pikante: ‘itaka noyaari, iitaka nomiriteri, iitaka nokithaa-tyaari?’

³² Apatziro okantzimo-shiryaa-waetziri itsipajatzipaeni. Rooma eerokapaeni, riyotako-tzimiro Ashiteeri Inkitejatzi iitarika koetyimozimiri.

³³ Tema rootaki kowapero-tachari ipinkathariwenteemi Tajorentsi, rowameetha-shire-teemi eejatzi, aritaki ipayitemiro okaatzi koetyimozimiri.

³⁴ Aritaki okantari, eero okantzimo-shiryaa-waetzimi oetarika awijimo-temini okitejeta-manee, aritaki piñaakiro. Tema maawoeni

---

* **6:28** incha-teyaki-paeni = lirio

kitejeriki-paeni piñaa-piintakiro okaatzi kantzimo-shiryaa-yitzimiri.”

7

Ikenkitha-takotziro Jesús kijimataantsi (Lc. 6.37-38,41-42)

¹ “Tee okameethatzi pikijima-tante, paamaeyaa ikijima-teetzimi-kari eeroka.

² Aririka pikanta-koteri pisheninka, aritaki ikantako-tanakimi eejatzi eeroka. Otzimatyee paamaeyaa, otzimi-kari pantzimo-tantani, imaperotee-mikari eeroka paata ipiyeeteemi.

³ Tema oshiyawo aririka otyaakitemi antawo incha-petoki pokiki, ¿arima paminakiri itsipa tyaaki-teenchari rokiki?

⁴ ¿Kantachama pikanteri: ‘Pipoki nayimiro tyaaki-takimiri?’ Tema otyaaki-takimi eeroka antawo incha-petoki.

⁵ Tema poshiyakari eeroka owapeyi-motan-taniri. Tema otzimatyee petawakyaawo eeroka paawaero inchapetoki otzikaa-kimiri pokiki, okantya paminanee kameetha paantee-yaanariri rinchapetokite tyaaki-teenchari itsipa.

⁶ Tee ipaetziri otsitzi okaatzi rooperotatsiri rashitari Tajorentsi. Tee ipaetziri eejatzi chaancho okaatzi poreryaa-yitatsiri pinapero-tachari, tema te riyotziro ineshironka-waetzi ari roepatsi-takiro eejatzi ari raatzika-waetakiro.

Teera ipaetatyeeri ikowawitari, osheki imashireyantzitanaki, aritaki ratsikantaki.”*

Ikenkitha-takotziri Jesús amanaperotariri Tajorentsi

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷ “Pikowako-tante, pithotyaakotee eejatzi, aritaki ipaeteemiro pikoyiri. Poshiya-kaantero aririka pareetyaa pankotsiki, pikanta-paakiri ashitawori: ‘Pashita-reenawo pipanko.’ Ari rashita-ryaakimiro ipanko.

⁸ Tema aritaki ipaeteeri kowakotan-tatsiri. Ikaate amina-mina-teeroni, aritaki roñaahae-teeri. Aririka ikantante: ‘Pashita-reenawo.’ Aritaki rashitaryahae-takiniri.

⁹ Aririka ikowakotemi pitomi, ikantemi: ‘Pawa, pipina noyaari.’ ¿Arima pipakiri mapi?†

¹⁰ Aririka ikantemi: ‘Pipina shima.’ ¿Arima pipakiri maanki royaari?

¹¹ Tema piyotziro petakotari eeroka pitomi-paeni, okantawita pikaari-pero-wita eeroka. Riitaki maperotzirori Ashiteeri Inkite-jatzi, retakotari maawoeni amanayi-teeriri.

¹² Aririka pikoyi retakoeteemi, petawakyaawo eeroka petakotantyyaa. Tema rootaki Ikowakaan-

---

* **7:6** Ikantee-tziri jaka: “roopero-tatsiri rashitari Tajorentsi” eejatzi “poreryaa-yitatsiri pinapero-tachari”, rootaki oshiyakaa-wentacha Kameethari Ñaantsi. Tema rootaki iñaani Tajorentsi oshiyariri ikaatzi poreryaa-yitatsiri pinapero-tachari. Riima otsitzi eejatzi chaancho, riitaki oshiyakaa-wenta-chari ikaatzi kaari koyironi ikemijanteero Kameethari Ñaantsi, osheki ikijaneentakiri kamantan-tzirori. Terika ikoyiro ikemijante, eero ishitsiteetziri ikemijante † **7:9** noyaari = pan

teetani, roojatzi ikantakiri paerani Kamantan-taniri-paeni.”

Ikenkitha-takoe-tziro awotsi-manchaki
(Lc. 13.24)

¹³ “Aririka pikoyi pikyaa-wanko-teeri Tajorentsi, pikimitakantyaawo pipampi-thata-tyeeromi awotsi-manchaki. Tema eenitatsi otsipa jaawoki-tatsiri, kaari pomeentsi-tachani ikinantee-tyaawo. Tema osheki pampitha-takirori, riitaki ashironkahaa-chani sharinkaweniki.

¹⁴ Rooma awotsi-manchaki, tee ishekitzi kinantyaawoni, riitaki areetaa-chani janta ashi rowaero rañahae.”

Ikenkitha-takotziri Jesús thaeri
(Lc. 6.43-44)

¹⁵ “Paamahae-yaani eerokapaeni ramatawi-tzimi-kari oshiyawi-tariri Kamantan-taniri, roshiya-paakyaari ipireetari eero imashireyantzi-waetzi. Roo kanteencha, kaari-pero-shiretaki rirori inthomoeki, roshiyakari owantaniri.‡

¹⁶ Otzimatyee aminiri kameetha-rika okaatzi rantayi-tziri, rootaki ayotant-yaari kameethashiretaki rirori. ¿Añiiroma chochoki imiriteetziri okithoki-tantyaawo owaato kitochee? Tema te. ¿Kantachama okithoki-tantyaawo otsipa chochoki-paeni roori? Tema eero.§

---

‡ 7:15 ipireetari tee imashiyantzi-waetzi = owisha = owantaniri = lobo § 7:16 chochoki imiriteetziri = uva; chochoki-paeni = higo

¹⁷ Roorika inchato jaankanato-tatsiri oshooki, okithokitzi kameetha. Rooma inchato jampishi-tatsiri, tee okameethatzi okithoki.

¹⁸ Tema okaatzi inchato jaankanato-tatsiri oshooki, tee okaariperotzi okithoki. Ari okantari eejatzi inchato jampiya-shita-tsiri oshi, tee okameethatzi okithoki.

¹⁹ Tema ari itowaetakiro inchato kaari kithokitatsini, rahaetero itahaetero.

²⁰ Aritaki piyotee-yawakirini eeroka-paeni amatawitantaniri aririka piñaayi-takiro okaatzi rantayitziri.”

*Ikenkitha-takotziri Jesús yotako-pero-teeriri
(Lc. 13.25-27)*

²¹ “Eeniwitacha osheki kantanari: ‘Eerokataki Nowinkatharite, nopinkatha-tzimi.’ Eero ikya-hae rirori inkiteki jempe ipinkathari-wenteeri Tajorentsi. Apatziro ikaatzi antaneerori ikoyiri Ashitanari Inkite-jatzi.

²² Aririka nopinkatharitee paata ari nopiyoteeri maawoeni atziri. Eenitatsi kantayi-teenani: ‘Nowinkatharite, nopaeryaa-kimiro piwaero nokenkitha-takotzimi. Nopaeryaakimi netsiyatakarta-kaeri raahashiri-tziri peyari. Ari nokimiteeriri eejatzi nosheninka-paeni, osheki notajonka-wenta-yitaki nopaeriiniri piwaero.’

²³ Ari nokanta-wakiri naaka: ‘Tee niyotzimi. Piyaate inteena, tema osheki pantakiro kaari kamethatatsi.’ ”

*Ikenkitha-takoe-tziri apite wetsika-tsiri ipanko
(Lc. 6.46-49)*

24 “Pikemi. Aririka pikenkishiryaaakotero maawoeni nokanta-kimiri, aririka pikemijanta-neero maawoeni, ari okameethatzi. Rootaki piyotani-tyaari. Poshiyaari wetsika-tsiri ipanko okijopathatzira kepatsi.

25 Oparya-witaka antawo inkani, amaani-witaka. Antawo otampyaa-witaka, ookanta-witapaakawo pankotsi, tee aawiyiuro. Tema owatzika-kityaa kameetha okijopathatzira kepatsi.

26 Ari okimitari eejatzi eerorika pikenkishiryaaako-tziro okaatzi nokantayitakimiri, eerorika pikemijanta-neero, te piyotanitzi. Poshiya-kotakari wetsika-tsiri ipanko impanekii-teki.

27 Okanta oparya-paaki inkani, amaanita-paaki. Ari otampyaa-tapaaki, ookanta-paakawo pankotsi, tyaanaki. Tee iñahaeteero.”

28 Rootaki riyotaa-kiriri Jesús ikaatzi piyowenta-kariri. Ipampoyeeyanakirini atziri-paeni ikemirira.

29 Tema tee omaanta ishintsinka riyotaantzira, rawijiri riyotaantzi Yotaantaniri-paeni.

8

Retsiyatakotakahaeri Jesús omatziri pathaa-wontsi

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

1 Ikanta roerinkaawo Jesús ikenkitha-takira tonkaariki, royaateeri osheki atziri.

2 Ari ipokashi-takiri omatziri pathaa-wontsi, rotziwerowa-shita-paakari, ikantapaakiri:

“Pinkatharí, pikoyi-rika, niyotzi aritaki pimatakiro petsiyatakotakahaena.”

³ Roojatzi rakotan-tanaka Jesús, rotzinkakiri eepichokiini, ikantziri: “Nokoyi, petsiya-takotee.” Etsiyatanaki ipathaa-waewitaha.

⁴ Ikantawi-tawaari Jesús pathaawae-witachari: “Eerowa pikaman-takotana. Apatziro powanakiro piyaata-shiteri Ompera-tajorentsi-taarewo, pimatán-tyaawori Ikwakaantani paerani Moisés, paanakiniri Tajorentsi pashita-kaariri pipira, rootaki riyotan-teetyaari etsiyata-koteemi.”

Retsiya-takota-kahaeri Jesús romperatani reewarite owayiri-paeni

(Lc. 7.1-10)

⁵ Ikanta rawijanaki Jesús, areetee-yakani nampitsiki Capernaum. Ari ipokaki reewari rowayirite wirakocha iñeeri Jesús,

⁶ ikantapaakiri: “Nowinkatharité, eenitatsi naaka nomperatani nopankoki, maperotaka imantsiyataki, kijopookitaki.”

⁷ Ari rakanakiri ikantziri: “Aritaki niyaataki netsiya-takota-kahaeri.”

⁸ Ikantanaki rirori: “Osheki nopinkatha-takimi eeroka, tema tekatsi koyinani naaka, eero okanta pikyaa-wankotana. Apatziro nokoyi pikanta-kanteri retsiya-takotee, aritaki omatakyaa pikanteri.*

---

* **8:8** Irika reewari rowayirite wirakocha, kaari Judá-paeni, itsipa-jatzi atziri. Paerani tee ikyaa-wanko-tziri Judá-paeni itsipa-jatzi kaari isheninkata.

⁹ Eenitatsi omperatanari naaka, eenitatsi eejatzi owayiri-paeni nomperatari naaka. Aririka nokanteri: ‘Piyaate,’ aritaki riyataki. Aririka nokante itsipa: ‘Pipoki,’ aritaki ipokaki. Aririka nokanteri nomperatani: ‘Pantero iroka,’ imatziro rantziro.”

¹⁰ Ari ipampoyaanakiri Jesús ikemakirira ikantaki reewarite owayiri. Ikantanakiri ikaatzi oyaatakiriri: “Riitaki matakirori irika ikemijantzi, tema jaka inampiiteki Israel-paeni tekira noñee apaani oshiyaarini irika. Omaperotatya.

¹¹ Pikemi, aririka ipinkathari-wentantee Inkitejatzi, aritaki itzimaki osheki itsipa-jatzi poñaachani otsipaki nampitsi, inintahaeyaa rakiyoteeri awaejatzeneni Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.

¹² Eero itzima-perotee asheninka jeekaatsini janta. Riitaki ikowawi-teetari ipinkathari-wenteeri maawoeni janta, tema osheki ipiyathataka, rootaki rookantee-yaariri otsireni-kaakitziira. Ari riraawae-tyaari, ratsikae-kiwae-teeyaa ikemaatsi-teeyaa.”

¹³ Ipithoka-shita-naari reewarite owayiri, ikantziri: “Pipiye pipankoki. Pimatakiro pikemijantzi eeroka, rootaki retsiya-takotan-teeyaari pomperatani.” Intsiyaete retsiya-takotanaki romperatani ipankokinta.

*Retsiyatakotakahaero Jesús riyote Pedro
(Mr. 1.29-34; Lc. 4.38-41)*

¹⁴ Ikanta ikinanaki Jesús ipankoki Pedro. iñaapaa-tziro riyote omaryaaka, omatatziro jaawa-kirentsi.

15 Rotzinkan-tapaakawo eepichokiini rako, etsiyata-kotanaki. Piriintanaka, aminayi-tawakiniri oetarika opawakiriri.

16 Okanta otsireniityaanaki, ramaeta-paakiniri osheki raahashiretziri peyari. Retsiya-takota-kaayi-teeri ikijatha-yitakiri iweyarite. Retsiya-takota-kaaki eejatzi ikaatzi mantsiya-tatsiri.

17 Ari omonkaatari ikamantan-takiri paerani Kamantan-taniri Isaías, ikantaki: Riitaki aanakironi amantsiyanka, Riijatzi aanakironi okaatzi akemaatsi-yitari.

Kowatsiri royaateri Jesús

(Lc. 9.57-62)

18 Ikanta iñaakiri Jesús isheni-pero-tapaaki atziri piyowentakariri, ikantanakiri riyotaani: “Jame amontyaakotee intatsikirona.”

19 Ikantawi-tawaari Yotaantaniri: “Yotaanari, nokoyi noyaata-nakimi jempe pikinayite eeroka.”

20 Rakanaki Jesús, ikantziri: “Eenitatsi imoo kowincha imaantapiintari, eejatzi ikimita tsimereriki-paeni eenitatsi imenkoshi. Riima irika Itomi Atziri tee otzimi ipanko imaantyaari rirori.”

21 Ari ikantanaki riyotaani: “Yotaanari, nokowawitaka naaka noyaata-nakimi, eero nomatzimaeta nimaeka, nokowatzii noñeeri nokitata-neeri ashitanari, aripaete noyaatemi.”

22 Ikantanaki Jesús: “Poyaatena. Tema ikaatzi kamatsiri, aritaki ikitateeri rirori kaminkari-paeni.”

Romaeriiro Jesús tampyaa

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

23 Ari rotetanaka Jesús pitotsiki, itsipatakari riyotaani-paeni.

24 Ikanta imontyaa-kotanaka, maanaki Jesús pitotsiki. Ro roweyaa-kowitaka niyankyaani, omapokakiri riyotaani-paeni antawo tampyaa, kitaatapaaka nijaa pitotsiki otamakaa-tanakira inkaari.

25 Riyaata-shitanakiri apani riyotaani Jesús, rowakiryapaakiri, ikan-tziri: “¡Yotaanari, api-inkatyee! ¡Powawijaa-koteena!”

26 Ikantanakiri rirori: “¿Litaka pithaawantari? ¿Tekirama pikemijanta-perotzi?” Piriintanaka, romaeryaakiro tampyaa eejatzi otamakaatzi inkaari, awijanaki, maeryaa-tanee kameetha.

27 Ipampoyeeyanakirini Jesús, antawo ipinkatha-tanakiri, ikanta-wakahaeyani: “¿Litaka atzirita-tsiri irika? Romaeryaantawori tampyaa, eejatzi inkaari.”

*Gadara-jatzi raahashiretziri peyari
(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)*

28 Areetee-yakani intatsikiro, aatakota-paaki nampitsiki iiteetziri Gadara. Ari ishiyashitawakari apite atziri raahashiretziri peyari ipoñaakawo kitataarewo-mashiki. Ikijakaakari peyari, osheki ithaa-wanteetari, tee imateetyaa ikineete janta.

29 Icheraa-pero-tanaki ikantzi: “¡Jesús, Itomi Tajorentsi! ¿Nimaekama powajankitena tekira omonkaa-tyaata? ¿Jempema nokanta-kimika eeroka?”

30 Ari ishimoka-waeteeyini osheki chaancho janta.

³¹ Ñaawaetanaki iweyarite, ikantzi: “Aririka pet-siyatakotakahaeri naahashiretanewo, potyaan-tena ipiyotakaha chaancho.”

³² Ikantzi Jesús: “¡Piyaate peyari!” Jatanaki peyari-paeni chaanchoki, raahashireta-paakiri, rootaki ishiyan-tanakari impeetaki, pariyeeyapaakani maawoeni inkaareki, thonkaka ipiinkaeyakini.

³³ Ikanta iñaakiro aminiriri chaancho okaatzi awijeentsiri, shiyanaka nampitsiki, ikamanta-paakiri maawoeni atziri okaatzi iñaakiri.

³⁴ Rootaki riyaaata-shitan-tanakariri atziripaeni irika Jesús, ikantapaakiri: “Tee nokoyi piyeeki nonampiki, pamine jempe pikini.”

9

Retsiyatakotakahaeri Jesús kijopookiri (Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

¹ Ikanta rotetanaa Jesús pitotsiki, montyaa-kotanaa inampiki.

² Ari ramaeta-kiniri kijopookiri, inatakoe-takiri romaryaa-mentoki. Riyoshire-tawakiri Jesús ikaatzi natako-takiriri osheki rawentaa-paakari, iñaanata-wakiri mantsiyari, ikantziri: “Pithaamenta-shiretyaa nosheninká, tema ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka.”

³ Kemawaki rirori Yotaantaniri-paeni, ikanta-shire-tanaki: “Itheenka-tajorentsi-tatzii irika.”

⁴ Tema yotaki Jesús jempe ikanta-shiretzi, rojampi-tanakiri, ikantziri: “¿Litaka pikaaripero-shire-tantari?”

⁵ ¿Tema okameethatzi nokante: ‘Ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka?’ ¿Rooma pikoyi nokanteri: ‘Pikatziyanee, piyaatee?’

⁶ Nimaeka piyoteri Itomi Atziri otzimimo-tziri ishintsinka jaka kepatsiki, aritaki ipeyako-teeniri antawitawori kaari kamethatatsi.” Ipithokashita-nakari kijopookiri, ikantziri: “Pikatziye, paaneero pomaryaa-mento, piyaatee pipankoki.”

⁷ Apathakirotananaa ikatziyananaa mantsiya-witachari, jatee ipankoki.

⁸ Tema iñaakiri maawoeni piyoteen-chari, ipampoyeeyanakirini iñaawaerira riyaaatee. Ikantee-yanakini: “Imapero-tatyaa Tajorentsi, riitaki matakirori otzimimo-tantariri itajorenka irika atziri.”

*Omiñahae-tanakiri Mateo
(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)*

⁹ Ikanta rawijanaki Jesús, roojatzi iñaanta-paariri Mateo, irika riitaki shintsi-tantatsiri ramaeteniri koriki. Ikantapaakiri: “Poyaatena.” Roojatzi ikatziyantanaa Mateo royaata-nakiri.

¹⁰ Areetaka ipankoki Mateo rowakae-yaari Jesús, ari ikaatakiriri riyotaani-paeni. Tema osheki shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki oyaatanakiriri Jesús, riyaaatzitaka eejatzi osheki antayitzirori kaari-perori. Ari ikaatzi rakiyotakiri Jesús.

¹¹ Ikanta iñaakiri Inashitantaniri, ikaemakiri riyotaani Jesús, rojampi-takiri, ikantziri: “¿Litaka rakiyotan-tariri Jesús shintsi-tatsiri ramaeteniri koriki eejatzi antayitzirori kaari-perori? Tee okameethatzi.”

¹² Ikemaki rirori Jesús, ikantzi: “Aririka imantsiyate atziri ipokashi-tziri aawintantaniri, riima atziri kaari mantsiya-tatsi tekatsi ikoyi rirori.

¹³ Oztimatyee pikenkishireero Ikantakaantani Tajorentsi, kantatsiri:

Tee apatziro nokoyi pamayiteena pipira pitayinari.

Roo nokowa-pero-teeri pineshironka-teeri pisheninka.

Tema tee apatziro nopokashi-tziri kameethashireri nokaema-shire-teeri, tema nopokashitatziri kaari-pero-shireri nokaema-shire-teeri ipakahaero kaari-perori.”

Ikenkitha-takotziro Jesús itziwenteeta

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴ Ari ipokaeyakini riyotaani Juan, rojampitapaakiri Jesús, ikantziri: “¿Itaka kaari itziwenta piyotaani? Tema notziwenta-piinta naaka, ari ikimi-tzitari riyotaani Inashitantaniri.”

¹⁵ Ari rakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Aririka aate aawakaan-tsiki, ¿arima owashire-tapaakyaa? Rooma aririka paata, rahaetakiri iimenteetari, aripaete itziwenteetyaa.

¹⁶ Tema apaani paejatopookiri kithaa-reentsi, aririkami rowama-tanteetyaawo owakirari ojapeki, aritaki otzijaa-pero-tanaki aririka amintha-tanakyaa owakirari ojapeki.

¹⁷ Ari okimitari eejatzi, tee ikameethatzi paejatoteentsiri mashitsi-naki rowantee-tyaari eeryaari imiriteetziri. Aririka rowantee-tyaari, aritaki ijanaryaanaki, ari apaatashi-waetakyaa imiriteetziri eejatzi mashitsi-naki. Tema

riitaki kameetha-tatsi owakirari mashitsi-naki rowantee-tyaari.”

Rishinto Jairo eejatzi tsinani otzinka-kirori eepichokiini rithaari Jesús

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸ Ikenkithawae-mintheetzi Jesús, areetapaaka ijewarite Judá-paeni, otziwerowa-paaka ipinkatha-tapaakiri, ikantziri: “Kamaki nishintyo, rootaki nopokantari piyaate nopankoki pantantee-yaawo eepichokiini pako, añahaeta.”

¹⁹ Ari riyaatanaki Jesús, eejatzi riyotaani-paeni, royaata-nakiri.

²⁰ Ari opokapaaki tsinani mantsiya-tatsiri, tema osheki ojarentsi ojokaawaetaka ira, kaatakotaki 12 ojarentsi, okinashi-tapaakiri itaapiiki Jesús, antakiro eepichokiini opatziki iithaari.

²¹ Okanta-shiretzi: “Aririka notzinki-takiri eepichokiini iithaari, aritaki netsiyata-kotee.”

²² Ari ipithoka-shita-nakawo Jesús, ikantziro: “Pithaamenteyaa nosheninká, rootaki etsiyatakoteemiri pawentaanaha.” Intsipaeete etsiyatanaki omantsiyanka tsinani.

²³ Ikanta rareeta-paaka Jesús ipankoki reewarite Judá-paeni, iñaapaa-tziiri showi-wentzirori kamaentsiri, osheki atziri akisheenkaateen-chari rirahaeyani.

²⁴ Ikantapaakiri: “Pishekaeyini, tee okami piraa-koteeya-karini, omakoryaatzii.” Tema itheenkaetatzii Jesús.

²⁵ Romishitowa-paakiri maawoeni, kyaapaaki Jesús, roteeya-wako-tapaakiro, piriintanaa eentsi.

26 Tee romanako-tanaka Jesús, ikemakoe-tanakiri maawoeni janta.

Retsiyatakotakahaeri Jesús apite mawityaakiri

27 Ikanta rawijanaki Jesús, royaata-nakiri apite mawityaakiri, ikantzi ikaemi: “¡Ikashiyakaetani pinkatharini David, pineshironka-teena!”

28 Roojatzi rareetan-tapaakari pankotsiki. Ipokapaaki okaakiini mawityaakiri, ari rojampitakiri Jesús, ikantziri: “¿Tema pawentaakina eeroka aritaki nomatakiro pikoyiri?” Ikanteeyini rirori: “Jeen, ari pimatakiro Nowinkatharite.”

29 Akotanaki Jesús, ipampitakiri eepichokiini rokiki, ikantziri: “Owawijaakoteemi pawentaana.”

30 Apathakirotanee raminanee kameetha. Ishintsi-thawi-tawaari, ikantziri: “Eero pikaman-takotana netsiyatakotahaemi.”

31 Roo kanteencha, jateeya-nakini irika-paeni ikamantan-tanaki, ithonka ikemakoe-tanakiri Jesús janta.

Iñaawaeta-kahaeri Jesús kijopaanteri

32 Ikanta ramaeta-paakiniri Jesús raahashiretziri peyari, ikijopaantetatsiri.

33 Tema retsiyatakotakaa-wakiri Jesús irika atziri, ñaawaetanee, tema romishitowaeniri iweyarite. Ipampoyeeyanakirini atziri-paeni, ikanta-shire-teeyini: “Te añapiintziri asheninka-paeni imatero oshiyaawoni rantakiri irika.”

34 Riima Inashitantaniri-paeni, ikanteeyini rirori: “Ipajawyaa-kiri reewarite peyari retsiyatakotakaantariri raahashiretani.”

Jampaen-kataki pankirentsi

³⁵ Tema ithonka ranashi-takawo Jesús maawoeni nampitsi, riyotaan-tayitaki jempe ipiyota-piinteeta.

Ikenkithata-piintakiro Kameethari Ñaantsi, jempe okanta ipinkathari-wentantee. Retsiyatakotakaayiteeri maawoeni, tekatsi apaani mantsiyarentsi pomeentsi-tzimotyaaarini.

³⁶ Ikanta iñakiri Jesús osheki piyowentakariri, antawo retako-shire-tanakari, ikantanaki: “Kyaari-perotaki rashironkaayita irika atziri-paeni.

Roshiyakari ipireetari eerorika itzimi aamaakowentyaaarini.”*

³⁷ Eekiro ikantana-kitziiri riyotaani-paeni: “Roshiyakawo irika-paeni atziri ojampaenkatzi pankirentsi, teemaeta itzima-perotzi atziri owiiteeroni.

³⁸ Pamaneeri eerokapaeni Awinkatharite, rotyaantantyaari osheki jatashiterini atziri-paeni, tema eenitatsi osheki kemijantaa-tsini.”

10

Riyoshiitaki Jesús 12 Otyaanta-newopaeni (*Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16*)

¹ Roojatzi riyoyaantaka Jesús 12 riyotaanewo, ipakiri ishintsinka. Imatanakiro rirori retsiyakotakaa-yitziri maawoeni inashiyitachari imantsiyanka eejatzi ikaatzi raashireyi-tziri peyari.

---

* **9:36** ipireetari = owisha = oveja

² Irika ikaatzi 12 riyoyaakiri Jesús, riiyitaki iitakiri Otyaantaarewo: Etanakawori Simón, iitakiri Pedro. Kaakitapaaki Andrés, rirentzi Pedro. Kaakitapaaki Jacobo itomi Zebedeo eejatzi Juan rirentzi.

³ Kaakitapaaki rirori Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo shitsitantatsiri amaeteniri koriki, kaakitapaaki Jacobo itomi Alfeo, Tadeo,

⁴ kaakitapaaki Simón, iiteetziri eejatzi Kijakotan-taniri. Kaakitapaaki iweyaaantapaakawori Judas Nampitsiweri, riitakira pithokashita-kariri Jesús.

Rotyaantee-takiri kaata-tsiri 12

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ Opoñaashita rotyaantakiri Jesús kaatatsiri 12, riyotaa-yitawakiri, ikantziri: “Eero pikini ijeekira itsipa-jatzi atziri, eero pikinanaki eejatzi inampiki Oshitekii-toni-jatzi.

⁶ Apatziro pikinayitanaki inampiki Israel-paeni, jempe ijeekayitzi oshiyakariri ipireetari peyayiteenchari.

⁷ Aririka piyaatanaki iroka pikante pikamantante: ‘Rooteentsi ipinkathari-wentantee Inkitejatzi jaka.’

⁸ Petsiyatakotakaa-yiteeri mantsiyari, powañaa-yiteeri kamatsiri, petsiyatakota-kaeri pathaawae-tatsiri, eejatzi raahashireyi-tziri peyari. Tema Tajorentsi neshironka-teemi eerokapaini, tee ikowako-tzimi pipinateri. Rootaki pimataneeri eeroka eero pikowako-tantzi ipineetemi, pineshironka-tantee.

⁹ Ero paanaki piyorikite,*

¹⁰ eejatzi poyaari awotsiki. Ero paanaki ot-sipa pithaari, eejatzi otsipa pikyaan-tyaari pi-itzi, pikotzi. Tekatsi otsipa paanakiri. Tema ikanteetzi:

Ari ipineeteri antawae-tatsiri.

¹¹ Aririka pareetakyaa nampitsiki, paminapaaki aakameetha-tawakimini, riitaki pijeeki-motapaakiri, roojatzi pawijan-takyaari otsipaki nampitsi.

¹² Aririka pareetakyaa pankotsiki, piwetha-tanta-paakyaa.

¹³ Aririka raakameetha-tawakimi piwetha-tapaakari, aritaki ijeekae kameetha. Eerorika raakameetha-tawakimi, aminaashitaka piwetha-witapaakari.

¹⁴ Eerorika raakameetha-tzimi, eerorika ikemi-jantzimi eejatzi, pawija-pithateri, potekaneero pipatsi-te piitzira.

¹⁵ Riitaki imaperote paata rowajankiteeteri, aritaki awijanakiro ikantee-takiri paerani Paamaarini-jatzi eejatzi Katsimaaniri-jatzi. Omaperotatyaaha.”

Ikemaatsi-takae-teemi paata

¹⁶ “Notyaantzimira nimaeka, poshiyakari rotyaantee-tziri ipireetari jempe ipiyota owantaniri. Roo kanteencha, otzimatyee poshiya-kotyaari eeroka-paeni kokiyantzi maanki, poshiya-kotyaari eejatzi jamomo itsinampa-shire-waetzi.†

---

* **10:9** piyorikite = oro, plata, cobre † **10:16** ipireetari = owisha; owantaniri = lobo

17 Paamaeyaa. Tema rahaeta-tyeemi jewariki, ipajawae-teetemi jempe ipiyota-piinteeta.

18 Ompoñaashitya rahaeta-nakimi ijeekira pinkathari-perori okantakaan-tziro pawentaanaha. Ari pikenkitha-takoyi-teenari janta, ikemayitee eejatzi itsipa-jatzi atziripaeni.

19 Aririka ahaeta-nakimi, eero pikanta-shirewaetzi: ‘¿litakama noñaawae-tapaakiri?’ Tema eenitatsi yotashire-takae-mironi iitarika piñaawaeteri.

20 Eero piyotashitawo eeroka iitarika piñaawaeteri, rootaki Ishire tajorentsi poñaachari Ashitzi-miriki yotakae-mironi okaate piñaawaeteri.

21 Aritaki iñahaetaki aakaanterini rirentzi rowamaa-kantereri. Aakaanterini itomi. Eenitatsi owamaakaan-terini ashitariri ikijaneenta-nakiri.

22 Osheki kijaneentemini okantakaawo pikemijantaana. Roo kanteencha, ikaatzi oejokiro-tanari rawentahaana, riitaki awijako-taatsini.‡

23 Aririka ikijaneentee-tanakimi janta, pawijapithateri. Tema tekira pithotyeerota piyaayite inampiki Israel-paeni, piyapaaka irika Itomi Atziri. Omaperotatyaaha.

24 Teera iñahaetzi apaani riyotahae-tziri rawijiri iyoteeriri. Te iñahaetzi eejatzi apaani omperataarewo rawijiri omperatariri ipinkatheeteri.

25 Apatziro añiiri apaani riyotahae-tziri ikimityaari yoteeriri paerani. Ari ikantari eejatzi omperataarewo. Tema osheki ikijaneentee-takina nimaeka naaka, ikimitakantakina naakami Nantatsiri. Eeroka imapero-teete ikijaneenteetemi

---

‡ 10:22 Paminero ‘Jempe Ikantee-tziro Ñaantsi-paeni’ okantakota ‘Waerontsi’.

pikemijantaanaha.”

*¿Litakama athaawan-tyaari?
(Lc. 12.2-9)*

²⁶ “Eero pithaawan-tawaetari irika-paeni, tema otzimatyee okoñaata-koyitee okaatzi omanakowiteen-chari, ooñaawonteero kaari ikemathawiteeta paerani.

²⁷ Eenitatsi-rika nokaman-temiri tsireniriki, pikamantan-teero eeroka kitejeriki. Eenitatsi-rika nokenkitha-takaemiri eerokapaini nomanakaashitari, pikaman-teeri eeroka maawoeni atziri. §

²⁸ Eero pithaawan-tawaetari kowatsini rowamayimi, tema eero imatziro rookaemi rirori sharinkaweniki. Apatziro pithaawan-tyaari Tajorentsi matzirori ithonkantzi, rooka-shiretantzi sharinkaweniki.

²⁹ Tema tee ipina-perowita tsimereri-paeni, roo kanteencha riyotzi Tajorentsi aririka ikamahaante apaani.*

³⁰ Tema riyotzitawo Tajorentsi jempe okaatzi tzimatsiri aeshi.

³¹ Piñaakiro, tema raamaakotari Tajorentsi tsmereeriki-paeni, eeroka imaperotzi raamakowenteemi. Eero pithaawan-tawaetari kijaneentzimiri.

---

§ **10:27** Iroka okantakota eejatzi iroka versículo: Eeroka-paeni niyotaa-yitee iroka-paeni, tee riyotakotziro theenkaniri-paeni, tema eeroka-paeni kenkitha-takaa-yiteerini okaatzi niyotaa-kimiri. * **10:29** tee ipina-perowita = apaani koriki ikaate-rika apite tsmeryaaniki

³² Aririka pikanteri pisheninka: ‘Nopinkatha-teeri Jesús,’ aritaki nokanteeri Ashitanari Inkite-jatzi: ‘Pawa, ipinkatha-taana irika.’

³³ Rooma pikanteri-rika pisheninka: ‘Tee nopinkatha-tziri Jesús,’ aritaki nokantzi-tyaari naaka, nokanteeri Ashitanari: ‘Pawá, tee ipinkathatana irika.’ ”

Ikenkitha-takota Jesús
(Lc. 12.49-53; 14.26-27)

³⁴ “Eero pikenkishiryaa-waeta eerokapaeni, tee apatziro nopoki niyotaa-yiteeri atziri-paeni raakameethata-wakahaeyaa jaka kepatsiki, tema okimiwi-takawo namatyeemi owathaa-mentotsi ikosheka-wakaan-teetyaari.

³⁵ Tema iroka nopokan-takari:
Ikijaneenteeri atziri ipaapate,
Okijaneenteero tsinani iniro,
Okijaneenteero tsinani ayiro.

³⁶ Ipithoka-shita-wakaeyaa atziri-paeni
ikijaneenta-wakaeyaa ikaatzi ijeekaeyini
ipankoki.

³⁷ Rootaki kameetha-witacha petakot-yaari
pipaapate, piniro, peentsite-paeni. Roo
kanteencha, roorika poetziñaariko-teeya petakot-
yaari pisheninka-paeni, awijanakiro-rika
okaatzi petakotana naaka, eero nokimita-kaemi
naapatziyani.

³⁸ Otzimatyee pikyaaryoo-wenteero okaatzi
nokenkitha-takaa-yitakimiri, okantawityaa
ikentakoetemi. Eerorika pipakaero, eero
nokimita-kaemi naapatziyani.

39 Tema ikaatzi etakowae-tachari apaniroeni rootaki rantantawori ikowashi-waetari rirori, aritaki ipeyashi-teeyaa. Riima ikaatzi atsipewentawori rantaneero nokoyiri naaka rootaki ikamawentan-tanari, aritaki rawijakotee.”

Ipineeteeri paata
(Mr 9.41)

40 “Eenitatsi-rika aapatziyemini, naaka raapatziyaka. Ari okantari eejatzi, eenitatsi-rika aapatziyinani naaka, riitaki raapatziyaka Ashitanari otyaanta-kinari jaka.

41 Eenitatsi-rika yotemini eerokataki Kamantan-taniri rootaki raapatziyan-tzimiri, aritaki pikaateeri paata ipinateemi Tajorentsi. Ari okanta eejatzi, eenitatsi-rika yotakimini kameethashireteemi pikemijantee rootaki raakameetha-tantzimiri, aritaki pikaateeri paata ipinateemi Tajorentsi.

42 Aririka riyoteemi eeroka niyotaani, rootaki ipantee-tzimiri pimiri okantawitaka tee piriiperowita eeroka, aritakira ipineeteeri paata irika etakota-kamiri. Omaperotatyaaha.”

11

Rotyaantakiri Juan riyotaani
(Lc. 7.18-35)

¹ Ikaatakiro Jesús riyotaakiri 12 riyotaani. Awi-janaki ikamantante maawoeni nampitsiki okaatzi jeekatsiri janta.

² Tema omonkyahaetakiri rirori Juan omitsiryaaantaniri, ari ikemako-takiri

Jeepatziitoetani okaatzi rantayi-takiri.
Rotyaantaki apite riyotaani,

³ rojampiteri, ikanteri: “¿Eerokama iiteetziri, ‘Pokatsini?’ tema eeroka, ¿Eenitatsima itsipa noy-aakoteri?”

⁴ Ikanta rareetee-yakani, rojampi-tapaakiri Jesús. Ari rakanaki rirori, ikantzi: “Aririka pipiyanee, pikaman-tapaeri Juan okaatzi pikemakiri eeroka, okaatzi piñaakiri nantayi-takiri.

⁵ Tema naminakaa-yiteeri mawityaakiri, nanashi-takaa-yiteeri kijopookiri, netsiya-takota-kaayi-teeri pathaawae-tatsiri, nokemakaa-yiteeri matayempitari, nañaakaa-yiteeri kaminkari, nokenkitha-takoteeniri Kameethari Ñaantsi ashironkaenkari-paeni.

⁶ Ikimoshiretee ikaate kaari kijoshire-wenteenani.”

⁷ Ikanta ipiyaawo riyotaani Juan, rojampitanakiri Jesús ikaatzi piyowenta-kariri, ikenkitha-takotziri Juan, ikantzi: “¿Iitakama piñaakiri chapinki ochempi-mashiki? ¿Riima piñaaki oshiyawori jawooki ompironka-kaawo tampyaa?*

⁸ ¿Piñaakirima rowaneenkata ikithaata? Tema tee rowaneenkata. Tema ikaatzi owaneenkatachari ikithaata, riitaki jeeka-tsiri ipanko-ki pinkathari.

⁹ Rootaki piyaata-shitan-tariri piyotzi riitaki Kamantan-taniri. Tema imapero-tatziro rirori rawijanakiri itsipa Kamantan-taniri-paeni.

---

* **11:7** oshiyawori jawooki ompironkakaawo tampyaa = atziri shipeta-shireri

10 Tema riitaki rojankina-takoe-takiri paerani ikanteetzi:

Pamini, aritaki notyaantaki etyaawoni ikamantakotemi,

Riitaki owetsikaan-temini jempe pikinapaaki.

11 Pikemi nokantzi naaka: Paerani osheki atziri tzimawi-teenchari, tekatsi awijirini Juan omitsiryaatantani okaatzi riyotani-tzi rirori. Riima ikaate tsinampa-shire-taatsini, ipinkathari-wenteeri Tajorentsi inkiteki, aritaki rawijeeeri rirori Juan. Omaperotatyaaha.

12 Tema owakira retanta-nakawori Juan ikenkitha-takaemi roojatzi nimaeka, eenitatsi osheki kowatsiri intsipaete iñiuro ipinkathari-wenteeri Inkite-jatzi. Kimiwitaka ishintsiteetziri aririka rowayiriteetyaa.

13 Paerani eeniyitatsi Kamantan-taniri-paeni eejatzi Ikowakaan-teetani, rootaki ikamantan-teetakiri roojatzi itziman-takari Juan.

14 Riitakira Juan ikenkitha-takoe-takiri paerani, tema riitaki Elías-tatsiri pokatsini. ¿Pikemijantziroma?

15 Koyirori ikemathatero, ikemijante.

16 ¿Itaka noshiya-kaanteriri irikapaeni atziri? Roshiyakari rowashaantawaeta eentsi aririka roshiya-kowaetantyyaa,

17 ikanta-wakaeyani: 'Jame ashowiwaete.' Tee ikoyi. Ikantawita: 'Jame omampawaetyaa owashire-tantyaari.' Tee ikoyi.

18 Aritaki pikantee-yakani eerokapaeni. Piñaawitakari Juan, itziwenta-paaka, tee imiritziro kachori, pikantee-yakirini: 'Raahashireta-tziiri peyari, rootaki itziwae-tantari.'

19 Ipokawitaka Itomi Atziri, tee itzitawo rirori owanawontsi, imiritziro kachori. Pikantee-yakirini: ‘Kaari-perori irika, niyawae-rintzi, shinki-tzinkari. Raapatziyari shitsitantatsiri amaeteniri koriki, raapatziyari eejatzi kaari-pero-shireri.’ Tekatsi oetyaa, tema aririka ñahaeteero okaate awijatsini paata, ari riyoteeri omaperotatyaa riyotanitzi.”

Ashironkaamatsiteerini kijoshire-tatsiri
(Lc. 10.13-16)

20 Opoñaashita ikenkitha-takota-nakiri Jesús ikaatzi ñaawita-kawori itajonka-wentantzi nampitsiki, teemaeta ipakahiro ikaaripero-shire-teeyini. Ikantzi:

21 “Ashironkaamatsiteerini Shimapankoni-jatzi eejatzi nampitarori Corazín. Osheki piñaawi-takawo notajonka-wentantaki, teemaeta pikemijanteeyini. Riimi ñaakinani Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi, aritaki ikithaa-tanakyaawomi karenimawo-tatsiri kithaarentsi, jeekawae-tanakimi jamampoki rowashiretakototyaa ikaaripero-shire-yitakira, ari ikemijanteemi maawoeni riroripaeni.†

22 Paata aririka raminakoe-teeri maawoeni rantayi-takiri, eero imapero-teetziri rowajankiteeteri Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi. Tema eeroka imaperoete rowajankiteetemi.

23 Eejatzi eerokapaeni Capernaum-jatzi-ite, pikenkishirewita piyaatee inkiteki, apatziro

---

† **11:21** Tema irikapae Corazín-jatzi eejatzi Shimapankoni-jatzi, Judá-paenira irika. Riima Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi, itsipajatzipaeni irika, tee isheninkatari Judá-paeni

piyaa-matsitee jempe ikinayitzi kaminkari. Riimi ñaakinanimiti paerani Paamaarini-jatzi okaatzi piñaawi-takari eerokapaeni, roojatzi ijeekimi nimaeka riroripaeni.

²⁴ Paata aririka raminakoe-teeri maawoeni rantayi-takiri, eero imapero-teetziri rowajanki-teeteri Paamaarini-jatzi, apatziro imaperoe-teemi eeroka.”

Pipoki nojeekika naaka, pimakoryahae
(Lc. 10.21-22)

²⁵ Rootaki ramananta-nakari Jesús, ikantzi: “Pawa, tema eeroka pinkathari-wentziriri inkite-jatzi eejatzi kepatsi-jatzi, osheki najahaa-wentakimi. Tema eeroka omani-motakiri yotaniri iroka-paeni, riitaki piyotakaa-yitee oshiyariri eentsi itsinampa-shiretzi.

²⁶ Ari okanta, tema rootaki inimota-kimiri eeroka Ashitanari.”

²⁷ Ikantanakiri piyowenta-kariri: “Riitaki Ashitanari yotakaa-nawori maawoeni. Apatziro riyotana rirori, tema naaka Itomi. Ari nokimitzita naaka apatziro niyotziri Ashitanari, kantacha niyotakaa-yiteeri nokoyiri naaka riyoteeri.

²⁸ Aririka piñero okantzimo-shire-waetemi, opomeentsi-tzimo-waetemi, pipoki nojeekira naaka, aritaki nomakoryaa-shire-takaa-yiteemi.

²⁹ Okimiwi-takawo otzimi-rika oeta nokema-tena-takae-miri. Tema eenitatsi nokoyiri niyoteemiri: tema naaka tsinampa-shireri. Aritaki piñahaero nomakoryaa-shireta-kahaemi.

³⁰ Tema okaatzi nokema-tena-takaemiri naaka, tee opomeentsi-perota.”

12

Ikenkitha-takotziro Jesús kitejeri imakoryaan-teetari

(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

¹ Okanta kitejeri imakoryaan-teetari, ikinimo-tanakiro Jesús pankirentsi-mashi. Ari ijaperyanakiro okithoki pankirentsi riyotaani Jesús, tema itasheyee-yatziini.

² Iñaakiri Inashitantaniri, ikantanakiri Jesús: “Paminiri piyotaani ijaperyaakiwaetzi kitejeri imakoryaan-teetari, tema tee oshinetaan-tsitzi iroka ijaperyaakiwaete.”

³ Akanaki Jesús ikantziri: “Tema piñaana-takotziri pinkatharini David aantawi-takariri itashe itsipatar ikaateeyinira.

⁴ Ikyaaiki tajorentsi-pankoki, rowakawo tajorentsi-tatsiri, ipakiri ikaateeyini. Tee oshinetaan-tsiwita, apatziro rowapiintawo Ompera-tajorentsi-taarewo.

⁵ Tema piñaana-tziro Ikantakaan-teetani, tema rantawaeta-piintzi Ompera-tajorentsi-taarewo kitejeri imakoryaan-teeri tajorentsi-pankoki, tekatsi kijantyaarini.

⁶ Nokantzi naaka, eenitatsi jaka ipinkatha-peroe-tziri, riitaki awijirori tajorentsi-panko.

⁷ Rootaki rojankina-tantee-takari paerani, kantatsiri:

Tee nokoyi pamaena pipira pitayinari,

Rootaki nokowa-pero-teeri petakoteeyaari pisheninka.

Aririka pikematha-teromi iroka, eero pikijantarimi irika-paeni, tema tee ikaaripero-shiretzi.

8 Tema irika Itomi Atziri riitaki pinkathari-perotatsiri, rawijiro kitejeri imakoryaan-teetari.”

Atziri kijowakori
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

9 Opoñaashita rawijanaki Jesús, kyaapaaki ipiyota-piinteetaha.

10 Ari ijeekakiri janta kijowakori. Ikanta Inashitantaniri-paeni, rojampi-takiri Jesús, ikantziri: “¿Shinetaan-tsita-tsimá retsiya-takota-kaanteete kitejeri imakoryaan-teetari?” Rootaki rojampi-tantariri omatant-yaari ikantakoteri.

11 Akanaki Jesús, ikantziri: “Teera paminashitari eeroka pipira aririka rotetyaa omooki kitejeri imakoryaan-teetari, petakotari, pomijokyaahaeri.

12 Riitaki etakoperoetari atziri, rawijiri ipireetari. Tema shinetaan-tsitatsi aneshironka-tante kitejeri imakoryaan-teetari.”*

13 Iñaanata-nakiri kijowakori, ikantziri: “Pampiriyaa-wakotee.” Matanaka ikantakiri, akotsitanee kameetha atziri, oshiyanaawo otsipa rako.

14 Ari ishitowae-yanakini Inashitantaniri ipiyotee-yakani, ikenkitha-waetaka-wakaaka, ikanta-wakahaeyani: “¿Jempema akante-rika Jesús owamaan-tyaariri?”

Rojankina-takotee-yakirini paerani Jesús

15 Yotaki Jesús ikowaetatzii rowamahaeteri, rootaki rawijan-tanakari. Royaata-nakiri osheki atziri, retsiyatakotakaayitziri osheki mantsiyari.

---

* 12:12 ipireetari = owisha = oveja

16 Ishintsi-thawi-takari ikantziri: “Eero pikaman-takotana.”

17 Ari omonkaatari ikenkitha-takiri paerani Kamantan-taniri Isaías, ikantzi:

18 Irika nomperatanewo, riitaki niyoyaakiri.

Netakotani naaka, riitaki oemoshirekanari.

kijokiro oyiri Noshire

Ikenkithata-kahaeri itsipa-jatzipaeni atziri ikamanteeri tampatzika-shire-takaanta-tsiri.

19 Eero icheraa-waetzi rirori,

Eero ikemaetziri ishinchee-nkate ikenkitha-takotyaa ojaawokiyitzira.

20 Eero rowatsita-pero-tziro ijateero jonkari jataawi-tachari,

Eero roetsiwakiro paamari-menki tsiwaki-mateen-tsiri,

Roojatzi rotsinampaan-teeyaawori iñeeteerorika rooperori.†

21 Riitaki royaako-tziri itsipa-jatzipaeni atziri rawentaa-piintee-yaari.‡

Kijimatzirori Ishire Tajorentsi

(Mr. 3.20-30; Lc. 11.14-23)

22 Ari ramaeta-kiniri Jesús raahashiretziri peyari. Tema imawityaakitakaakiri, ikijo-waante-takaakiri. Imatakiri retsiyatakotaka-waeri, aminanee kameetha, ñaawaetanee.

---

† **12:20** Oshiyakaa-wenta-chari jonkari eejatzi paamari-menki tsiwaki-mateen-tsiri, riitaki atziri-paeni kemijanta-tsiri eepichokiini, ashironkaa-shire-yitachari, mantsiya-shire-yitatsiri, shipeta-shire-tatsiri, tema aritaki ineshironka-teeri Jesús, eero ishinetziri irikapaeni rashironkaa-yiteeyaa, tema ari aawyaa-shiretakea-yitee-yaari, roshire-pero-yiteeyaari.

‡ **12:21** Paminiro ‘Jempe Ikantee-tziro Ñaantsi-paeni’ okantakota ‘Waerontsi’.

²³ Ipampoyeyanakirini maawoeni atziri, ikanteeyini: “¿Riima irika ikashiya-kaeta-kiriri pinkatharini David?”

²⁴ Kemaeyakini rirori Inashitantaniri, ikanteeyini: “Irika atziri roshincha-tziiri Nantatsiri ashitariri peyari, rootaki roshinchaan-tariri rirori ikaatzi raahashiretziri peyari.”

²⁵ Yotzimaetaka rirori Jesús ikenkishiryaakari Inashitantaniri, ikantanakiri: “Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ipinkathari-wentee-tziri, aritaki rokawenta-wakaakya. Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri inampiki, aritaki rokawenta-wakaakya. Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ijeeka-wankota-wakaa, aritaki rokawenta-wakaakya.

²⁶ Ari ikantzitari eejatzi peyari aririka ikosheka-wakae-yaami. Aritaki rokawenta-wakaakya, ¿eeroma ithonka rokawenta-wakaa-nakya?

²⁷ Riitakirikami Kamaari Nantatsiri shintsitakaenani naaka, ¿riijatzi shintsitakaeriri piyotaani eeroka retsiya-takota-kaantariri ikaatzi raahashiretee-tziri? Aririka okanta pithawe-takotziiri piyotaani, aritaki ikijanta-kimiro okaatzi pikantakiri.

²⁸ Rooma naaka ipanawo ishintsinka Ishire tajorentsi poñaachari Tajorentsi, rootaki nomatan-tariri netsiyata-kotakaa-yitziri ikaatzi raahashiretziri peyari. Tema romapokakimi eeroka-paeni Tajorentsi ipinkathari-wentantee.

²⁹ Tema aririka ikowaete ikoshiteeteri atziri ñaaperori kameetha, otzimatyee reteeta-wakyaari roojoteeteri, eero imataneero ikijako-wentyaawo rashi-witari rayiteeteri.

³⁰ Tema ikaatzi kaari aapatziyanari naaka, ri-itaki kijaneentanari. Ikaatzi kaari amitako-tanari rowita-kotena, reewana-takota-tyaana.

³¹ Pikemi nokantzimiri naaka: Kantacha Tajorentsi raripero-teeri antayitzirori kaari-perori, ari ikanteteeri ñaawaetzirori kaari-perori-paeni. Riima kijima-takironi Ishire tajorentsi, eero rariperoe-teeri.

³² Ari okantari eejatzi: Kantacha raripero-teeri Tajorentsi kijima-terini Itomi Atziri, riima kijima-takironi Ishire tajorentsi, eero raripero-teeri.

³³ Tema okimiwi-takawo aririka iñahaetero kameethari chochoki, riyoteetzi kameethari okanta owaato. Rooma piyanta-tsiri chochoki, riyoteetzi kaari-perori owaato.

³⁴ Tema poshiyakari maanki eerokapaeni, kaari-pero-shireteeyakimini. Tekatsi pikantyyaa piñaawaetero kameethari, tee okameethatzi okaatzi pikenkishiryaa-yitakari, rootaki okaaripero-tantari piñaawae-yitziri.

³⁵ Tema apaani kameetha-shireri ikenkishiryaaawo kameethari, rootaki okameetha-tantari rantayi-tziri. Riima kaari-pero-shireri tee ikenkishiryaaawo kameethari, rootaki okaaripero-tantari rantayi-tziri.

³⁶ Roo kanteencha nokantantari naaka, paata aritaki raminakoe-teero kowaenka-yitatsiri ñaantsi okaatzi iñaawae-yitziri atziri-paeni.

³⁷ Kameetharika okanta piñaawae-yitziri, aritaki raakameethee-teemi. Terika okameethatzi, ikantee-teemi: ‘Kaari-perori eeroka, osheki pikemaatsi-waeteeyaa.’ ”

Ikoyi kaari-pero-shireri-paeni itajonka-wentanteete

(Lc. 11.29-32)

³⁸ Ari rakanaki Inashitantaniri eejatzi Yotaantaniri, ikantzi: “¡Yotaanari! Nokoyi noñeemi pitajonka-wentante.”

³⁹ Ikantzi Jesús: “Tema kaari-pero-shireri eerokapaeni, osheki pitheenkakiri Tajorentsi pikoyi piñeena notajonka-wentante. Eeromaeta nomatziro, apatziro piñeero awijimo-takiriri paerani Kamantan-taniri Jonás.

⁴⁰ Tema iniyakiri antari omani, okaatzi mawa kiteejeri eejatzi mawa tsireniri ijeekaki imotziki. Aritaki ikantee-yaari irika Itomi Atziri ikitawitapaentyaa kepatsiki okaate mawa kiteejeri eejatzi mawa tsireniri.

⁴¹ Paata aririka raminakoe-teero okaatzi ranteetziri, aritaki riyakowenteemi Naana-wenijatzi, tema ikemijantakiri paerani rirori Jonás, ipakaa-neero rantayi-tziro kaari-perori. Tema irika jeekimo-takimiri eeroka-paeni rawijiri Jonás.

⁴² Paata aririka raminakoe-teero okaatzi ranteetziri, aritaki iyakowenteemi tsinani pinkatha-wotatsiri paerani kirinkanta, tema opokaki paerani roori ijeekira yotaniri pinkathari Salomón, okemijantakiri. Tema irika jeekimo-takimiri eeroka rawijiri Salomón.”

Ipiyashi-tantzi peyari

(Lc. 11.24-26)

⁴³ “Tema okimiwi-takawo ijeeka-shiretantyaarimi peyari apaani atziri, ipankotakawo rañaa-mento. Aririka rookawi-teeta-kyaaari,

etsiyata-kowitaa atziri. Jatanaki peyari ikinawaete ochempi-mashiki, tee iñee jempe ijeeki.

⁴⁴ Ari ikanta-shiretee peyari: ‘Nopiyeeta nopankoki jempe nopoñaaka.’ Piyapaa peyari, iñaapaa-tziiro kameetha opishitaka ishire atziri, owaneenkataka, tekatsi jeekant-yaawoni.

⁴⁵ Riyaata-shita-nakiri maperotzirori ipeyaritzi, ikantakiri: ‘Jame aate nopankoki, pitsipa-tena apinkatharite.’ Ramaki ikaatzi 7 peyari. Ari-taki rashironkaa-pero-tyaari atziri, awijanakiro rashironkaawita paerani. Aritaki pikantee-yaari eerokapaeni.”

*Riniro Jesús eejatzi rirentzi-paeni
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)*

⁴⁶ Eekiro ikenkitha-takaa-tziiri Jesús atziri-paeni piyowenta-kariri, areetapaaka riniro otsipatakari rirentzi-paeni, okatziya-paaka jantakiroki, okaemakaan-tapaakiri.

⁴⁷ Ikantawi-teetakari Jesús: “Ari opoki piniro otsipatari pirentzi-paeni, okoyi oñeemi.”

⁴⁸ Rakanaki Jesús, ikantzi: “¿Otzimikama nonin-rotari, itzimika nirentzitari?”

⁴⁹ Rookota-nakiri ikaatzi riyotaa-piintakiri, ikantzi: “Irikapaeni riitaki nokimitakahaari yeeyi, rootaki nokimitakahaari nonaanate.

⁵⁰ Tema ikaatzi antaneerori ikoyiri Ashitanari Inkite-jatzi, riitaki nirentzi-taari, rootaki notsiro-taari eejatzi noniron-taari.”

13

Roshiya-kaawentziri Jesús pankiwae-rintzi

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Roojatzi rawijantanaka Jesús ijeekawitapaaka pankotsiki, ikinanaki inkaari-thapyaaki. Ari ijeekapaaki.

² Ari ipiyowenta-paari osheki atziri. Ari rote-tanakari rirori pitotsiki, jeekapaaki. Katziyeyakani atziri-paeni inkaari-thapyaaki.

³ Roshiya-kaawenta-tziiniri okaatzi ikenkitha-takaeriri, ikantziri: “Eenitatsi pankiwae-rintzi jatatsiri ipankiwaete.

⁴ Ikanta rookaki-takiro iwankiri, eenitatsi ookakita-paenchari awotsiki, ipokapaaki tsimereeriki, rowapaakawo.

⁵ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari omapi-pookitzira tee otzima-perotzi kepatsi, intsipaete oshooka-witanaka. Tee otonta-patha-tzi kepatsi,

⁶ jampiya-shitanaki pankirentsi ishintsi-tapaakira ooryaa, tema tee otzima-perotzi oparetha.

⁷ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari kitocheemashiki, anaanakiro kitochee oshookanaki, kamanaki pankirentsi.

⁸ Rooma otsipa ookakita-paenchari okameetha-pathatzira kepatsi, kameetha oshookanaki, kithoki-tanaki maawoeni. Tzimanee okithoki shookapaen-tsiri. Apaani tzima-pero-teentsiri okithoki, otsipa ari oshekineentzi okithoki, otsipa eepichokiini okithokitzi.*

---

* **13:8** Tzimanee okithoki shookapaen-tsiri = okaatzi 100 okithoki, otsipa okaatzi 60 okithoki, otsipa okaatzi 30 okithoki

⁹ Koyirori ikemathatero, ikemijante.”

*¿Oetaka roshiya-kaawentan-tawori Jesús?
(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)*

¹⁰ Ari rojampi-tanakiri riyotaani, ikantziri: “¿Litaka poshiya-kaawentan-tanariri atziri-paeni pikenkitha-takaeriri?”

¹¹ Rakanaki Jesús, ikantzi: “Ishinetee-takimiro eeroka piyotako-teero ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, riima irikapaeni tee ishinetee-tziniri rirori.

¹² Ikaatzi otzimimo-takiri, aritaki otzimimo-pero-teeri. Riima kaari otzimimotzi, imaperoe-teeri raapithee-teeri okaatzi tzimimo-witariri.†

¹³ Rootaki noshiya-kaawentan-tawori okaatzi nokenkitha-tziri, aritaki raminawityaa irikapaeni, eero iñiimaetawo. Ari ikemawi-tyaawo, eero ikematha-tawakiro nokanta-witariri.

¹⁴ Riitaki ikenkitha-takotakiri paerani Kamantan-tanirini Isaías, ikantaki: Pikemae-yawit-yaani, eeromaeta pikematha-tziro.

Paminee-yawit-yaani, eeromaeta piñiuro.

¹⁵ Ikijoshiretee irikapaeni.

Imatayempitayitee.

Imawityaaki-yitee.

Rootaki eero ikowichaa-tanta,

Eero ikemi,

Eero ikenkishiryaa,

Tema eero ikemijantee, eero rawijakotee eejatzi.

---

† **13:12** Iroka okantakota kenkitha-takota-chari jaka: Eepichokiini-rika pikemijanta-wakiro nokanta-kimiri, eepichokiini piyoteero. Rooma pikemijanta-pero-tawaki-rika, osheki piyotawakiri, eekiro niyotakaa-pero-tanaki-tyeemi.

16 Rooma eerokapaeni pikimo-shire-wenteero poki eejatzi pikempita, tema aminawaeteemi, pikemayi-teero eejatzi.

17 Rootaki ikowawi-takari paerani Kamantan-taniri-paeni eejatzi kameethashireri-paeni iñiiromi okaatzi piñaakiri, okaatzi pikemayi-teeri eejatzi eerokapaeni. Teemaeta ikemaeyironi rirori. Omaperotatya.”

Ikenkitha-takotziro Jesús roshiya-kaawentziri pankiwae-rintzi

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

18 “Pikemi nokaman-temiro noshiya-kaawentakiri pankiwae-rintzi.

19 Eenitatsi kemirori nokenkitha-takotziro ipinkathari-wentantee Tajorentsi, teemaeta ikematha-tziro. Aritaki ipokaki Kaari-perori, roka-kaapaakiri ikemijantawita. Riitaki oshiyakawori ookakita-paenchari awotsiki.

20 Eenitatsi thaamentawakawori iñaani Tajorentsi, ikemijantzi intsipaete owakira ikemawakiro. Riitaki oshiyakawori ookakita-paenchari omapi-pookitzira.

21 Tee riyotako-pero-tawakiro iñaani Tajorentsi, tee reshiwentanakiro ikemaatsi-wenta-nakawo ikemijantzi, rooka-nakiro. Roshiyakawo pankirentsi jampishi-teentsiri kaari tzimapero-tatsi oparitha.

22 Eenitatsi kemirori iñaani Tajorentsi, roo kanteencha osheki iñaamatawo ithaamenta-waeta, ikenkishiryaa-kotawo rashaahawo, rootaki ipeyako-tanta-kawori iñaani Tajorentsi, tee ikemijantzi. Roshiyakawo ookakita-paenchari kitochee-mashiki, kaari kithoki-tatsini.

²³ Eenitatsi itsipa kemirori iñaani Tajorentsi, ikemijanta-nakiro. Ikyaryoo-wenta-nakiro. Riitaki oshiyakawori pankirentsi shookapaentsiri okameetha-pathatzira kepatsi, osheni-perotanaki okithoki, otsipa oshenineentzi, otsipa eepichokiini okithoki-tanaki.”

Ikenkitha-takotziri Jesús pankitziro

²⁴ Rapiitakiro Jesús roshiya-kaawentziniri, ikantzi: “Iroka oshiyari eejatzi ipinkathariwentantee Inkite-jatzi, oshiyari atziri pankitziro kameetha-kiri pankirentsi.

²⁵ Ikanta imahaeyini tsireniriki aminakowentziro, pokaki ijaneentani ramaki inchashi, ipankitapaentziro itsipataakiro pankirentsi, piyanaka.‡

²⁶ Okanta oshookanaki pankirentsi, kithokikitanaki. Ari okimitakari eejatzi inchashi itsipatee-takirori pankirentsi.

²⁷ Ikanta iñaakiro rompera-teetani, ikamantakiri ashitawori, ikantakiri: ‘Teera okameethatzi okithoki pankirentsi apankitakiri powaneki, ¿iitaka tsipataa-kirori inchashi?’

²⁸ Ikantanaki ashitawori rowane: ‘Riitaki pankita-kirori kijaneentanari.’ Ikantzi romperatani: ‘¿Pikoyi niyaate nothoka-yiteero?’

²⁹ Ikantzi ashitawori: ‘Eero, pithoka-kotzirokari pankirentsi.

³⁰ Ari okantawakaata otsipat-yaawo oshooki, roojatzi ojampatan-takyaari pankirentsi. Ari-paete nokantemi: Pichekiro inchashi, pitayiro. Powiiki-teero pankirentsi, powakoyi-teero.’ ”

‡ 13:25 pankirentsi = trigo

Roshiya-kaawentziro Jesús oryaani-tatsiri okithoki

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Ari rapiitakiro Jesús roshiya-kaawentziro ikenkitha-tziri, ikantzi: “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiyakari pankitziro oryaani-kitatsiri okithoki. §

³² Tema oryaani okantawita okithoki, aririka oshookanaki, awijanakiro otsipa iwankiri rowaneki, antawo otewatanaki, aritaki imenkoshi-yityaari tsimereeriki-paeni.”

Roshiya-kaawentee-tziro shineya-kaerori ratanteetari

(Lc. 13.20-21)

³³ Rapiitakiro roshiya-kaawentziro Jesús ikenkitha-takaan-tziri, ikantzi: “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiya-kotawo tsinani amiroka-patha-tziro ratanteetari. Aakotakiro pankirentsi-pane okaatzi mawa pachakaki, owaetakiro shineya-kaerori, roojatzi oshineyan-tanakyaari maawoeni opatha.”

Okaatzi Ikenkitha-takiri Jesús

(Mr. 4.33-34)

³⁴ Ari ikanta-piinta Jesús ikenkitha-takaeri atziri-paeni okaatzi riyoteeriri. Eerorika otzimi kenkitharentsi tekatsira riyoteeriri.

³⁵ Ari omonkaatari ikantakiri paerani Kamantan-taniri ikenkitha-takotziri Tajorentsi, ikantaki:

---

§ 13:31 oryaani-tatsiri okithoki pankirentsi = mostaza

Noshiya-kaawenta-tyeeniri atziri-paeni okaate nokenkitha-teniriri.

Niyotahaeri kaari riyowita paerani owakira owetsikan-takari kepatsi roojatzi nimaeka.

Riyotaan-tziro Jesús oshiyakaa-wentari inchashi

³⁶ Ikanta rowetha-tanaari Jesús ikaatzi piyowenta-kariri, kyaapaaki pankotsiki. Ipiyowenta-paakari riyotaani, ikantziri: “Piyoteenawo okaatzi poshiya-kaawentakiri. ¿iitakama oshiyakaa-wentari inchashi itsipateetakirori pankirentsi ipankitee-tziro?”

³⁷ Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Irika Itomi Atziri riitaki oshiyariri pankita-kirori pankirentsi rowaneki.

³⁸ Rooma owaantsi rootaki oshiyawori kepatsi ajeekantari. Rooma pankirentsi oshiyakaa-wentari ikaatzi ipinkathari-wenteeri Tajorentsi. Rooma inchashi oshiyakaa-wentari ikaatzi rashiyitari Kaari-perori.

³⁹ Riima kijaneenan-taniri pankita-kirori inchashi roshiya-kaawentari Kamaari. Rooma rowiiteetziro okithoki pankirentsi, oshiyakaa-wentawo othonkanteeyaari paata kepatsi. Ikaatzi owiiteeroni okithoki pankirentsi roshiya-kaawentari ronampiripaeni tajorentsi.

⁴⁰ Piñaakiro jempe ikantee-takiro ithokae-takiro inchashi, rahaeta-nakiro itahaetziro. Oshiyakaa-wentawo jempe ikantee-teero paata kepatsi aririka othonkaeyaa.

⁴¹ Rotyaanteeri Ronampiri tajorentsiti Itomi Atziri, ipiyoteeri kaaripero-yitatsiri, eejatzi

kaaripero-shire-takaeriri itsipa, eero itsipataari ikaatzi ipinkathari-wenteeri Inkite-jatzi.

⁴² Rookaeri jempe opaamataki tahaantsi. Ari riraawae-teeyaa, ratsikae-kiwaetyaa.

⁴³ Riima kameetha-shire-yiteen-tsiri ijeekimo-teeri Ashitariri jempe ipinkatharitzu, ari ishupakiryaaahae roshiyee-yaari ooryaa. Koyirori ikemathatero, ikemijante.”

Ikenkitha-takotziri Jesús omanachari koriki

⁴⁴ Rapiitakiro Jesús, ikantzi: “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiya-kotari koriki romanee-tziri owaantsiki. Eenitatsi atziri ñaakiriri, tee okantya raanakiri, eejatzi romana-neeri, tekatsi ikamante. Antawo ikimo-shire-wenta-nakiri koriki, jataki ipimantziro okaatzi tzimimo-tziriri, ramanantakiro owaantsi.”

Ikenkitha-takotziro Jesús poreryaari pinaperotachari

⁴⁵ Ikantzi eejatzi Jesús: “Iroka ikanta eejatzi ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiyari kowatsiri ramanante riiperori poreryaari.*

⁴⁶ Iñaaki riiperori poreryaari, ikowaki ramananteri. Piyaa inampiki, ipimanta-paakiro okaatzi tzimimo-tziriri, ramanantakiri poreryaari.”

Ikenkitha-takotziro Jesús pashikaamentotsi

⁴⁷ Ikantaki eejatzi Jesús: “Iroka ikanta eejatzi ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiyari pashikaawaetatsiri. Raaki osheki inashiyitachari shima.

---

* 13:45 poreryaari = perla

48 Inoshika-kotakiri othapyaaki, riyoshiitakiri kameetha-tatsiri roteyitakiri kantziriki. Ikaatzi kaari kameetha-tatsini, rookayi-takiri.

49 Aritaki okantee-yaari paata aririka othonkateeyaa kepatsi. Ipokaki ronampiripaeni tajorentsi, riyoshii-teeri kameetha-shireri eejatzi kaari-pero-shireri.

50 Rookaeri kaari-pero-shireri jempe opaamataki tahaantsi, ari riraawae-teeyaari, ratsikae-kiwae-teeyaa.”

Owakirari ashaahawontsi eejatzi paejatotatsiri

51 Ari ikantzi Jesús: “¿Pikematha-takiro okaatzi nokantakiri?” Ikanteeyini riyotaani: “Nokematha-takiro.”

52 Eekiro ikantana-kitzii Jesús: “Noshiya-kaawenteri ipaapate-teetari tzimatsiri rashaahawo pinapero-tachari. Tema raapiintzi paejato rashaahawo, raapiintzi eejatzi owakirari. Ari ikantyaari eejatzi yotaantaniri-paeni ipinkathari-wenteeri Inkite-jatzi, riyotaan-teero okaatzi etawori riyotaan-teetziro paerani, riyotaan-teero eejatzi owakira-tatsiri.”

Piyaa Jesús Kashiyakaa-weniki

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

53 Ikaatakiro Jesús roshiya-kaawentakiro okaatzi ikenkitha-takotakiri, awijanaki.

54 Areetaa inampiki. Riyotaan-tapae ipiyota-piinteetaha. Ipampoyeeyanakirini ikaatzi kemiriri, ikanteeyini: “¿Litaka matakaa-kiriri irika riyotani-tantari, itajonka-wentantaki eejatzi?

55 ¿Kaarima itomi kemitzirori incha-kota? ¿¿Kaarima otomi María? ¿Kaarima rirentzi Jacobo, José, Simón, eejatzi Judas?†

56 ¿Kaarima atsipatari ritsiro-paeni jaka? ¿Jempema raakiroka okaatzi riyotani-tantakari?”

57 Tema osheki itheenkaetakiri, ikijaneentee-tanakiri. Rootaki ikantan-tanakari Jesús: “Ashi oyiro tee ipinkatha-teetziri Kamantan-taniri inampiki eejatzi ipankoki rirori. Rooma otsipaki nampitsi, osheki ipinkatha-teeteri.”

58 Tema osheki itheenkimatee-takiri Jesús inampiki, rootaki kaari imatantawo itajonkawentante.

14

Kamaki Juan omitsiryaantaniri

(Mr. 6.14-29; Lc. 3.19-20; 9.7-9)

1 Ikanta pinkathari Herodes, ikemako-takiri Jesús.*

2 Ikantakiri romperatani: “Irika Jesús riitakira Juan omitsiryaantaniri. Riitaki añahaatsiri, rootaki otzimantari itajorenka.”

3 Tema riitaki Herodes aakaan-takiriri ketziroini Juan, roojota-kaantakiri, romonkyaa-kaantakiri, okantakaan-tziro Herodías iinanta-witari Felipe, rirentzi rirori.

4 Tema ikaminaa-witattyaaari paerani Juan irika Herodes, ikantawitari: “Tee okameethatzi payiteri iina pirementzi.”

---

† 13:55 Jacobo = Santiago * 14:1 pinkathari = tetrarca

⁵ Ari ikowawitaka Herodes rowamaa-kaanteri, roo kanteencha osheki ithaawan-takari atziri-paeni, tema riyoteeyini atziri-paeni Kamantan-taniri irika Juan.

⁶ Okanta paata, rootaki kiteejeri roemoshirenka-witawo itzimantari Herodes. Ipiyotee-yakani isheninka, roemoshirenkaeyani. Ari opokapaaki ishinto Herodías, omampaa-paaka. Osheki okameetha-tzimo-takiri Herodes.

⁷ Ikantakiro: “Eenitatsi-rika pikowako-tenari, aritaki nopakimiro. Omaperotatya, riyotzi Tajorentsi eero namatawi-tzimi.”

⁸ Tema iyotaakiro iniro jempe okante. Rootaki okantan-takariri: “Nokowakiro pipenawo iito Juan omitsiryaantaniri, powakinawo pachaka-shetakiki.”

⁹ Ari rowashiretako-tanakari Herodes, tee ikowawita. Roo kanteencha, tema ikemaeya-kirini inkaahanki isheninka ikantakirori, ikantanakiri romperatani-paeni: “Pamakiniro okowakiri ewankawo.”

¹⁰ Ithatyee-takiri Juan janta omonkyahaetakir-inta.

¹¹ Ramakoe-takiro iito pachaka-shetakiki, ipakiro ewankawo, aanakiniro iniro.

¹² Ikanta ipokaeya-paakini riyotaani Juan, ikitateri. Jateeya-nakini ijeekira Jesús, ikamanta-paakiri.

Rowakaari Jesús 5000 atziri

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³ Ikanta ikemako-takiri Jesús rowaman-teetakariri Juan, otetanaka pitotsiki, riyaaete ijeekawaete janta. Roo kanteencha ikemaeyakini

atziri-paeni jempe riyate, royaatzishi-tanakiri ikineeya-nakini awotsiki.

¹⁴ Roo raatako-tapaa-kitziini Jesús, iñaapaa-tziiri osheki oyaawenta-kariri. Retako-tapaakari, ret-siyatakotakiri osheki mantsiyari.

¹⁵ Okanta otsireniityaanaki, ipokapaaki riyotaani, ikantziri: “¡Yotaanari! Ajeekatzira ochempi-mashiki, tema tsireniityaaki. Pikaatero pikenkithatzi, riyateeta atziri-paeni nampitsiki ramanante royaari.”

¹⁶ Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “¿Litakama ratsipe-tantyaawori riyayitee? Pipiri eeroa royaari.”

¹⁷ Ikantzi riyotaani: “Tekatsi nopiriri naaka apatziro otzimi 5 ratanteetari eejatzi apite shima.”†

¹⁸ Ikantzi Jesús: “Pamakinari.”

¹⁹ Opoñaashita ikantakiri maawoeni atziri-paeni ijeekaeyini katawoshi-mashiki. Raakiro ratanteetari eejatzi shima, aminanaki inkiteki, ramanakotakawo. Itzimpetowakiro, ipayitakiri riyotaani, rowawijaa-kiniri rirori atziri-paeni piyoteen-chari.

²⁰ Tema maawoeni rowaeyakani, kemaneentee-yakani. Rowiiteero okaatzi tzimakaan-taneentsiri, roteyiteero okaatzi 12 kantziri jahaachari.

²¹ Kimitaka ikaatzi 5000 shirampari-paeni owahaen-chari, teemaeta riyoteetzi jempe-rika okaatzi tsinani-paeni eejatzi eentsi-paeni owaenchari.

Ranashi-tantawo Jesús inkaari
(Mr. 6.45-52; Jn. 6.15-21)

† 14:17 ratanteetari = pan

²² Opoñaashita ikantaneeri Jesús riyotaani: “Peteeyaawo pimontyahae intatsikiro.” Rowetha-yitawaari eejatzi ikaatzi piyowenta-kariri, ikantawaeri: “Kantacha piyaayitee nimaeka.”

²³ Ikanta ithonkakiri rowetha-tawaari atziri-paeni, tonkaanaki Jesús ochempiki ramana. Ari ijeekakiri rirori tonkaariki ramana roojatzi otsireni-tanta-nakari.

²⁴ Roweyaako-teeyakani riyotaani-paeni niyankyaani inkaari, antawo otamakaanaki inkaari, tema itonkiyo-takityaawo tampyaa.

²⁵ Okanta okiteje-tzimataki, ipokashi-teeri Jesús riyotaani-paeni ranashi-tantaawo inkaari.

²⁶ Ikanta iñaawaeri riyotaani ranashi-tantaawo inkaari, tee riyotawaeri, ithaawan-tawakari, ikaemae-yanakini, ikantzi: “¡Kaakitaki peyariwé!”

²⁷ Roo kanteencha, iñaanata-paeri Jesús riyotaani-paeni, ikantziri: “Naaka pokaatsi, pitonta-shiretzi eero pithaawan-tashitana.”

²⁸ Ari rakanaki Pedro, ikantziri: “Nowinkatharite, eeroka-rika, pikanta-kaeyaawo nanashi-tantyaawo naaka inkaari notonkiyo-tantawae-miri.”

²⁹ Ikantzi Jesús: “Pipokanaki.” Ayiitanaki Pedro, ranashi-tanta-nakawo inkaari jataki ijeekakira Jesús.

³⁰ Roo kanteencha, ikenkishiryaaanakawo Pedro antawo-paeni otamakaatzi inkaari, ithaawan-tanakawo, tsitsiyanaki. Ari ikaemanaki, ikantzi: “Pinkathari, paawaena.”

³¹ Rakotashi-tanakiri Jesús, roteeya-waeri. Ikantziri: “Eepichokiini pawentaana. ¿Iitaka pikijo-shire-tantari?”

³² Ikanta rotetee-yapaani pitotsiki, awijeenkatanaki tampyaa.

³³ Tema antawo ipinkatha-tanakiri ikaatzi oteteen-chari pitotsiki, ikantee-yirini: “Omaperotatyaa eeroka Itomi Tajorentsi.”

*Retsiyatakotakaantaki Jesús Genesaret-ki
(Mr. 6.53-56)*

³⁴ Areetee-yakani intatsikiro, ojeekira nampitsi iiteetziri Piyompishaari.

³⁵ Tema riyotawakiri atziri-paeni ikaatzi nampitawori janta riitaki Jesús, ikamantakiri maawoeni atziri jeekatsiri janta, ramayitapaakiniri ikaatzi mantsiya-yitatsiri.

³⁶ Ikantee-takiri Jesús: “Pishineteri mantsiyari-paeni rantawakiro eepichokiini opatzi-kaaki pithaari.” Tema ikaatzi antzita-kiriri iithaari Jesús, etsiyata-koyitee.

15

*Owaaripero-shire-tziriri atziri
(Mr. 7.1-23)*

¹ Ikanta Inashitantaniri-paeni eejatzi Yotaantaniri-paeni poñaayi-teenchari Aapatziyaweniki, rojampi-tanakiri Jesús, ikantziri:

² “¿Litaka kaari imatantawo piyotaani-paeni okaatzi ameyitari aakapaeni riyotahaeri awaejatzeneni? Tema tee ikiwaakota aririka rowaeyaani.”

³ Rakanakiri Jesús, ikantziri: “¿Litakama pipiyatha-tanta-wori eeroka Ikantakaantani Tajorentsi, apatziro poetziñaarikotawo okaatzi riyotahaeri paerani awaejatzeneni?”

⁴ Iroka ikantzi Tajorentsi:

Pipinkatha-teeri pipaapate eejatzi piniro.

Ikantaki eejatzi:

Ikaate yakaterini ipaapate eejatzi riniro, otzi-matyee rowamahaeteri.

⁵ Roo kanteencha, pikanta-piinteeyini eeroka: ‘Kameetha-tatsi akanteri ashiteeri: “¡Pawa! Nashita-kaakari Tajorentsi maawoeni noorikite, eero okanta noneshironkatemi.” ’

⁶ Tema piyotaa-shitakari okaatzi rameteetari paerani, tee piyotaan-tziro ikoyiri Tajorentsi. Rootaki kaari ineshironka-tantaari asheninkapaeni ipaapate. Piñaakiro.

⁷ Tema eeroka owapeyi-motan-taniri. Eeroka ikenkitha-takotakiri paerani Isaías, ikantaki:

⁸ Ipinkatha-tashitana ipaanteki atziri-paeni,

Teemaeta ikenkishiryaa-kotana kameetha.

⁹ Aminaashita rotziwerowayita ipinkathatana,

Riyotaan-tashi-takawo rameyitari rirori.”

¹⁰ Ikaemakiri Jesús maawoeni piyowenta-kariri, ikantziri: “Powayempi-tayityaa, pikemathatantenari:

¹¹ Tema ikaatzi owayitari tee rowaaripero-shiretantzi, rooma okaatzi añaawae-yitziri, rootaki owaaripero-shire-tanta-tsiri.”

¹² Ikanta riyotaani-paeni Jesús ipokashi-tapaakiri okaakiini, ikantapaakiri: “Teera inimotziri Inashitantaniri-paeni ikemakimi pikantaki.”

¹³ Ikantanaki Jesús: “Aritaki ithokaero Ashitanari Inkite-jatzi maawoeni pankirentsi kaari ipankitzi rirori.

¹⁴ Pamina-minthata-shityaari. Tema roshiyatyaari apaani mawityaakiri akathata-wakaachari. Aririka rakathata-wakaeyaa mawityaakiri, tee riyotzi jempe ikini, tema apitekiro roteteyaani omooki.”

¹⁵ Ikantzi Pedro: “Piyoteenawo okaatzi poshiyakaawentakiri.”

¹⁶ Ikantzi Jesús: “¿Pimatzi-takama eeroka-paeni tee otzimimo-tzimi piyotani?”

¹⁷ ¿Tema piyotzi okaatzi owapiintari okini asheetoki, roojatzi oshitowan-teeyaari?”

¹⁸ Roo kanteencha aririka añaaawae-yitero kaariperori akenkishiryaaari, rootaki owaaripero-shire-tanta-tsiri.

¹⁹ Tema ashireki akenkishiryaa-yitawo kaariperori, owamaan-taantsi, mayempi-taantsi, kaari kinataantsi, koshitaantsi, theeyako-taantsi, kijima-taantsi.

²⁰ Rootaki owaaripero-shire-tanta-tsiri iroka-paeni. Rooma eerorika akiwaakota aririka oyaa, tee owaaripero-shire-tantzi roori.”

Awentaanka Owinteni-jato

(Mr. 7.24-30)

²¹ Ikanta rawijanaki Jesús, jataki janta Mapiniki eejatzi Shimaaki.

²² Ari oshiyashi-tawakari Owinteni-jato nampitawori janta, okaemapaaki roori, okantziri: “¡Pinkathari, Ikashiyakaetani pinkatharini David. Nokoyi pineshironkatena! Tema maperotaka nishintyo okemaatsi-waeta raahashiretziro peyari.”

23 Te rakiro Jesús. Ari ipokapaaki riyotaani, ikantapaakiri: “Potyaanteero, osheki oñaashirenkaka okaema-kaematzi oyaatakaera.”

24 Ari rakanakiro Jesús, ikantzi: “Apatziro rotyaantee-takina noneshironka-teeri nosheninka Israel-paeni oshiyakariri ipireetari ipeyawae-yitaka.”*

25 Ari otziwerowa-shita-nakari Jesús iroka tsinani, okantanakiri: “¡Pinkatharí, pineshironkatena!”

26 Ari ikantzi Jesús: “Tema tee aapithatziri rowanawo eentsite apiri otsitzi royaawo.”†

27 Akanakiri roori, okantziri: “Omaperotatyaa pikantakiri Pinkatharí. Roo kanteencha, rowapi-intawo otsitzi okaatzi rowaryaa petokeerikitzi ashitariri.”

28 Eekiro ikantana-kitziiro Jesús: “¡Tsinaní, omaperotatyaa pawentaakina! Rootaki nomatantyaawori pikowako-takinari.” Apathakiro tanaa etsiyata-kotanee ishinto.

Retsiya-takota-kahae Jesús osheki atziri

29 Ikanta rawijanaki Jesús, ikinanaki inkaarithapyaaki jeekatsiri Tepoweniki. Opoñaashita itonkaanaki ochempiki, ari ijeekapaakiri janta.

30 Ari riyataakiri osheki atziri, ramayitaki inashiyitachari imantsiyanka: ethori-waeta-tsiri,

---

* 15:24 ipireetari = owisha = oveja † 15:26 Roo rametee-yarini paerani Judá-paeni roshiya-kaawentantzi. Riitaki otsitzi oshiyarinimi itsipa-jatzipaeni kaari isheninkata. Rootaki imatakiri paerani Jesús, tema roshiya-kaawentakiro tsinani rootaki oshiyarinimi otsitzi, tema kaari isheninka. Riima isheninka-paeni Judá-paeni, riitaki oshiyarinimi eentsi.

mawityaakiri, kijowaanteri, thatyaaponthori, maawoeni. Ipiyota-kiniri ikatziyakaha Jesús, tema ithonkiri retsiyatakotakaa-yiteeri.

³¹ Ari ipampoyeeyanakirini Jesús iñaawaeta-kahaerira kijowaanteri, etsiyata-koyitee thatyaaponthori, ranashi-takaa-yiteeri kijopookiri eejatzi ethori-waeta-tsiri, raminakaa-yiteeri mawityaakiri. Ikanteeyini atziri: “Omaperotatyaa ikameethataki Itajorentsita Israel.”

*Rowakaari Jesús 4000 atziri
(Mr. 8.1-10)*

³² Ipiyotakiri Jesús riyotaani, ikantakiri: “Osheki noneshironka-takiri atziri-paeni, tema okaatzi mawa kitejeri ijeekae-yakini ikemijantana, tekatsi rowaeyaa. Tee nokoyi riyata-shiteeyaa eero rowanaa, ayiri-kari itashe awotsiki.”

³³ Ikanteeyini riyotaani: “¿Jempema ayika ratanteetari owakaeyariri jaka ochempi-mashiki? Osheki ikaateeyini.”

³⁴ Ari rojampi-tziri Jesús riyotaani, ikantziri: “¿Jempema okaatzika ratanteetari?” Ikantzi riyotaani: “Eenitatsi okaatzi 7, eenitatsi eejatzi eepichokiini shimaa-niki.”‡

³⁵ Ari ikantanakiri ikaatzi piyoteen-chari ijeekaeeyini jaawiki.

³⁶ Raakiro 7 ratanteetari eejatzi shimaa-niki, ramanako-tanakawo. Itzimpetowa-yitakiro, ipay-itakiri riyotaani, rowawijaa-kiniri piyoteen-chari atziri.

---

‡ 15:34 ratanteetari = pan

³⁷ Owaeyakani maawoeni, kemaeyakani. Rowi-iteero tzimahaan-tapaen-tsiri, ijaayiteero okaatzi 7 kantziri.

³⁸ Ikaatzi 4000 shirampari owaenchari. Tee riyoe-tzi jempe okaatzi tsinani-paeni eejatzi eentsi-paeni owaenchari.

³⁹ Ikanta rowetha-tawaari Jesús ikaatzi owaenchari, otetanaa pitotsiki, montyaanaka Pankothanthaariki.

16

Ikowakoe-tziri Jesús itajonka-wentante (Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

¹ Ikanta Inashitantaniri-paeni eejatzi Sadoc-paeni, ikowaeyakini ikompita-kaeyaarimi Jesús. Ikantakiri: “Anjatyá pitajonka-wentante niyotantyaari omaperotatyaa rotyaantakimi Tajorentsi jaka.”

² Rakanakiri Jesús ikantzi: “Aririka piñeero okityonkaetyee tsirenii-teeni, pikanteeyini: ‘Ooryaamanaatyee inkaamani.’

³ Rooma aririka piñeero okitejetamaneerika okityonkaetyee menkori inkiteki, pikantzi: ‘Oparyatyee inkani.’ Tema piyotako-witawo inkite, piyotako-witawo aririka oparii inkani. Teemaeta piyoyitziro okaatzi piñaayi-witakari nimaeka jaka.

⁴ Tee pikameetha-shire-teeya-nitzi eeroka, osheki pitheenkakiri Tajorentsi, pikowashi-teeyani piñeena notajonka-wentante, eeromaeta noñaayimiro. Apatziro piñiuro oshiyaawoni awijimo-takiriri paerani Jonás.” Ipakaakiro Jesús ikantayi-takiri, awijanaki rirori.

Shineya-kaerori ratantari Inashitantaniri
(Mr. 8.14-21)

⁵ Ikanta rareetee-yakani riyotaani Jesús in-tatsikiro, tee raanaki ratanteetari, ipeyakotana-
nakiro.*

⁶ Ikantzi Jesús: “Paamaeyaawo shineya-kaerori
ratantari Inashitantaniri eejatzi rashi Sadoc-
paeni.”

⁷ Ikanta-wakahaeyani riyotaani: “¿Iitakama
ikantan-teeri Jesús? ¿Rooma ikantan-teeri teera
ami ratanteetari?”

⁸ Yotaki Jesús ikanta-wakaari riyotaani,
ikantziri: “Tekira poshire-pero-tana eeroka-
paeni, rootaki pikenkishiryaa-waetantari,
pikanteeyini: ‘Teera ami ratanteetari.’”

⁹ ¿Tekirama pikematha-teeyironi? Chapinki
otzimawita ratanteetari okaatzi 5, roo
kanteencha nowakaakari ikaatzi 5000 atziri.
Powiiteero tzimahaan-tapaen-tsiri. ¿Jempema
okaatzika kantziri pijaayiteeri?

¹⁰ Eejatzi nokimitakiro kaatatsiri 7 ratantee-
tari, nowakaakari ikaatzi 4000 atziri. ¿Jempema
okaatzika kantziri pijaayi-teeri?

¹¹ ¿Iitakama kaari pikematha-tantawo
eeroka-paeni? Teera nokenkithatakotziro
owaetari ratanteetari. Tema nokanta-tziimi:
‘Paamaeyaawo shineya-kaerori ratantari
Inashitantaniri eejatzi rashi Sadoc-paeni.’”

¹² Ari riyotanaki riyotaani, teera
ikenkithatakotziro Jesús shineya-kaerori
ratanteetari, roshiya-kaawenta-tziiro okaatzi

---

* 16:5 ratanteetari = pan

riyotaan-tayitziri Inashitantaniri eejatzi Sadoc-paeni.

*Riyotaki Pedro: Riitaki Jeepatzii-toetani Jesús
(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)*

¹³ Ikanta rareetaka Jesús Cesarea-ki, inampiteki Filipo. Ari rojampi-takiri riyotaani, ikantziri: “¿Litakama ikenkishiryaaakoe-tariri Itomi Atziri?”

¹⁴ Akahaeya-nakini riyotaani, ikantzi: “Eenitatsi atziri kantatsiri, ‘Eeroka Juan Omitsiryaaatantaniri.’ Ikantzi itsipa, ‘riitaki koñaataatsi Elías.’ Ikantzi itsipa ‘riitaki Kamantan-tanirini Jeremías.’ Eenitatsi kantayi-tatsiri eejatzi, riitaki itsipa Kamantan-taniri.”

¹⁵ Ikantzi Jesús: “¿Jempema pikanteeyini eeroka?”

¹⁶ Ari rakanaki Simón Pedro, ikantzi: “Eeroka Jeepatzii-toetani Itomi Tajorentsi Kañaari.”

¹⁷ Ikantzi Jesús: “Eeroka ikimo-shire-wenteete Simón itomi Jonás, kaari atziri yotakae-mironi, riitaki Ashitanari Inkite-jatzi yotakaa-kimirori.

¹⁸ Noeteemi Kijori, tema poshiyakawo eeroka kijo-pathari kepatsi, aritaki nowetsikaero nopanko. Ikaate kemijantaa-tsini paata, riitaki oshiyayi-teeyaawoni pankotsi. Eero rotsinampahae-tziri ipeyakaa-shitee-tyaari sharinkaweniki.†

¹⁹ Poshiyaari aminakowentzirori ashitakowo pankotsi, kantacha rashita-ryeero, rashiteero, rintsiiritero kameetha. Rootakira pankotsi oshiyakaa-wenta-chari ipinkathari-wentantee

---

† **16:18** Kijori = ikantee-tziri iñaaniki rirori-paeni ‘Petros’, rootaki oshiyawori iñaaniki wirakocha ikanteetzi ‘Pedro’

Inkite-jatzi. Tema ikaatzi pishine-teeri eeroka jaka kepatsiki, riitaki ishineteete inkiteki. Riima kaari pishine-yitee eeroka jaka kepatsiki, eero ishinetee-tziri eejatzi janta inkiteki.”

²⁰ Eekiro ikantana-kitziiri Jesús maawoeni riyotaani: “Paata pikamantantzi, pikante: ‘Riitaki Jeepatzii-toetani irika Jesús.’ ”

Ikamanta-koteero Jesús ikami

(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

²¹ Ari retanakawo Jesús ikamantziri riyotaani-paeni, ikantziri: “Okowa-perota aate Aapatziyaweniki, tema antawo ikemaatsitakaena antariperopaeni, reewa-perorite Ompera-tajorentsi-taarewo, eejatzi reewarite Yotaantaniri-paeni, aritaki rowamaa-kaantena. Roo awijawi-takyaa mawa kitejeri añahaana.”

²² Ikanta Pedro, raanakiri Jesús inteeneeni, ikantakiri: “Pinkathari, tee inimotana pikantziri, tee nokoyi awijimotemi pikantakiri.”

²³ Ari ipithoka-pitha-tanakari Jesús irika Pedro, ikantanakiri: “Piyaate Kamaari. Tee poshoretawo eeroka ikowakaanari Tajorentsi, apatziro poshoretawo ikowa-piintziri atziri-paeni.”

²⁴ Ikantanakiri Jesús itsipapaeni riyotaani: “Eenitatsi-rika kowatsiri itsipatena, ipakahaero ikowashi-yitari rantero, okantawityaa ikentakoterimi, itsipatena.

²⁵ Tema ikaatzi etakowae-tachari rantayi-tziro ikowayi-tziri rirori, aritaki ipeyashi-teeyaa. Riima ikaatzi atsipewentawori rantaneero nokoyiri

naaka rootaki ikamawentantanari, aritaki rawi-jakotee.

²⁶ Aminaashi-waeta otzimimo-tantzi ashaahawontsi jaka kepatsiki, aritaki opeyakaa-shitee-yaari. ¿Kantachama ipinako-wenteetya eero ipeyashi-waetanteeta?

²⁷ Aririka ipiyee paata irika Itomi Atziri ra-maero rowaneenkawo Ashitariri, itsipatee-yaari ronampiripaeni tajorentsi, riitaki pinatapaeroni okaatzi ranteetakiri.

²⁸ Omapero-tatyaa, eenitatsi pikaatziri jaka, tekiraha pikamiita aritaki piñaakiri Itomi Atziri jempe ikantyyaa ipinkathari-wentante.”

17

Ishipakiri-motziri Jesús riyotaani (Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

¹ Okanta awijaki 6 kitejeri, raaneeri Jesús Pedro, Jacobo, Juan rirentzi Jacobo. Tonkaanaki ochempiki.

² Ari ishipakiryaa-wootzi-motakiri riyotaani, roshiya-nakari ooryaa, omatzitanaka iithaari kitamaa-nikitanaki.

³ Iñaatziiri Moisés itsipatakari Elías ikenkitha-waeta-kaeri Jesús.

⁴ Ari ikaemanaki Pedro, ikantzi: “¡Pinkathari! Omaperotatya okameethatzi pamakina jaka. Kameetha nowetsikimi mawa panko-shetantsi: Apaani pashi eeroka, apaani rashi Moisés, rashi apaani Elías.”

⁵ Iñaawae-mintheetzi, opamanka-paakiri oorenta-chari menkori. Ikematzii iñaawae-teetanaki menkoriki, ikanteetzi: “Notyomi irika

netakoperotani, osheki nokimo-shire-wentakiri. Pikemijanteeri.”

⁶ Ikanta ikemaeyakini ikantee-takiri, oeyotee-yanakani jaawiki, antawo ithaawanaki.

⁷ Ari ipokapaaki Jesús, rotzinka-paakiri riyotaani-paeni, ikantziri: “Pikatziye, eero pithaawaeyini.”

⁸ Ari raminawi-tanaari, tekatsi iñaanee, apaniroeni ikatziyaka Jesús.

⁹ Ikanta roerinkae-yaani taapiki, ikantakiri Jesús riyotaani: “Eero pikamantan-tziro piñaakiri roojatzi paata aririka rañahae irika Itomi Atziri ikamawi-takyaa-rika.”

¹⁰ Rojampi-tanakiri riyotaani, ikantziri: “¡Iy-otaanari! ¿Iitaka ikantako-tziri Yotaantaniri-paeni, ikantzi: “Aririka ipokimataki Jeepatzii-toetani, ri-itaki jewatapaen-tsini Elías ipoki?” ”

¹¹ Rakanaki Jesús, ikantzi: “Omaperotatya ikantziri, riitaki jewatapaen-tsini Elías ipoki, itampatzika-shire-tanta-paaki.

¹² Pikemi nokante naaka: Areewitaka Elías, tekatsi yotawakirini, osheki rowajankitee-takiri. Ari ikantee-teriri Itomi Atziri, osheki rowajanki-teeteri rirori.”

¹³ Ari riyotee-yanakini riyotaani riitaki Juan Omitsiryaaatantani ikenkitha-takotziri.

Retsiyatakotziri Jesús ewankari raahashiretziri peyari

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ikanta rareetee-yapaani ipiyoteeyanira atziri. Pokapaaki apaani atziri iñeeri Jesús. Rotziwerowa-shita-paakari, ikantapaakiri:

15 “¡Pinkathari! Pineshironka-teenari notyomi, osheki ikamana-waetzi, antawo ikemaatsi-waetaka, itaawaeta-piintaka, ipiinka-waetzi nijaaki.

16 Namawita-kanari piyotaani raawin-teenarimi. Teemaeta imatziri.”

17 Ari rakanaki Jesús, ikantanaki: “Tee pikemijantee-yanitzi eeroka, pikinashi-waetaka. ¿Jempema okaateka piyote? Pamakiri jaka pitomi.”

18 Ikanta ikijawakiri Jesús peyari, rooka-neeri ewankari. Etsiyata-kotanee.

19 Ikanta riyotaani-paeni Jesús raanakiri in-teeneeni, rojampi-tanakiri, ikantziri: “¡Iyotaanari! ¿litaka kaari nomatantari naaka notsinampaeri peyari?”

20 Ikantzi Jesús: “Tema tekira pawentaari kameetha Tajorentsi, rootaki kaari paawyaantari. Pikemi nokante: Okantawityaa eepichokiini pawentee-yaari Tajorentsi, aritaki poshirinkakiro ochempi, pikantero: ‘Pishirinki.’ Aritaki oshirinkanaki. Tema tekatsi kompitzi-motemini aririka pikemijanta-perote. Omaperotatya.*

21 Roo kanteencha, aririka pikoyi petsiyatakota-kaeri oshiyariri irika ewankari, otzimatyee pamanaperotyaa kameetha, pitziwentyaari.”†

*Rapiiteero Jesús ikamantakota ikami
(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)*

---

* **17:20** eepichokiini = oryaani-tatsiri oshiyawo okithoki “mostaza” † **17:21** Paminero Jempe Ikantee-tziro Ñaantsi-paeni okantakota ‘otsipajato ñaantsi-paeni’.

22 Ikanta rareetee-yakani Jesús janta Tepoweniki, rapiitakiri ikantziri riyotaani: “Ipimantee-tatyeeri Itomi Atziri.

23 Ari rowamahaeteri. Roo awijawi-takyaa mawa kitejeri, aritaki rañahae.” Antawo rowashiri-tanaka riyotaani-paeni ikemakiri ikantaki.

Ipineetziro rashita-kaetawori Tajorentsi-panko

24 Ikanta rareetaka Jesús nampitsiki Capernaum, ari ipokaki shintsi-tatsiri ipaeteri koriki rashita-kaetawori tajorentsi-panko, rojampi-tapaakiri Pedro, ikantziri: “¿Ipinata-piintziro iyoteemiri ikashiya-kaetawori Tajorentsi-panko?”

25 Ikantanaki Pedro: “Ipinata-piintziro.” Ikanta ipiyaa jempe ijeekaeyini, riitaki thaawako-tawaencha Jesús rojampi-tawaeri Pedro, ikantziri: “¿Iitaka pikenkishiryaari Simón? ¿Iitaka ishintsi-tziri pinkathari-paeni ipinateri koriki? ¿Riima ishintsitzi isheninka-pero-paeni rirori? ¿Riima ishintsitzi itsipa-jatzi areetzinkari-paeni?”

26 Ari rakanaki Pedro, ikantzi: “Riitaki ishintsi-tziri areetzinkari-paeni.” Ikantzi Jesús: “Ari okanta. Tema tee okowa-perota ipinatero isheninkatari rirori.

27 Roo kanteencha, tee nokoyi ikijawaetyaa shintsi-tatsiri ipaeteri koriki. Piyaate inkaariki pakachaate. Aririka pinoshikaki, pamina-paanteteri, aritaki piñeeri koriki. Paanakiniri shintsi-tatsiri ipaeteri koriki. Riitaki pipinawentyaari eeroka eejatzi naaka.”

18

Jempe itzimi riipero-tatsiri (Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

¹ Ikanta riyotaani-paeni Jesús ipiyowenta-paakari, ari rojampi-takiri, ikantziri: “¡Yotaanari! Aririka ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi. ¿Itzimikama riipero-tatsi itsipatyaari ipinkatharite?”

² Ari ikaemaki Jesús apaani eentsi, ikatziyakiri jempe ijeekae-yakini rirori,

³ ikantziri: “Eerorika pipakahaero jempe pikanta paerani, eerorika poshiyaari jempe ikanta irika eentsi, eero ipinkathari-wenteemi Inkite-jatzi. omaperotatya.

⁴ Tema ikaatzi tsinampa-shire-tatsini roshiyaari irika eentsi, riitaki riipero-taatsini jempe ipinkatharitee Inkite-jatzi.

⁵ Ikaatzi aakameetha-teeriri oshiyakariri eentsi rawentahaana, naaka raakameethataki.”*

Aririka antakaantero kaari-perori (Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶ “Eenitatsi-rika antakaerini kaari-perori oshiyakariri eentsi rawentahaana, okantashimaetya ithatakaeteri mapi ikentsiki, rowiinkae-takiri ocheenkaatzira inkaari.

⁷ Omaperotatya okowaenkate kepatsiki. Ari itzimaki antakaan-tayiteroni kaari-perori. Ashironkamatsiteeriini antakaan-teroni kaari-perori.

---

* **18:5** Pameniro ‘Jempe Ikanteetziro Ñaantsipaeni’ okantakota ‘Waerontsi’.

⁸ Rootakirika pako, piitzi pikaaripero-tanta, pipakahaero, pikimita-kaantero pitha-tyaatyee-romi, tema rootaki kameetha-tatsi pawijakopon-chokite, tee okameethatzi otzimawita apite pako, apite piitzi, rootaki kantakaan-teemi paata ashi powantee-yaawori pitahaeya.

⁹ Rootakirika poki pikaaripero-tantari, pipakahaero, pikimita-kaantero pojoryaaty-eeromi, tema rootaki kameetha-tatsi pawijakopityaakitee, tee okameethatzi otzimawita apite poki, rootaki kantakaan-teemi paata rookaeteemi opaamatakira sharinkaweni.”

Roshiya-kaawentee-tziri peyawitachari ipireetari

(Lc. 15.3-7)

¹⁰ “Paamaeya pimaninta-waetziri-kari oshiyayi-takariri eentsi. Tema raminakowentani Ronampiri tajorentsi itsipata-piintari Ashitanari Inkite-jatzi.

¹¹ Tema rootaki ipokantari Itomi Atziri rowawijaa-koyiteeri ikaatzi peyawiteen-chari.†

¹² Pikemi noshiya-kaawentemiro. Eenitatsi piratachari ikaatzi 100 ipireetari. Ikanta ipeya-haantaka apaani, ikaatanee 99 ipira. Rookanakiri 99 ipira ochempi-mashiki, jataki ithotyaaako-teeri peyeenchari.‡

¹³ Ikanta iñahaeri, antawo ikimo-shiretee rahaerira peyawiteen-chari, tema awijanakiro ikimo-shire-wentziri itsipa 99 ipira kaari peyachani.

---

† **18:11** Iroka versículo tee oñahawotziro jempe rojankina-takoteetero otsipaki jankinarentsiki. ‡ **18:12** ipireetari = owisha = oveja

14 Ari ikantari eejatzi Ashiteeri Inkite-jatzi, tee ikoyi ipeyahaan-tawaetyaa apaani oshiyakariri irika eentsi.”

Jempe ikanteeta rariperota-wakaeta

15 “Aririka ikaaripero-tzimotemi kemi-jantzinkari, piyaata-shiteri ijeekira apaniroeni, ari pikenkitha-waeta-kaeri, riyotan-tyaari oeta ikinakaa-shitakari. Aririka ikemimi pikaminayiriri, poshiya-kaanteeri riimi pirentzi okaakiini. §

16 Rooma eerorika ikemimi pikaminaa-witariri, paanaki itsipa kemijantzinkari, eerorika apite, riitaki pitsipa-tyaari pikamineeri. Tema otzimatyee ikaate apite, eerorika mawa riitaki akakotemini pikamineerira.

17 Eerorika ikemimi pikaminaa-witari, pikamanteri maawoeni kemijantzinkari. Eekiro-rika riyaata-kaatyero, poshiya-kanteri itsipajatzi atziri kaari pisheninkata, tema roshiyakari shintsi-tatsiri ipaeteri koriki.

18 Tema ikaatzi pishine-teeri eeroka jaka kepatsiki, riitaki ishineteete inkiteki. Riima kaari pishine-yitee eeroka jaka kepatsiki, eero ishinete-tziri eejatzi janta inkiteki. Omaperotatya.

19 Napiitero nokantemi: Aririka pikaate apite paapatziyakota-wakae-yaawo pikenkishiryaaari pikowako-tanteri, opoñaashitya pikowakoteri Ashitanari Inkite-jatzi, aritaki imatakaa-kimiro rirori.

---

§ 18:15 kemijantzinkari = pirentzi

20 Jempe-rika ipiyota apite, teerika mawa atziri rawentaana, aritaki nojeekitari naaka janta not-sipatari.”

21 Ikanta Pedro rojampi-tanakiri Jesús, ikantziri: “¡Pinkathari! Aririka rowaariperotena nokaatzira nokemijanteeyini, ¿jempema okaate nopeyakoteri naripero-tantee-yaariri? ¿Apatziroma okaate 7?”*

22 Ari rakanaki Jesús, ikantanakiri: “Teera ap-atziro pipeyakoteri okaate 7, tema osheki papii-teri pipeyako-teeri.”†

Ikenkitha-takoe-tziri apite ireewita-tsiri

23 “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, tema roshiya-kotari pinkathari ikowako-tziri romperatani ipinateeri rireewi-tziri.

24 Ikanta retanakawo pinkathari ikowako-tziri ireewitziriri, ramaeta-paakiri ireewi-pero-tatsiri.‡

25 Tema tekatsi rayi ipinakowentee-yaari. Ikan-tanaki pinkathari: ‘Paanakiri irika atziri, iina, itomi-paeni, eejatzi okaatzi tzimimo-tziriri, pipi-manteri. Ari nahaeri naaka koriki ikaatzi rireewi-tanari.’

---

* **18:21** nokaatzi nokemijanteeyini = yeeyi † **18:22** Ikantakoe-tziri jaka “osheki papii-teri,” aririka apeyako-tante okaate 7, apiiteero 7, apiiteero 7, roojatzi 70. Eenitatsi oshiyakaa-wentari 7, rootaki kameetha-shire-taantsi. Tema akoyirika aripero-teeri owaaripero-teeri, eero apakayiro apeyakoteri rantzimo-teeri. ‡ **18:24** Ikantakoe-tziri jaka “ireewi-pero-tatsiri” rootaki oshiyawori akante rireewitaki ikaatzi 10,000 riyeekitaki koriki. Ari rantawae-wityaa osheki ojarentsi, eeromaeta ipinako-wenta. Irika osheki koriki iiteetziri “talento”, 40 kilo ikaatzi itenatzi. Tema apaani talento ranteta ipineeteri 20 atziri rantawaete apaani ojarentsi.

²⁶ Ari rotziwerowanaka omperataarewo, ikantanakiri pinkathari: ‘Eero pipimantana, poyaawen-tawakina eepichokiini, aritaki nopinateemi.’

²⁷ Ari ineshironka-tanakiri pinkathari irika romperatani, ikantziri: ‘Kameethataki, tee pireewi-taana.’ Tema ipeyako-takiri okaatzi rireewi-tziriri.

²⁸ Ikanta riyaatanee omperataarewo, itonkiyotakari ireewitziriri rirori eepichokiini. Roteeyakentsi-tawakiri, ikantziri: ‘Pipinateena pireewitanari.’[§]

²⁹ Ari rotziwerowa-shiwi-tanakari, ikantziri: ‘Poyaawentawakya eepichokiini, aritaki nopinateemi.’

³⁰ Teemaeta ikoyi royaawentyaa, raanakiri, romonkyaa-kaantakiri, ikantziri: ‘Aritaki nomishitowa-kaanteemi aririka pipinateena.’

³¹ Iñaakiri ikaateeyini, tee inimota-nakiri, jatanaki ikamantziri iwinkatharite.

³² Ikanta pinkathari, ikaemakaan-takiri romperatani, ikantawakiri: ‘Eeroka kaariperori. Nopeyako-takimiro pireewi-tana eeroka, pikantakina: poyaawenta-wakina.’

³³ Ari pikantantemi eeroka, pineshironka-tante.

³⁴ Tema antawo ikijanaka pinkathari, ipajatakaantakiri, romonkyaa-kaantakiri, ikantziri: ‘Aririka pipinateena eeroka, aritaki nomishitowa-kaanteemi.’

³⁵ Ari ikanteemiri paata Ashitanari Inkite-jatzi, eerorika pipeyako-teeniri kameetha owaari-pero-

---

[§] 18:28 eepichokiini = 100 denario

tzimiri pikaatzira piyemijantzinkarite.”*

19

*Tee okameethatzi rookaetero iinanteetari
(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)*

¹ Ari ithonka-nakiro Jesús riyotaantzi Tepoweniki, awijanaki intatsikiro Pa-reenkaariniki iipatsiteki Judá-paeni.

² Ipiyowentee-tawaari. retsiyatakota-kaapae osheki mantsiyari-paeni janta.

³ Ari ipokashi-takiri Inashitantaniri-paeni ikoyi ikompita-kaeyaarimi Jesús, rojampi-tapaakiri, ikantziri: “¡Jesús! ¿Shinetaan-tsita-tsimá rookashi-waetyaawo iina atziri?”

⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “¿Tema piñaana-takotziri owakira rowetsikan-teeta-kariri atziri? Tema rowetsikaetaki shirampari eejatzi tsinani.

⁵ Ikanteetaki:
Eero ijeekae ewankari ashitariri, rayi iina,
Tema apaani ikantaneeyaa iwathaki okimi-tyaawomi rowithaawakaatyeyaa.

⁶ Tema ikaatzi aawakaa-naachari teera apite ikantaneeyaa, apaani ikantana iwathaki. Rootaki eero okantanta rookaero atziri iina itsipata-kaakariri Tajorentsi.”

⁷ Rapiitakiri Inashitantaniri rojampi-tziri, ikantziri: “¿Iitakama ikantako-tziri paerani Moisés, ikantaki:

Aririka rooka-wakaetyaa, otzimatyee ipaeteri jempe ojankina-takota rooka-wakaan-tyaari?”

---

* **18:35** piyemijantzinkarite = pirementzi

⁸ Ikantzi Jesús: “Okantakaawo pipiyatha-waeta, rootaki ishinetan-tzimirori Moisés pookiro piina. Tema paerani owakira rowetsikan-teeta-kawori maawoeni, tee ari okantyyaa.

⁹ Nokantzi naaka: Kaaripero-shiretaki ikaatzi ookashi-tawori iina, rooma iñeero-rika omayempitaki kantacha rookiro. Aririka aawiteeyaa roori itsipa oemi, omayempi-tzimo-takiri etawitari oemintari. Ari ikantee-yaari ahaeroni roori, mayempitaki rirori.”

¹⁰ Ikantzi riyotaani: “Aririka okanta, eero ra-haetzimi iinanteetari.”

¹¹ Ikantzi Jesús: “Riirika Tajorentsi kowakae-mironi aritaki pikematha-takiro. Teera maawoeni ikematheetziro jempe-rika okantakota aawakahaantsi.

¹² Eenitatsi atziri ari ikantzita itzimapaaki tee okantya rayi iina. Eenitatsi itsipa raathokiteetziri, tee okantya rayi iina. Eenitatsi itsipa kowatsiri ijeekashiwaetyaa apaniroeni, tema ikyaaaryoo-wenta-tziiri pinkathari-tatsiri inkiteki. Kowatsiri ikemathatero nokantakiri, imatero.”

*Itajonka-wentziri Jesús eentsi-paeni
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)*

¹³ Ari ramaeta-paakiniri Jesús eentsi-paeni, ikantee-tapaakiri: “Nokoyi pamana-kotenari neentsite, poteya-patzii-toteri pitajonka-wenteri.” Ikantzi riyotaani Jesús: “Eero poñaashirenkiri Awinkatharite.”

¹⁴ Ikantzi Jesús: “Eero pikoshekari, nokoyi naaka ramaetenari eentsi. Tema ikaatzi oshiyako-tanaariri eentsi, riitaki ñahaeroni jempe ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi.”

15 Ikanta ithonkakiri Jesús roteya-patzii-totakiri eentsi-paeni, jatanee rirori.

*Ewankari Ashaahantachari
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.15-17)*

16 Ari ipokapaaki apaani ewankari iñeeri Jesús, ikantapaakiri: “¡Kameethari yotaantanirí!. ¿litaka nanteeri ashi nowantee-yaawori nañaahae?”

17 Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “¿litaka pikantan-tanari ‘kameethari?’ Teera itzimi apaani kameethari, apatziro ikantakaawo Tajorentsi ikameethatzi. Pikoyi-rika ashi poyiro pañaahae, pimonkaa-yiteero ikantee-takiri Ikowakaan-teetaniki.”

18 Ikowanaki ewankari riyotakotero, ikantziri: “¿Otzimikama pikantziri?” Ikantzi Jesús:

Eero powamaantzi.

Eero pimayempitzi.

Eero pikoshitzi.

Eero pitheeya-kotanta.

19 Pipinkatha-teeri pipaapate eejatzi piniro.

Petakoteeyaari pisheninka poshiya-kaanteri petakota eeroka.

20 Ikantzi ewankari: “Nomatakiro maawoeni iroka, roojatzi netanakawo paerani eeniro neentsi-tapaaki. ¿litakama koetyaa-chari nimaeka?”

21 Ikantzi Jesús: “Pikoyi-rika pitampatzika-shirete, piyaate, pipimantero maawoeni tzimimo-tzimiri, pipiri ashironkaenkari, tema okimiwi-takawo powahaantee-yaami inkiteki. Aririka pimatakiro pipoki, poyaatena.”

22 Ikanta ikemaki ewankari, owashiretanaka ipiyanaaha, tema ashaahantzinkari rirori.

23 Ikantanakiri Jesús riyotaani: “Osheki opomeentsi-tzimo-tyaari ashaahantachari riyaa-tee ipinkatharitee Inkite-jatzi. Omaperotatya.”

24 Rapiita-nakiro Jesús, ikantzi: “Tema osheki ipomeentsitawo ikyaakoetani ikyaant-yaawo oryaani omoo. Rii maperota-chani ashaahantzinkari ipomeentsi-teeyaawo ikyahae ipinkathari-wentantzira Tajorentsi.”*

25 Ikanta ikemaki riyotaani-paeni, ari ipam-poyeeyanakirini, ikanta-wakahaeyani: “¿litakama awijako-taatsini?”

26 Ari raminanakiri Jesús riyotaani-paeni, ikantziri: “Eero rotsinampaero atziri-paeni, riima Tajorentsi tekatsi pomeentsi-tzimo-tyaarini rirori.”

27 Ari rakanaki Pedro, ikantzi: “Irika nokaa-teeyini nokoyi noyaatanakimi, tema nookayitanakiro okaatzi tzimimo-tanari. ¿litaka ipinee-teenari paata?”

28 Ikantzi Jesús: “Aririka owakiratee paata maawoeni, ipinkatharitee Itomi Atziri ijeekan-teeyaawo owaneenka-tachari ijeeka-mento. Aritaki pikantee-yaari eerokapaeni pikaatzira poyaatakina, pipinkathari-wenteeri maawoeni ikaate icharini-teeyaari Israel, ikaatzira 12 rinashiyitaha. Omaperotatya.

29 Tema eeniyitatsi awentahaanari, rootaki rookanta-nakawori ipanko, rirentzi, ritsiro, ashitariri, iina, reentsite, iipatsite. Aritaki iñahaero otzimimo-teeri osheki, ashi rowaero

---

* 19:24 ikyaakoetani = camello

rañaayitee.†

³⁰ Roo kanteencha, eenitatsi nimaeka osheki etayiwi-tawori, riitakira impoetaa-tsini iñaayiteero. Eenitatsi itsipa impoeyi-tatsiri nimaeka, riitakira etayitee-yaawoni iñaayiteero.”

20

Antawae-tatsiri chochoki-mashiki

¹ “Iroka okantakota ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, oshiyariri atziri tzimatsiri ichochoki-mashite. Rananinkanaki ramine antawae-tatsini iwankiri-mashiki.

² Ikanta iñaaki kowatsiri rantawaete, ikantakiri: ‘Petanakyaawo nimaeka pantawaete roojatzi tsireniiteeni, nopinatemi apaani koriki ikaatzi ipinatanta-piinteetzi rantawae-teetzira apaani kitejeri.’ Ikanteeyini antawae-rintzi: ‘Kameethataki.’ Rotyaantakiri iwankiri-mashiki.*

³ Ikanta ijenokii-tyaapaaki ooryaa eejatzi ipiyanaa ashitawori iwankiri-mashi nampitsiki. Iñaapae itsipa ikatziyeyani tekatsi rantawaeri.†

⁴ Ikantapaakiri: ‘Piyaate pantawaete nowankiri-mashiki, aritaki nopinatakimi okaatzi ipinatanta-piinteetzi.’ Jateeyakini rantawaete.

⁵ Ari ikantakiro itampatzika-tapaaki ooryaa, eejatzi iteenkanaki ooryaa.‡

---

† **19:29** otzimimo-teeri osheki = rookanaki-rika apaani, aritaki ipaeteeri 100; Waerontsi * **20:2** koriki = denario † **20:3** ijenokii-tyaapaaki ooryaa = ooryaa 3. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) ‡ **20:5** itampatzika-tapaaki ooryaa = ooryaa 6, iteenkanaki ooryaa = ooryaa 9. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.)

⁶ Ari ikantakirori eejatzi otsireniityaanaki, iñaapae atziri ijeekaeyini, tekatsi rantawaeri, rojampi-tapaakiri: ‘¿Tekatsima pantawaeri pijeekawaetashitantari kitejeriki?’§

⁷ Rakaeya-nakini, ikantzi: ‘Tekatsi antawae-takaenani.’ Ikantzi rirori: ‘Piyaate pantawaete nowankiri-mashiki, aritaki nopinatakimi okaatzi ipinatanta-piinteetzi.’

⁸ Okanta otsireni-tanaki, ikantakiri ashitawori iwankiri-mashi kempoyee-niriri iyorikite, ikantziri: ‘Pikaemeri maawoeni antawae-rintzi pipinateri apaani koriki ikaatzi ipinatanta-piinteetzi rantawae-teetzira apaani kitejeri. Riitaki petawakyaa pipinateri impoeta-paentsiri rantawaetzi, roojatzi pimatantakyaariri etakawori rantawaetaki amaetyaaka.’

⁹ Ari ipokaeya-paakini impoeta-paentsiri rantawaetaki, eepichokiini rantawae-witaka ipineetakiri apaani koriki.

¹⁰ Ipokaeya-paakini etakawori rantawaetaki amaetyaaka, roshiya-kaantzi riitaki ipinaperoete. Tema te, ari roshiyakari itsipa-paeni jempe ikaatzi ipineeta-kiriri.

¹¹ Ikanta ipinawi-teetakari, ikijanakiri ashitawori rantawaeri,

¹² ikantanakiri: ‘Tee rantawae-perotzi impoeta-paentsiri, roo kanteencha imonkaa-takina pipinata-kinari, naaka atsipewi-takariri ooryaa.’

¹³ Ikantzi ashitawori iwankiri-mashi: ‘Nosheninká, nopinatakimi kameetha, ¿tema nokantzi-takimi amaetyaaka nopinatemi apaani

---

§ 20:6 otsireniityaanaki = ooryaa 11. (Ari okanta riyotee-tziriri ooryaa paerani.)

koriki?

¹⁴ Irika apaani koriki nopinatzimiri, piyaatee. Tema naaka nintashi-tacha nopinateri apaani koriki impoeta-paentsiri rantawaetzi,

¹⁵ ¿Eeroma omata nopinatante nokoyiri naaka? ¿Pikijako-neenta-tyaawoma noneshironka-tantzi naaka?

¹⁶ Tema osheki jewatatsiri iñaayiteero, tema riitaki impoeta-tsini. Eenitatsi osheki impoeyitatsiri iñaayiteero, tema riitaki jewatatsini. Tema osheki ikaemawitee, roo kanteencha eepichokiini ikaate riyoshii-teeteri.” *

*Rapiitakiro Jesús ikamantakota rowamahaeteri
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)*

¹⁷ Ikanta itonkaanee Jesús riyaaero Aapatziyaweniki, riitaki itsipatanaa 12 riyotaani, ikantakiri awotsiki:

¹⁸ “Aatatziira Aapatziyaweniki. Ari raakaan-teeteriri Itomi Atziri, rayiri reewari Omperatajorentsi-taarewo, itsipata-kyaari Yotaantaniri, riitaki iyakowenterini rowamahaeteri.

¹⁹ Rowawijaa-kiniri itsipa-jatzipaeni atziri rowashiya-mintha-waetyaari, ipajawaeteri, ikentako-takiri. Roo awijawi-takyaa mawa kitejeri, aritaki rañahae.”

*Ikoyiri Jacobo eejatzi Juan
(Mr. 10.35-45)*

²⁰ Okanta iina Zebedeo opokashi-takiri Jesús, otsipatakari otomi-paeni, irika Jacobo eejatzi

---

* **20:16** Paminiro Jempe Ikantee-tziro Ñaantsi-paeni okantakota ‘inashiyita ñaantsi-paeni’.

Juan. Otwiwerowa-paaka, okantapaakiri: “Nokoyi pineshironkatena.”

21 Ari rojampi-tanakiro Jesús, ikantziro: “¿Litaka pikowako-tanari?” Okantzi roori: “Tema rooteentsi pipinkatharen-tsite eeroka, nokoyi itsipatemi notyomi ipinkathari-wentante, ijeekimotemi apaani pakoperoki, riima itsipa ijeeki pampateki.”

22 Ikantzi Jesús: “Teera piyotziro oeta pikowako-tanari. Tema osheki nokemaatsi-tyaari naaka. ¿Arima pamawe-takiro eeroka okaatzi pikemaatsi-tyaari? ¿Arima poshiya-kina nokami naaka?” Ikanteeyini: “Aritaki nomatakiro.”†

23 Ikantzi Jesús: “Omaperotatya, tema rooteentsi pikemaatsityaawo okaate nokemaatsi-tyaari naaka. Rooma pitsipa-tenarika apinkathari-wentante pijeeki apaani nakoperoki, itsipa nampateki, teera naaka nintakae-yaawoni itzimi notsipa-tyaari, apatziro riyotzi Ashitanari jempe itzimi ikashiya-kaakiri.”‡

24 Ikanta ikemaeyakini itsipa riyotaani, ikijeeta-nakiri Juan eejatzi Jacobo.

25 Ipiyota-neeri Jesús riyotaani-paeni, ikantziri: “Piyoteeyini eeroka jempe ikanta iwinkatharite itsipa-jatzipaeni, osheki rompera-tanta. Ari roshiyari eejatzi riipero-tatsiri ipinkatha-teetziri rirori.

26 Rooma eeroka-paeni, aririka pikoyi piri-

---

† 20:22 Tema iroka ikantawita Jesús: “¿Arima pimatakiro eeroka piriro kepishaari okaate niriri naaka? ¿Arima poshiya-kina omit-siryaateetena naaka?” ‡ 20:23 Tema iroka ikantawita Jesús: “Omaperotatya, aritaki pimatakiro piriro niriri naaka, aritaki poshiya-kina romitsiryaateetena naaka.”

iperote, poshiya-kotyaari jempe ikanta omperataarewo.

²⁷ Roorika pikoyi peewata-kaante, poshiya-kotyaari ompereetari.

²⁸ Tee roo ipokant-yaari Itomi Atziri romperatantayaa, roo ipokantakari roshiya-kotyaari ompereetari, ikamawentante, riitaki pinakowentantatsini, rookakaa-wenteeri maawoeni.”

Ramina-kahaeri apite mawityaakiri

(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹ Ikanta rawijee-yanakini Kashiryariki, osheki atziri oyaatana-kiriri.

³⁰ Ari ijeeki awotsi-nampiki apite mawityaakiri. Kemaki rirori, ikanteetzi: “Ari ikinapaaki Jesús jaka awotsiki.” Rootaki ikaeman-tanakari, ikantzi: “¡Pinkatharí, Ikashiyakaetani pinkatharini David, pineshironka-teena naaka!”

³¹ Osheki ikijatha-witee-takari. Tee imaeritzi, eekiro icheraanakitzi ikaemi: “¡Pinkatharí, Ikashiyakaetani pinkatharini David, pineshironka-teena naaka!”

³² Katziya-paaka Jesús, ikaemakiri ikantziri: “¿Litaka pikoyiri?”

³³ Ikanteeyini rirori: “Pinkathari, nokoyi naminee kameetha.”

³⁴ Antawo ineshironka-tanakiri Jesús irika mawityaakiri, ipampita-kiri rooki. Apathakirotona aminanee kameetha, royaatanakiri Jesús.

21

Rareetan-takari Jesús Aapatziyaweniki

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

1 Tema okaakitzi-matapaaki rareetan-tyaari Jesús Aapatziyaweniki. Tema areetee-yakani Chochoki-pankoniki omontetakari ochempi Yeenkae-toni. Ari rotyaantakiri Jesús apite riyotaani,

2 ikantakiri: “Piyaate nampitsiki amontetakari, ari piñero othatakotyaa ikyaakoetari otsipata-kyaari iryaani. Pithataryaa-kotapaakiro, pamakinawo.*

3 Eenitatsi-rika ojampitawakimini, pikan-tanakiri eeroka: ‘Ikowatziiro pinkathari. Aritaki roepiyeemiro.’ ”

4 Ari omonkaatari rojankina-takiri paerani Kamantan-taniri, ikantaki:

5 Pikaman-teero maawoeni Kijakowentoni-jato, pikantero:

Awotsikitaki Piwinkatharite ipokashi-takimi, Itsinampa-shiretaki ipokaki ikyaakotaka, Ewonkiri raakahae-tziri tenari.

6 Ikanta riyataanaki apite riyotaani, imatakiro okaatzi ikantawa-kiriri Jesús.

7 Ramakiro ikyaakoetari itsipataakiro iryaani. Rowanki-takiniri maathaantsi imitzikaaki, ikyaako-tanakari Jesús.

8 Ikanta atziri-paeni jeekaen-tsiri janta, romaanka-shita-nakiri iithaaripaeni awotsiki jempe ikinanaki. Eenitatsi itsipa chekaneen-tsiri inchashi romaanka-shitanakiri rirori.

9 Tema ikaatzi atziri jewateen-tsiri, ikaatzi oyaatakiriri itaapiiki, ikaemaeyini, ikantzi:

iJame apinkatha-teeri Ikashiyakaetani pinkatharini David!

* 21:2 ikyaakotari = burro, pollino, asno

¡Tajonka-wentantaniri, tema Pinkathari otyaanta-kiriri!

¡Jame apinkatha-teeri Inkite-jatziwé!†

¹⁰ Ikanta rareeta-paaka Jesús Aapatziyaweniki, rojampita-wakaanaka ikaatzi nampitawori, ikan-teeyini: “¿Jempema iitaka irika?”

¹¹ Tzimatsi kantaneen-tsiri: “Riitaki Jesús, Kamantan-taniri, poñaachari Kashiyakaa-weniki jeekatsiri Tepoweniki.”

Romishitoyiri Jesús pimantawaetatsiri tajorentsi-pankoki

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Tema kyaapaaki Jesús tajorentsi-panko, romishitowa-paakiri pimanta-tsiri, eejatzi ikaatzi amananta-tsiri. Rotatsinka-yitapaakiro rowantariri koriki, ari ikimitzitakawo jempe rowaetziri jamomo-paeni.

¹³ Ikantapaakiri: “Rojankinee-takiro paerani iñaawaetzi Tajorentsi, ikantzi:

Nopanko iroka, aritaki ramana-piinteetena.

Roo kanteencha eerokapaeni, aritaki pamatawi-tanta-piintaki pipimantawae-yitzi, poshiya-kaantakiro koshintzi-panko.”

¹⁴ Ari ipokaeya-paakini tajorentsi-pankoki osheki mawityaakiri, kijopookiri, maawoeni retsiya-takota-kaayi-teeri.

¹⁵ Tema ipampoyeeyanakironi okaatzi rantakiri Jesús. Ari ikaemae-yanakini eentsi-paeni, ikanteeyini:

¡Jame apinkatha-teeri Ikashiyakaetani pinkatharini David!

† **21:9** Jame apinkatha-teeri = Hosana; Waerontsi

Roo kanteencha reewarite-paeni Omperatajorentsi-taarewo, eejatzi Yotaantaniri, ikijeeyanakani rirori, tema tee inimotziri.

¹⁶ Rojampi-teeta-nakiri Jesús, ikantee-tziri: “¿Pike-makiroma ikantee-yirini ewankari-paeni?” Ikantzi Jesús: “Nokemakiri. ¿Tema piñaana-tziro eeroka jankinarentsi? kantatsiri:

Riitaki eentsi-paeni eejatzi ikaatzi thotatsiri iteni, Pimatakaakiri ipinkatha-yiteemi.”

¹⁷ Ari rawijanaki Jesús, ikinanakiro Ashironkaaweniki. Ari imaaki janta.

Riyakatziro Jesús pankirentsi kaari kithokitsini

(Mr. 11.12-14,20-26)

¹⁸ Okanta okitejeta-manee, ipiyaawo Jesús nampitsiki. Ari itasheya-paaki niyanki awotsi.

¹⁹ Iñaapaaki awotsi-nampiki pankirentsi, riyata-shita-nakiro, iñaatziro tee okithokitzi, iyoshii-tashita oshi. Ikantanakiro: “Ashi powaero eero pikithokitee.” Okanta pankirentsi, kamashitanaki.‡

²⁰ Ikanta iñaakiro riyotaani, ari ipampoyeeyanakironi, rojampi-tanakiri, ikantziri: “¿Litaka okamashi-tanta-nakari pankirentsi?”

²¹ Rakanaki Jesús, ikantziri: “Omaperotatya nokantemiri, kyaaryoo-rika pawenteena, eerorika pikijo-shire-waetzi, aritaki pimateero eeroka, aritaki awijanakiro jempe okanta piñaakiro pankirentsi. Kantacha piñaanatero ochempi, pikantero: ‘Pishirinki ochempi, pipiinki inkaariki.’ Aritaki omatakyaa.

‡ 21:19 pankirentsi = higuera

²² Tema okaatzi pikowako-tanteeri pamananiki, aririka pawentaa-nakyaari Tajorentsi, aritaki ipakimiro.”

Itajorenka Jesús

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ Ikanta rareetaawo Jesús Tajorentsi-pankoki, riyotaan-tapae. Ari ipokakiri reewarite Omperatajorentsi-taarewo, eejatzi antaripero-paeni, rojampi-tapaakiri: “¿Iitaka otyaanta-kimiri poñaahantero pitajorenka?”

²⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “Eejatzi naaka eenitatsi nojampi-temiri. Aririka pakakinawo, aritaki nokantakimi iita otyaanta-kinari.

²⁵ Tema romitsiryaa-tantaki paerani Juan, ¿Iitaka otyaanta-kiriri? ¿Riima Tajorentsi? ¿Atzirima?” Ari ikanta-wakahae-yanakani: “Aririka akanteri Tajorentsi otyaantakiri, aritaki ikantanakae: ‘¿Iitakama kaari pikemijanantari?’

²⁶ Aririka akante: ‘Atziri otyaantakiri,’ aritaki ikijanakae atziri-paeni.” Tema ikanteeyini atziri-paeni Kamantan-tanirini Juan.

²⁷ Ari ikanteeyini: “Tee niyotziro.” Ikantzi Jesús: “Pikimitaka eerokapaeni tee pikoyi pikaman-tenawo, eejatzi naaka eero nokaman-tzimiro iita otyaanta-kinari.”

Ikenkitha-takoe-tziri apite itominteetari

²⁸ Ikantzi Jesús: “¿Jempema okantzi-motzimi eeroka-paeni iroka? Eenitatsi atziri tzimatsiri apite itomi. Okanta paata ikantakiri itomi: ‘Noty-omi, piyaate pantawaete pankirentsi-mashiki.’

²⁹ Ikantzi itomi: ‘Tee nokoyi.’ Roo ojamaniityaanaki, opiyimo-taari itomi, jataki rantawaetzi.

³⁰ Opoñaashita ikantakiri itsipa itomi. Ikan-tanaki rirori: ‘Ari nomatakiro Pawa.’ Teemaeta riyaatzi.

³¹ ¿Itzimikama itomi antakirori ikowakiri ipaap-ate?” Ari ikanteeyini: “Riitaki antakirori retakari romperatari.” Ikantzi Jesús: “Rootaki awijeem-
ini ipinkathari-wenteeri Tajorentsi mayempiro-
paeni eejatzi shintsita-piinta-tsiri apiri ayorikite
rotyaanteniri wirakocha-paeni. Omaperotatya.

³² Tema ipokawitaka paerani Juan, ikamanta-
witakimi pikameetha-shire-tantee-yaari, roo
kanteencha tee pikemijanta-wakiri. Riima
ikaatzi shintsita-piinta-tsiri apiri ayorikite eejatzi
mayempiro-paeni, okemijantanaki. Piñaawi-
takari eerokapaeni, teemaeta pipakaero jempe
pikanteeyani, pikemijanan-teeyaariri.”

Kaari-pero-shireri antawae-rintzi
(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ “Pikemi napiitero noshiya-kaawentemiro:
Eenitatsi atziri pankitzirori chochoki-
mashi, itanto-takotakiro maawoeni othapiki,
rowetsika-shitakiro ikawirinkaaterowa
paata, rowetsikaki eejatzi pankotsipenchakii
raminakowentantyaawori. Raminaki atziri
aminironi iwankiri-mashi. Jataki rirori inteena.

³⁴ Okanta okithoki-paetetaki chochoki, rotyaan-
taksi romperatani rahaate.

³⁵ Ikanta antawae-rintzi-paeni aminirori
pankirentsi-mashi, iñaawakiri ipokaki omper-

ataarewo, ipajawaetaki apaani, rowamaaki itsipa, ishemyaakiri itsipa.

³⁶ Rotyaantaki itsipa romperatani, osheki ikaatzi. Ari ikimita-wakiri eejatzi rirori.

³⁷ Ari roweyaantakawo rotyaantakiri itomiperori rirori, ikantzi: ‘Aritateekima ipinkathatawakiri notyomi naaka.’

³⁸ Ikanta iñaawakiri antawae-rintzi ipokaki itomi, ikanta-wakahaeyani: ‘Irika ashitee-yaawoni paata pankirentsi-mashi. Jame owamayiri, ayiroota aaka.’

³⁹ Roteeya-wakiri, raanakiri othapiki pankirentsi-mashi, rowamaakiri.

⁴⁰ Aririka ipokanaki ashitawori iwankiri-mashi, ¿jempema ikante-rika antawae-rintzi-paeni?”

⁴¹ Ikanteeyini rirori: “Otzimatyee rowamahaeteri kaari-perori, raminee itsipa riiperori amineeroni pankirentsi-mashi, riitaki otyaanta-piintee-niriri okithoki iwankiri.”

⁴² Ikantzi Jesús: “Tema piñaana-tziro Jankinarentsi, ikanteetzi:

Imaninta-witakawo mapi owetsikirori pankotsi, Roo kanteencha rowatzikae-teero mapi pankotsi-nampiki, ikimita-kahae-taawo roomi tzinka-mintsi.

Riitaki Awinkatharite Tajorentsi owatzikaerori onampi-naki,

Rootaki apampoyaawentan-tariri.”

⁴³ “Rootaki nokantan-tyaari naaka: Eero ipinkathari-wenteemi eeroka Tajorentsi, riira ipinkathari-wentee itsipa-jatzi-paeni jempe

itzimi oshiyaawori pankirentsi okithokitzi ikemijanteera.

⁴⁴ Tema ikaate aashiraa-tantee-yaawoni mapi, aritaki itankapaaki. Riima ikaate anawyahaeri mapi, aritaki ooweteeri.”

⁴⁵ Ikanta reewarite Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi Inashitantaniri, riyotaki riitaki ikemakae-taki.

⁴⁶ Ari ikowawi-tanaka raakaan-terimi, teemaeta imatziro, osheki ithaawan-takari atziri-paeni. Tema ikanta-shire-teeyini atziri Kamantan-taniri irika Jesús.

22

Roshiya-kaawentee-tziri aawakaa-chari

¹ Ari rapiita-neero Jesús roshiya-kaawentziro riyotaan-tziri. Ikantzi:

² “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiyari pinkathari oemoshirenkiriri itomi raawakaa.

³ Rotyaantakiri romperatani, ikamanteri pokatsini roemoshirenyaa. Teemaeta ipokaeyini ikaemakaantani.

⁴ Rotyaanta-witaka itsipa romperatani, ikantawakiri: ‘Pikanteri nokaemakantani ipoki royaa, nowamaaki wathan-tzi nopira, noemoshirenka-tziiri notyomi raawakaeyaa. Tema wetsikaka maawoeni.’*

⁵ Roo kanteencha irikapaeni ikaemakaantani, osheki ipiyatheeya-kani. Jatayitaki rowaneki, it-sipa ikinaki ipimanta-waetzi.

---

* **22:4** nopira = toro

6 Eenitatsi itsipa owajankitaa-kiriri omperataarewo, rowamaakiri.

7 Ikanta ikemaki pinkathari, antawo ikijanaka, rotyaantaki rowayirite, ithonkakiri owanteensiri, itayitakiri inampi.

8 Ikanteeri itsipa romperatani: ‘Tema wetsikaka maawoeni oemoshirenkanyaari, tee nokowaneeri ipokaeyini ikaatzi nokaema-kaanta-witakari.

9 Piyaate awotsiki-paeni, pikanteri ikaate piñeeri ipokanakiita oemoshirenkayaa.’

10 Jataki omperataarewo, ipiyotaki ikaatzi iñaaakiri: kameetha-tatsiri eejatzi kaaripero-tatsiri. Piyotee-yapaakani oemoshirenka-chani.

11 Ikanta raminakiri pinkathari ikaatzi pokaentsiri. Iñaatzi ojatakaen-chari tee ikithaatawo rowaneenka-tashi-tyaari aawakaa-chani.

12 Ikantakiri: ‘Nosheninka, ¿jempema pikanta pikyaan-takari jaka tee pikithaatawo powaneenka-tashi-tantyaariri notyomi?’ Ari imaeritaki, tee raki.

13 Ikantakiri romperatani: ‘Poojo-wakoteri, poojo-yitziteri, pookiri otsirenikaakitakira, ari riraawae-tyaa, ratsikae-kiwaetyaa, ikemaatsi-waeteeyaa.’

14 Tema osheki ikaemawi-teetyaa, roo kanteencha eepichokiini riyoshii-teete.”

Ikenkitha-takoe-tziri koriki ipineetziriri pinkathari

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

15 Ikanta riyaaatee-yeeni Inashitantaniri. Ari ikenkitha-waeteeyini, ikanteeyini: “¿Jempema ak-inakaeroka akompita-kaant-yaariri Jesús?”

16 Rotyaantaki riyotaani Inashitantaniri itsipatakari raapatziyani Herodes, ikantapaakiri Jesús: “Yotaantaniri, okaatzi piyotaan-tziri rooperotaki iroka, rootaki riyotakoe-tantyaariri kametha Tajorentsi. Tee pikemijantziro ikantayitziro atziri, tee piñaawae-tziro pinimota-kaant-yaariri.

17 Pikantena iitaka pikenkishiryaari eeroka: ¿Kameetha-tatsima apiri koriki ikaatzi ishintsiantziri iwinkatharite wirakocha-paeni?”†

18 Riyotawakiri Jesús ikenkishiryaari, ikantziri: “Owapeyi-motan-taniri. ¿Iitaka piñaantan-tanari?”

19 Poñaayinari koriki pashita-kaariri Pinkathari.” Ari ramaeta-paakiniri koriki.‡

20 Rojampi-tanakiri, ikantziri: “¿Iitaka ashita-wori iwaero jaka? ¿Iitaka ashitawori roshiyakaawo?”

21 Ikanteeyini: “Rashi iwinkatharite wirakocha.” Ikantzi Jesús: “Tema riitaki iwinkatharite wirakocha ashitari, pantantyaanariri ishintsi-tzimiri, pipinateri. Riima ikaatzi rashitari Tajorentsi, pantantyaanari ishintsi-tzimiri rirori.”

22 Ikanta ikemaeyakini ikantakiri Jesús, ari ipampoyeeyanakirini rooka-nakiri. Jateeyeeni.

*Rojampi-takowentee-tziro rañahae kamatsiri
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)*

† 22:17 iwinkatharite wirakocha-paeni = César ‡ 22:19 koriki = denario

²³ Tekira awiji iroka kitejeri, ipokaeyakini Sadoc-paeni iñeeri Jesús. Riitaki Sadoc-paeni kantatsiri: “Eero rañahae kamayita-tsiri.” Rojampi-tapaakiri Jesús,

²⁴ ikantziri: “Yotaantanirí, rojankinataki paerani Moisés, ikantzi: ‘Aririka ikami atziri, eerorika rowakayiro iina, kantacha rayiro rirentzi, rowakahaero. Ikimita-kaanteeri riimi ashityaarini rirentzi kamaentsiri.’

²⁵ Jame akantawaki: Eenitatsi kaatatsiri 7 rirentzi. Etawori itzimi raaki iina, tekira rowakayiroota iina kamaki, rahaero itsipa rirentzi.

²⁶ Ari ikantakari eejatzi apiteta-neentsiri rirentzi. Eejatzi itsipa mawataneen-tsiri. Ari ikantakari maawoeni ikaatzira 7.

²⁷ Okanta paata kamae roori tsinani.

²⁸ Aririkami rañaayitee paata kamayita-tsiri, ¿itzimikama oeminta-pero-tyaari tsinani? Tema maawoeni ikaatzira 7 iinanta-witakawo.”

²⁹ Rakanaki Jesús, ikantziri: “Pikinakaa-shitakawo eeroka, tee piyotakotziro Jankinarentsi-perori, tee piyotakotziro ishire Tajorentsi.

³⁰ Aririka rañaayitee kamayita-tsiri, eero itzimi aawakae-yitaa-chani. Roshiya-paeyaari Ronampiri Tajorentsi janta inkiteki.

³¹ ¿Tema piñaanatakotziro jempe okantyyaa aririka rañahae kamayita-tsiri? Iroka ikantzi Tajorentsi, iñaawaetzi:

³² Naakataki Itajorentsite Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.

Ari ayotziri añaatsi rirori, tema tee imatziro

kaminkari ipinkathateri Tajorentsi, apatziro ipinkatha-tziri añaaayita-tsiri.”

³³ Ikanta ikemaeya-kirini Jesús ikantaki, ipampoyeeyanakirini, ikanteeyini: “Omaperotatya okameethatzi riyotaan-tziri.”

Otzinkami-perori Ikantakaan-teetani
(Mr. 12.28-34; Lc. 10.25-28)

³⁴ Ikanta ikemaki Inashitantaniri kameetha rakakiri Sadoc-paeni rojampi-takiriri, piyoteeyakani rirori.

³⁵ Ikanta apaani piyoteen-chari, riijatzi yotakotzirori Ikantakaan-teetani, ipokashi-takiri Jesús rojampiteri, ikoyi ikompita-kaeyaarimi, ikantapaakiri:

³⁶ “Yotaantaniri, ¿otzimikama otzinkami-perori Ikantakaan-teetani?”

³⁷ Rakanaki Jesús, ikantziri: “Piwinkatharite irika Tajorentsi, otzimatyee Pininta-pero-teeri, pininta-shire-teeri, pininta-shintsiteeri.

³⁸ Rootaki iroka otzinkami-perori Ikantakaan-teetani.

³⁹ Ari oshiyawo apiteta-neentsiri, kantatsiri: Petakoteeyaari pisheninka, poshiya-kaanteeri pineshironka-tziro eeroka piwatha.

⁴⁰ Tema iroka apite nokanta-kimiri, rootaki otzinkami-perori, rootaki poñaachari otsipaki Ikantakaan-teetani eejatzi okaatzi rojankinatakiri paerani Kamantan-taniri-paeni.”

¿litaka charini-tariri Jeepatzii-toetani?
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Imatanakiri rirori Jesús, rojampi-tanakiri Inashitantaniri ikaateeyinira ipiyoteeyani,

42 ikantziri: “¿Litaka pikenkishiryaakotariri eeroka Jeepatzii-toetani? ¿Jempema itzimika awaejatzite ikashiya-kaetakiri paerani icharini-tyaari?” Ikanteeyini Inashitantaniri: “Riitaki pinkatharini David ikashiya-kaetakiri.”

43 Ikantzi Jesús: “¿Litakama oñaawae-takaan-takariri paerani Ishire tajorentsi pinkatharini David, roshiya-kaantziri Iwinkatharite? Ikantaki paerani:

44 Iñaawae-tanaki Pinkathari, ikantawaeri
Nowinkatharite:
Pijee kapae nakoperoki apinkathari-wentante,
Roojatzi nowajankitaan-teeyaariri kijaneentz-
imiri,
Ari rotziwerowa-shitee-mi, ipinkatha-teemi.

§

45 Imatzitakawo David ikantaki: ‘Nowinkatharite irika.’ ¿Jempe ikantyaaka icharini-tyaari?”

46 Ari imaeritee-yanakini tee raki. Thaawa-shire-teeyanakini, tekatsi kowatsini rojampi-taneeri.

23

Ikenkitha-takotziri Jesús Iyotaan-taniri eejatzi Inashitantaniri

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

1 Ari ikenkitha-takaakiri Jesús piyowentakariri, eejatzi riyotaani-paeni, ikantzi:

2 “Paminiri Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, riitaki yotako-pero-tzirori ikantakaantani paerani Moisés.*

---

§ 22:44 Ari rotziwerowa-shiteemi, ipinkatha-teemi. = Ari pimakoryaa-yitzi-tantee-yaari * 23:2 yotako-pero-tzirori ikantakaantani Moisés = ijeekantawo ijeeka-mento Moisés

3 Pikemijanteri okaatzi ikantemiri, tee okamethatzi poshiya-kotyaari okaatzi rantayitzi, tee imonkaa-tziro rirori okaatzi ikantziri.

4 Omaperotatya opomeentsita okaatzi ikowakaemiri panteeromi. Teemaeta ipomeentsityaawo rirori imayiteero.

5 Rantashi-yitawo ikoyi iñaantee-tyaariri. Osheki rashi-minthatari mashitsi-monki jempe rotetee-tziro Jankinarentsi-perori iwicha-kotziro ishempaki, eejatzi ipankaki. Rowaneenkakaa—kiyitziro iithaari ishirikaki manthantsi.

6 Rashi-minthatawo rojatekaeteri niyanki jempe rowae-yaani isheninka. Ari roshiyari aririka riyaate pankotsiki ipiyota-piinteetaha.

7 Ikoyi pinkathari rowethata-piintee-tyaari aririka iñahaeteri. Ikoyi ikanteri atziri-paeni: ‘¡Yotaantaniri!’†

8 Tee okameethatzi pikoyi eeroka ikanteetemi: ‘¡Yotaantaniri!’ Apatziro ikantakaawo yotaantatsiri, riitaki Jeepatzii-toetani tekatsi itsipa. Rooma maawoeni eeroka-paeni kimiwi-taka pirentzita-wakaeyaami.

9 Tema jaka kepatsiki tee okameethatzi pikantashiwae-tyaari pisheninka: ‘¡Ashitanari!’ Tema apatziro ikanta Ashitzimiri Inkite-jatzi.

10 Tee okameethatzi eejatzi ikanteetemi: ‘¡Nowinkatharite!’ Tema apatziro ikanta piwinkatharite, riitaki Jeepatzii-toetani.

11 Ikaatzi kowatsiri ririiperote, roshiya-kotyaari rompera-teetani.

12 Ikaatzi kowashi-waeta-chani ipinkatheeteri, aritaki itsinampa-shire-takae-teeri. Riima

---

† 23:7 Yotaantaniri = Rabí

tsinampa-waewi-tachari nimaeka riitaki
ipinkatharita-kahae-teeri paata.

¹³ ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi
Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Potzika-
yitakiri koyirori ipinkathari-wenteeri Inkite-
jatzi. Eero pikyahae eeroka jempe ipinkathari-
wentantee Tajorentsi, teemaeta pishinetziri itsipa
ikyaayitee rirori.

¹⁴ ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi
Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri!
Pameenta-shitakawo paapitha-tziro opanko
kinankawo, rootaki pojamaninkan-tawori
pamana-piintawita eero riyotan-teetzimi. Tema
antawo rowajankitahae-teemi.‡

¹⁵ ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi
Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Osheki
pishintsiyitakiri itsipa-jatzipaeni roshiya-kotee
aaka Judá-paeni, piyotaakiri rowapeyi-motantyyaa
rirori. Aritaki roshiya-kotee-mi eeroka ratsipe-
teeyaawo sharinkaweni.

¹⁶ ¡Ashironkaa-matsiteemi oshiyakariri
mawityaakiri rakathata-wakahae-yaani!
Kantatsiri: ‘Aririka ipaeryahaetero tajorentsi-
panko, ikanteete: rowajankiteena Tajorentsi-
panko-weri eerorika nomatziro nokantziri.
Pikantzi: tekatsi oetyaa eerorika imonkaa-
teetziro. Rooma aririka ipaeryahaeteri ooro
jeekatsiri tajorentsi-pankoki, pikanta-piintaki:
Otzimatyye ranteetero ikantee-takiri.’

¹⁷ ¡Majontzi-shirerí, mawityaaki-shirerí! ¿Riima

---

‡ **23:14** Paminiro ‘Jempe Ikantee-tziro Ñaantsi-paeni’ okantakota
‘Otsipapaeni ñaantsi-paeni’.

ooro kowapero-tachari? Kaari, roo kowapero-tacha tajorentsi-panko otajorentsi-takaeri ooro.

18 Pikantzi eejatzi: 'Aririka ipaeryahaetero taapoki-mentotsi, ikanteete: 'Rowajankiteetena Ataapiintziniri taapoki-mentotsiki eerorika nomonkaa-tziro nokantziri. Terika imonkaa-teetziro, tekatsi pikante. Rooma aririka ipaeryahaeteri ipireetari itahaetziri taapoki-mentotsiki, pikanteeyini: Otzimatyee ranteetero ikantee-takiri.'

19 ¡Majontzi-shireri, mawityaaki-shireri!, ¿Riima ipireetari kowapero-tachari? Kaari, roo kowapero-tacha taapoki-mentotsi otajorentsi-takaeri itahaetziri.

20 Ikaatzi paeriirori taapoki-mentotsi, ithonkiri ipaeryaakiri ikaatzi itahaetziri janta.

21 Ari ikanta ikaatzi paeriirori tajorentsi-panko, ithonkiri ipaeryaakiri ikaatzi tzimantawori.

22 Ikaatzi paeriirori inkite, ithonkiro ipaeri-iro ijeekinta Tajorentsi, roshiya-kaakawo riimi Tajorentsi ipaeryaaki.

23 ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Pipapiintziri Tajorentsi owoshinikanteetari. Teemaeta pantziro kowapero-tachari ikowakahaetzimiri: Pikameetha-shirete, pineshironka-tante, pawentaa-shire-teeyaari. Rootaki kowapero-tachari pantayi-teero, eero

pipakae-maetawo panteniri kowapero-tachari. §

²⁴ ¡Mawityaakiri akathata-wakaa-chari. Oshiyakariri pankinawentariri shikiriyaa-niki eero riraako-tantari, roo kanteencha riraako-waetakiri ipira ikyaakoetari.*

²⁵ ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Poshiyakawo iraamentotsi eejatzi owamentotsi, okitewita jenokira, rooma inthomoekira kepatsitaki. Aritaki pikantakari eeroka iñeetzimi kameethashiretakimi, tema eeroka koshintzi, pikowa-piintakiro pinintaa-waetyaa apaniroeni.

²⁶ ¡Mawityaakiri Inashitantaniri! Poshiya-kaantyyaa posheta-piintziro inthomoeki piraamento eejatzi powamento, okitetantyyaari jenokira.

²⁷ ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Poshiyakawo okitamaawita rowantee-tariri kaminkari, owaneenkawitaka jenokira. Rooma inthomoeki ari ojeekiri itonki-pooki kaminkari, shityeen-kataki.

²⁸ Ari pikantakari eeroka, iñaawitakimi atziri pantakiro kameethari, tema owapeyi-motan-taniri eeroka, kaaripero-shire-takimi.

²⁹ ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Tema

---

§ **23:23** Iroka kantako-tachari “pipapiintziri Tajorentsi”, aririka oshooki 10 inchashi powoshinikan-tawori powanawo, payi apaani pashita-kaeyaari Tajorentsi. Ari pikanta-piinterero, aririka oshooki 10, pinashityaa apaani pashitakae-yaari tajorentsi. Ari pikanterori okaatzi shookatsini pipanki-tziri; owoshinikan-teetari = menta, eneldo, comino * **23:24** ikyaakoetari = camello

powetsika-pirini-tziro ikiteetzirira Kamantan-taniri, powaneenka-yitziro jempe ikiteetziri kameetha-shireri.

³⁰ Pikanteeyini: ‘Ari atzimityaami paerani eero owamaawae-tzirimi aakapaeni, eero oshiyakotari awaejatziteni owamaayi-takiriri Kamantan-taniri.’

³¹ Apaniroeni pikaman-takota, poshiya-kotakari piwaejatziteni ikaatzi owamaakiriri paerani Kamantan-taniri.

³² ¡Anjatyaa pithotyahero okaatzi retanakari paerani piwaejatziteni-paeni!

³³ ¡Tee pikameetha-shire-teeyini, poshiya-shitakari maanki! ¿Poshiyakaantzi eero rowajankitee-tzimi sharinkaweniki?

³⁴ Rootaki notyaantan-temiri Kamantan-taniri, Yotaantaniri, eejatzi Yotzinkari. Riitaki powamaa-kaante apaani-paeni, pikenta-kotakaanteri. Riima itsipa, pipajata-kaanta-waeteri ipiyota-piinteetaha, osheki powajankitaa-yiteri nampitsiki.

³⁵ Rootaki piñaant-yaawori eeroka rowajankitaa-wentee-temiri ikaatzi rowamahae-takiri paerani, retanakawo kameetha-shireri Abel roojatzi Zacarías itomini Berequías. Riitaki rowamahaetaki paerani riyateeromi taapokimentotsiki ipoñahaawo tajorentsi-pankoki.

³⁶ Ari rowajankitaa-wentee-takiri irika-paeni okaatzi awijeent-tsiriri paerani. Omaperotatya.”

Riraako-tawo Jesús Aapatziyaweni

(Lc. 13.34-35)

³⁷ “¡Aapatziyaweni-jatzi! Osheki powamaaki Kamantan-taniri. Pishemyaakiri ikaatzi

rotyaanta-witee-takimiri. Tema nokowawita-piinta noshiya-kotyaarimi tsimeryaaniki rojate-tziri iryaani, ari nokoyi nokanteerimi ikaatzi notomitaari. Teemaeta ikowaeyini.

³⁸ Ari okaanki-pankote pipanko.†

³⁹ Eero piña-haana jaka roojatzi paata pikantan-teeyaari:

¡Tajonka-wentaarewo rika, tema riitaki Pinkathari otyaanta-kiriri!”‡

24

Ikenkitha-takotziro Jesús itzimpookaetero tajorentsi-panko

(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Ikanta ishitowanee Jesús tajorentsi-pankoki, roo riyata-neemi. Ari ikantzi riyotaani: “Paminiro jempe okanta rowetsikae-tziro tajorentsi-panko.”

² Rakanakiri Jesús, ikantzi: “Piñaakiro eeroka maawoeni mapipaeni okaatzi opewiryaa, eero piñaayi-teero paata ithonkaetero itzimpookaetero. Omaperotatya.”

Iñhaeteri paata aririka othonki-mateeyaa

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24)

³ Ikanta rareete-yakani tonkaariki Keekiroe-toniki, jeeka-paaki Jesús. Ari ipokaeya-paakini riyotaani, rojampi-tapaakiri: “¿Jempema okaatzika omonkaatantyaari okaatzi pikantakiri? ¿litaka noñeeri niyotan-tyaari? ¿Aripaetema othonka-teeyaani aririka pipiyimatee?”

† 23:38 pipanko = tasorentsi-panko ‡ 23:39 Waerontsi

⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantanakiri: “Paamaeyaa ramatawi-teetzimi-kari.

⁵ Tema osheki pokatsini paata ipaeryaa-paakiro nowaero, ikante: ‘Naaka Jeepatzii-toetani.’ Osheki ramatawite.

⁶ Tema ari pikemako-yitakiro osheki omana-rentsi. Paamaeyaa omithaha-shiretzimi-kari, otzimatyee omatyaa iroka-paeni, tekira omonkaatzimaetya othonkan-teeyaari maawoeni.

⁷ Ikosheka-wakaetyaa otsipaki nampitsiki, rowayirita-wakaeyaa pinkathari-paeni. Iñahaete mantsiyarentsi, tashetsi, omoyeka-yityaa jemperika-paeni.

⁸ Rootaki etanakyaaawoni ikemaatsi-teetyaawo maawoeni iroka-paeni.

⁹ Raakaan-teetemi, ari ikosheka-waetee-temi roojatzi rowamaan-teetemiri. Osheki ikijaneenta-nakimi itsipajatzipaeni okantakaantziro pawentaanaha naaka.*

¹⁰ Osheki pakayiteeroni paata ikemijantawita. Raakaanta-wakaeyaa ikaateeyinira. Eero rakamethatawaka osheki ikijaneenta-wakaeyaa.

¹¹ Iñahaete osheki pokapaen-tsini roshiya-kotyaarimi Kamantan-taniri, ramatawi-tapaakiri ikaate kemijanta-wakirini.

¹² Ari ranta-peroetero kaari-perori, eero re-takotawakaayitaa.

¹³ Ikaatzi oejokiro-tanari rawentaanaha, ri-itakira awijako-taatsini.

¹⁴ Aririka omonkaa-teeyaa ikemakoe-teero maawoeni kepatsiki Kameethari Ñaantsi

---

* 24:9 Wairontsi

kenkitha-takotzirori ipinkathari-wentantee Tajorentsi, aripaete omonkaa-teeyaa othonkatan-teeyaari maawoeni.

¹⁵ Aritaki piñaakiri iiteetziri ‘Ipinkaetani Thonkan-taniri’, riitaki ikenkitha-takotakiri paerani Kamantan-taniri Daniel, ijeekapaaki otajorentsizira. (Ikaate ñaanateeroni iroka, otzimatyee ikemathatero.)

¹⁶ Ikaatzi nampitawori iipatsiteki Judá-paeni, otzimatyee ishiyi ochempiki.

¹⁷ Pijeeki-rika jantakiroki pipanko, ari pipoñaanyakya pishiyanski, eero pikyaa-panaatzi paapanaate oetyaa-rika.

¹⁸ Powaneki-rika pijeeki, pishiyi eero paapanaa-tziro pithaari.

¹⁹ Ashironkamatsiteroni okaate motzita-tsini, eejatzi tzimayita-tsiri eentsite eenirowa ithoyitzi iteni!

²⁰ Pamaneri Tajorentsi, pikanteri: ‘Pookaawenteena eero noshiyan-tawae-tanaka kyaawontsi-paeteki, eejatzi kitejeri imakoryaan-teetari.’

²¹ Tema antawo okantyya rashironkaetyaa paata. Tema paerani owakira rowetsikaetakiro kepatsi roojatzi nimaeka, tee iñahaetzi oshiyaawoni iroka ashironkahaantsi. Eero apiita iñahaete oshiyaawoni.

²² Eero ithaankiteetzimi romaeryeetero iroka ashironkahaantsi, tekatsi awijako-taatsinimi. Okamintha riyoshii-teetakiri ikaatzi awentahaariri Tajorentsi, rootaki romaeryanteeta-kawori intsipaete ashironkahaantsi.

²³ Aririka pikemi ikanteetemi: ‘Irika Jeepatzii-toetani.’ Itsipa kantatsini: ‘irinta Jeepatzii-

toetani,' eerowa pikemijantziri.

²⁴ Ari ipokaki oshiyako-tyaarini Jeepatzii-toetani, oshiyako-tyaarini Kamantan-taniri. Roñaahan-tapaaki kaari iñaapiinteetzi. Itajonkawentan-tayita-paaki. Kantacha, ramatawite eejatzi ikaatzi riyoshii-takiri Tajorentsi.

²⁵ Tema nokaman-tzita-kimiro paerani.

²⁶ Aririka ikanteetemi: 'Areetapaaka ochempiki', eero piyaata-shitziri. Ikante itsipa: 'Inthomoeki pankotsiki ijeeki,' eero pikemijantziri.

²⁷ Tema aririka ipiye Itomi Atziri, roshiyapaeyaawo ookatha-rentsi. Etanakyaawo omorekanaki ishitowa-piintzira ooryaa roojatzi jempe itziroryaa-piintzi.

²⁸ Tema jempe-rika ijeeki shitziwari, ari ipiyo-wentari amempori.”†

Ipiyantee-yaari Itomi Atziri

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-36; 17.25-36; 12.41-48)

²⁹ “Aririka okaatapaaki paata antawo rashironkaetyaa, aritaki itsiwakanaki ooryaa, eejatzi kashiri. Ari ipariyayite ompokiropaeni, maawoeni tzimawi-tachari ishintsinka inkiteki.

³⁰ Aripaete iñahaetee inkiteki riyotan-teetyaari rootaatsi ipiyee Itomi Atziri. Antawo ithaawaeyini ikaatzi sheninkata-wakaa-chari jaka kepatsiki. Iñahaeta-waero rowaneenkawo eejatzi itajorenka, ikinanta-paeyaawo menkori.

---

† **24:28** Ikimita añaapiintziri amempori rewoteeyani, tema ayotzi eenitatsi kamaentsiri. Ari okimitzita eejatzi aririka añaayitakiro okaatzi ikenkitha-takotakiri Jesús, ayotzi rooteentsi ipiyimatee.

³¹ Tema ishintsitapaatyero itziwoota-pae ronampiripaeni tajorentsi, ipiyota-paeri ikaatzi riyoshii-teetakiri nampitawori jempe-rika-paeni oweyaapaa kepatsiki.

³² Tema oshiyaawo jempe okanta piñaa-piintziro pankirentsi: aririka piñaakiro eerishitee, rootaatsi ojarentsisee.‡

³³ Rootaki piyoteri eerokapaeni, aririka piñaakiro okaatzi nokanta-kimiri, pokimataana.

³⁴ Eero ikamita irika asheninka-paeni, roojatzi iñaanta-kyaawori okaatzi nokanta-kimiri. Omaper-otatya.

³⁵ Ari othonkae-yaari inkite eejatzi kepatsi, rooma okaatzi nokaman-takimiri otzimatyee omonkaa-yiteeyaa.

³⁶ Tekatsi yoteroni kitejeri, jempe roweyeeyaa ooryaa nopiyan-teeyaari, imatzitawo inkite-weri ronampiri tajorentsi tee riyotzi. Apatziro riy-otziro Ashitanari rirori.

³⁷ Okimitee-yaawo paerani eeniro rañaawita Noé, ari okantee-yaari eejatzi ipiyeerika Itomi Atziri.

³⁸ Tema paerani tekira areeta oonkawo, inimowae-tziri atziri, rowaeyani, riraawae-teeyini, raawakayita iina. Roojatzi rotetan-tanakari Noé amaatako-mentotsiki.

³⁹ Ari inimowae-tziri tekatsi ikenkishiryeyaa roojatzi omapokan-takariri oonkawo, ithonka ipi-inkaki. Ari okantee-yaari eejatzi ipiyeerika Itomi Atziri.

⁴⁰ Ijeeki apite antawae-tatsiri rowaneki, ra-haetee apaani inkiteki. Riima itsipa rookaeta-

---

‡ 24:32 pankirentsi = higuera

nakiri.

⁴¹ Ojeeki apite tsinani otoonka-waetzi, rahaetee apaani inkiteki. Rooma otsipa rookaeta-nakiro.

⁴² Pikakempitee eeroka, tema tee piyotzi jempe-paete ipiye Piwinkatharite.

⁴³ Pikenkishiryaakoteri jempe ikantyyaa atziri, aririka riyotemi ipokatyyee koshintzi tsireniriki, aritaki ikakempi-takimi eero ikoshitan-teetari ipankoki.

⁴⁴ Otzimatyyee paamaeya eeroka. Powetsikya, tema tekatsi yotatsini jempe-paete ipiye Itomi Atziri.

Kyothaniri omperataarewo

(Lc. 12.41-48)

⁴⁵ Poshiya-kotyaari antawae-ryaantzi omperataarewo, kyothaniri kameetha. Rookanakiri ipankoki omperatariri, ikantanakiri: ‘Paminiri ikaatzi jeekatsiri pankotsiki, pipapiinteri rowanawo.’

⁴⁶ Tema antawo ikimoshirete irika omperataarewo aririka ipiye omperatariri, aririka iñaapaeri imonkaa-takiro ikantana-kiriri.

⁴⁷ Aritaki ishineteeniri raminakowenteeniri okaatzi rashitari. Omaperotatya.

⁴⁸ Riima kaari-perori omperataarewo, ikantzi: ‘Eero ipiyita omperatanari.’

⁴⁹ Rowajanki-waetakiri itsipa omperataarewo. Jataki ipiyota shinkitzinkari.

⁵⁰ Ari inimowae-tziri omperataarewo, tee riyotero kitejeri, jempe riweyeeyaa ooryaa ipiye, tema romapoka-shiteeyaa rareeteeyaa.

⁵¹ Osheki rowajankitaa-paeri, rookaeri jempe ikashiya-kaetakiri owapeyi-motan-taniri. Ari

riraawaetyaa, ratsikae-kiwaetyaa, ikemaatsi-teeyaa.”

25

Ikenkitha-takoe-tziro 10 ewankawo

¹ “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiya-kotawo 10 ewankawo jatatsiri tsireniriki otonkiyo-tyaari aawakaa-chani. Aayitanaki ootamento.

² Eenitatsi 5 ewankawo yotanitatsiri, eenitatsi eejatzi 5 ewankawo kaari yotanitatsiri.

³ Iroka 5 ewankawo kaari yotanitatsiri, aawitanaka ootamento, roo kanteencha eepichokiini aanaki iyaa.

⁴ Rooma itsipa yotanitatsiri, aanaki roori ootamento, aanaki eejatzi osheki iyaa.

⁵ Tee ipoki intsipaete aawakaa-chani, aapaakiro owochokini, mahaeya-nakini.

⁶ Okanta niyankiite tsireniri, okematzii ikaemaetzi, ikanteetzi: ‘¡Kaakitaki aawakaa-chani, pitonkiyo-tawakyaari!’

⁷ Kakitanaki ewankawo-paeni, iyeekita-neeri iyaa ootamento-paeni.

⁸ Okanta ewankawo-paeni kaari yotanitatsini, okowako-witanakawo yotanitatsini, okantziro: ‘Pipina iyaaki poota-mento, rootaentsi itsiwaki nashi naaka.’

⁹ Okantanaki yotanitatsiri: ‘Eero, ari ithaatanakya nashi naaka, piyaate pamananta-paente eeroka.’

¹⁰ Iyaamintheeta-paentzi amanantzi, areetapaaka aawakaa-chani. Jatanaki okaatzi oyaawenteen-chari, otonkiyo-tawakari,

raanakiro jempe roemoshirenkaeteri. Rashiteetanakiro ikyya-piinteetzi.

¹¹ Okanta opiyawi-tapaaka ewankawo jatatsiri amanantzi, okaema-kaema-witapaaka, okantzi: ‘iPashita-ryeenawo naaka!’

¹² Okematzii rakaeta-nakiro, ikantee-tziro: ‘Tee niyomitzi. Omaperotatya.’

¹³ Pikakempi-yitee eeroka, tema tee piyotero kitejeri, jempe ikaate ooryaa ipiye Itomi Atziri.”

Ikenkitha-takoe-tziri koriki
(Lc. 19.11-27)

¹⁴ ‘Iroka ikanta Inkite-jatzi ipinkathariwentantee, roshiya-kotari atziri jatatsini inteena, ipiyotakiri romperatani, ipanakiniri okaatzi rashitari raminakowenteniri.

¹⁵ Tema ipanakiri apaani-paeni tenatatsiri riyeekitaki iyorikite. Irika romperatani yotanitatsiri kameetha ipanakiri ikaatzi 5 tenatatsiri riyeekitaki koriki, itsipa romperatani kaari yoperotatsine ipanakiri ikaatzi apite tenatatsiri riyeekitaki koriki, riima iweyaanta-paakawori ipanakiri apaani. Jatanaki rirori inteena.*

¹⁶ Ikanta rompera-teetani ipaetakiri 5 koriki, rantawae-takaakiri iyorikite, roshekyakiri, rahae itsipa ikaatzi 5 koriki.

¹⁷ Ari ikantakari itsipa ipaetakiri apite tenari riyeekitaki koriki, isheniteeri rirori, rahae ikaatzi apite tenari riyeekitaki koriki.

---

* **25:15** tenatatsiri riyeekitaki koriki = talento. Ikaatzi ishenitzi koriki, riitaki apaani talento, itenatzi 40 kilo. Monkaataka ipinatan-teetyaari 20 antawae-tatsiri apaani ojarentsi.

¹⁸ Riima itsipa ipaetakiri apaani, raanakiri iy-
orikite, ikitatakiri kepatsiki.

¹⁹ Okanta ojamanitaki piyaa omperatariri
ashitariri koriki, ikaemakaan-tapaeri
romperatani-paeni riyote jempe ikantakiri
iyorikite.

²⁰ Pokapaaki ipaetakiri 5 tenari riyeekitaki ko-
riki, roñaaha-paeri itsipa 5 tenari riyeekitaki koriki
ishenitakiri, ikantapaaki: ‘Pinkathari, 5 tenari
riyeekitaki koriki pipakina paerani, irika itsipa 5
tenari riyeekitaki noshekyakiri.’

²¹ Ikantzi Pinkathari: ‘Ariwé nomperatani,
eerokataki yotaniri. Eepichokiini koriki pikem-
poyaakina, aritaki pikempoyahae osheki itsipa
koriki. Pipoki, pitsipa-tena aninteeyaa.’

²² Aretapaaka ipaetakiri apite tenari riyeek-
itaki koriki, ikantapaaki: ‘Pinkathari, apite ite-
natzi riyeekitaki koriki pipakinari, irika itsipa
apite itenatzi riyeekitaki nosheni-teeri.’

²³ Ikantzi Pinkathari: ‘Ariwé nomperatani, te
piyoperowita. Eepichokiini koriki pikempoyaak-
ina, aritaki pikempoyahae itsipa osheki koriki.
Pipoki, pitsipa-tena anintaawaetya.’

²⁴ Ipokapaaki paetakiri apaani itenatzi riy-
eekitaki koriki, ikantapaaki: ‘Pinkathari, niy-
otzi naaka osheki pimashireyantzitzitzi, pishintsi-
takaantziri pantawae-takaan-tziri piyorikite, ari
okanta pishekyaan-tantariri.’

²⁵ Rootaki nothaa-wakaan-takimiri, naanakiri
piyorikite, nokitatakiri kepatsiki. Irika
namaemiri.

²⁶ Rakanaki ashitariri koriki, ikantziri: ‘Eeroka
kaari-perori, osheki piperanita. Piyowitaka ari-

taki nokijakimi eerorika pishekiiri koriki,

²⁷ piñaawitaka eero pimatziro eeroka, paminemi antawae-takae-mirini, aritaki ishekineentakimi koriki, riitaki pipawae-narimi nopiyaaha nimaeka.’

²⁸ Ikantee-tanakiri ikaatzi jeekaen-tsiri: ‘Paapithateri tenatatsiri riyeekitaki koriki, pipaeri it-sipa rompera-teetani oshekyaa-kiriri ikaatzi 10 itenatzi riyeekitaki koriki.’

²⁹ Tema ikaatzi otzimimo-takiri, aritaki otzimimo-pero-teeri. Riima kaari otzimimotzi, ari imaperoe-teeri raapithee-teeri okaatzi tzimimowitariri.

³⁰ Paanakiri irika kaari-pero-rika, pookiri otsireni-kaakitziira. Ari riraawae-tyaari, ratsikae-kiwae-teeyaa ikemaatsi-waeteeyaa.”

Ikenkitha-takoe-tziro iyakowentaantsi

³¹ “Aririka ipiyee Itomi Atziri maperori ipinkatharen-tsitapae. Itsipatee-yaari ronampiripaeni tajorentsi, roshiya-kotee-yaari pinkathari ijeekantawo owaneenka-tachari ijeeka-mento.

³² Ipiyoteeri maawoeni atziri jempe-rika ijeekae rirori. Inashi-teeyaari rojeeka-yiteeri. Roshia-kotyaari atziri inashitariri ipireetari tee ikoyi itsipateeri.

³³ Roojeekayiteeri ipira retako-perotani rakoperoki, riima ipira imaninta-yitziri rampateki rojeeka-yiteeri.†

³⁴ Tema iñaanateeri Pinkathari rojeekakiri ipira rakoperoki, ikantziri: ‘Pipokaeyeni maawoeni,

† 25:33 ipireetari retako-perotani = owisha = oveja; ipira imaninta-yitziri = cabra

osheki ithaamenta-kahae-yeemini Ashitanari, pinampi-teeyaawo jempe ipinkathari-wentantzi rirori, tema paerani rowetsika-yitzi-takimiro owakira rowetsikan-takawori kepatsi.

³⁵ Tema piñaakina paerani ayimatana notashe, pipakina nowanawo. Piñaakina ayimatana nomiri, pipakina nomiri. Piñaakina nareetzimi pinampiki, pineshironka-takina pipankoki.

³⁶ Piñaakina nojaraha-kowaetzi, pipakina nokithaa-takari. Piñaakina nomantsiyataki, pamitako-takina netsiya-takotan-taari. Romonkyaa-kaantee-takina, pipokashi-takina paminana.'

³⁷ Ari ikanteeyeni kameetha-shireri: 'Pinkathari. ¿Jempe-paete noñiimika pitashe-neentzi, nopantzimiri powanawo? ¿Jempe noñiimika pimirineentzi, nopantzimiri pimiri?

³⁸ ¿Jempe-paete noñiimika, naakameetha-tantzimiri nopankoki? ¿Jempe noñiimika pijaha-kowaetzi, nopantzimiri pithaari?

³⁹ ¿Jempe-paete noñiimika pimantsiyatzi, romonkyahaetzimi, niyaatantari noñiimi?'

⁴⁰ Ikante Pinkathari: 'Tema pineshironka-yitzirira ikaatzi awentaa-yitaanari noshiya-kaanteeri yeeyi, naakataki pineshironkatzi. Omaperotatya.'

⁴¹ Ipithoka-shita-nakari roojeekakiri rampateki, ikantziri: '¡Kaari-perori! Piyaate pikemaatsi-teeyaawo paamari kaari tsiwakanitaa-tsini ikashiya-kaeta-kiriri Kamaari itsipatee-yaari maawoeni ronampiri rirori.

⁴² Piñaawi-takina notashe-neentzi, tee pipana noyaari. Ayimatakina nomiri, tee pipana nomiri.

⁴³ Piñaawitana nareeta pinampiki, tee pineshironka-tana pipankoki. Piñaawi-takina nojaha-kowaetzi, tee pipana nokithaa-tyaari. Piñaawi-takina nomantsiyatzi, romonkyahae-takina, tee pipoki piñeena.’

⁴⁴ Ari ikantawi-tanakyaa kaari-pero-shireri: ‘Nowinkatharite, ¿jempe okaatzika noñaawitziimi pitashe-neentzi, pimirineentzi, pipoki nonampiki, pijaha-kowaetzi, pimantsiyatzi, romonkyahae-tziimi, teemaeta noneshironkamitzi?’

⁴⁵ Ikante Pinkathari: ‘Tema piñaakiri rashironkaa-waeta irikapaeni kaari riroperotatsini, teera pineshironka-yiritzi, naakataki pantzimotaki. Omaperotatya.’

⁴⁶ Rootaki ratsipe-tantyaawori kanteetaa-chani owajankitahaantsi. Riima ikaate kameetha-shiretaatsini, ashi rowaero rañaayitee.”

26

Ikamanta-wakaeta raakaanteri Jesús (Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Ikanta ithonka-nakiro Jesús okaatzi ikenkitha-takotakiri, ikantanakiri riyotaani:

² “Piyoteeyini eeroka yotapaaka apite kitejeri roemoshirenkae-teero Anonkoryaantsi. Ari raakaan-teeteri Itomi Atziri ikentakoeteri.”

³ Ikanta reewarite Ompera-tajorentsi-taarewo-paeni, Yotaantaniri-paeni eejatzi Antaripero-paeni, ipiyotee-yakani ipankoki Caifás ijewariperote Ompera-tajorentsi-taarewo.

⁴ Ari ikamanta-wakahae-yakani, ikantzi: “Jame amatawiteri Jesús ayiri owamaakaanteri.

5 Roo kanteencha, eero akoshekari kitejeri roemoshirenkaetaha, ikijako-wentari-kari atziri-paeni.”

*Ijeetan-teetari Jesús kajankari
(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)*

6 Ikanta rareetaka Jesús nampitsiki Ashironkaa-pankoniki, ikyaapaaki ipankoki Simón omawitari paerani pathaa-wontsi.

7 Ari areetapaaka tsinani amakotaki kajankari, kameethari onaki rowetsikae-tziro mapi, osheki owinawo. Ojeetan-tapaakari iitoki Jesús ijeekakira rowaeyani.*

8 Ikiyeeya-nakani riyotaani iñaakiro, ikantee-yanakini: “¿Iitaka apaawae-tantawori?”

9 Aritaki aakimi osheki koriki aririka opimanta-kiromi, riitaki opashit-yaaririmi ashironkaenkari.”

10 Riyotako-takiri Jesús ikenkishiryaari, ikantziri: “¿Iitaka pikijan-tawori tsinani? Kameetha noñaakiro naaka antakiri.

11 Ashi rowaero pitsipa-tyaari ashironkaenkari, rooma naaka eero piñero pitsipata-piintena.

12 Tema eewatatzii iroka tsinani ojeetan-tanawo kajankaari othawe-tatyaana jempe okantyya ikiteetena paata.

13 Jempe-rika ikamantan-teeteero Kameethari Ñaantsi, aritaki ikenkitha-takoe-teero eejatzi iroka tsinani, ikenkishiryaantee-tyaawori antakiri roori. omaperotatya.”

*Ipimantantzi Judas
(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)*

---

* 26:7 mapi = alabastro

¹⁴ Ikanta Judas Nampitsiwari kaawitachari 12 riyotaani Jesús, riyaaata-shitakiri reewari Omperatajorentsi-taarewo.

¹⁵ Ikenkitha-waeta-kaakiri, ikantziri: “¿Litaka pipinari aririka namakimiri?” Roñaahae-takiri ikaatzi 30 ipewiryaa koriki ipaetekiriri.

¹⁶ Aripaete retanakawo Judas ramina-mina-tziro jempe-paete raakaanteri.

Iweyaantawori rakiyota-neeri riyotaani-paeni
(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ Tema monkaatapaa etawori kitejeri rowanta-piintee-tawori ratanteetani kaari rowaeteetzi shineya-kaeroni, pokaeya-paakini riyotaani Jesús, rojampi-tapaakiri: “¿Jempe onkotsitakaanteka oyaari oemoshirenkan-tyaawori Anonkoryaantsi?”

¹⁸ Ari ikantzi rirori: “Piyaate nampitsiki. Ari pitonkiyo-takyaa atziri, pikanteri: ‘Ikantzi yotaanari: “Niyotzi rooteentsi nopeyakotyaa, nokoyi niyaate pipankoki noemoshirenyaa kitejeri Anonkoryaantsi, notsipa-tyaari niyotaani-paeni.” ’ ”

¹⁹ Imatakiro riyotaani okaatzi ikantakiriri Jesús. Ronkotsi-takaantaki royaari kitejeri Anonkoryaan-tsiki.

²⁰ Tema tsireniityaanaki rareeta-paaka Jesús, jeekapaaki rowaeyaani itsipata-paakari riyotaani ikaateeyinira 12.

²¹ Ikanta rowaeyani, ikantzi Jesús: “Pikaatee-yakinira pakiyotana jaka, eenitatsi apaani aakaanterani. omaperotatya.”

22 Owashireteeyanakani. Apaani-paeni retanakawo rojampi-tziri, ikantziri: “¿Naakama Pinkathari?”

23 Ikantzi Jesús: “Itzimi-rika ochaantakironi ratanteetani nochaantzira naaka, riitaki aakaan-tenani.

24 Omapero-tatyaa ipeyakotyaa Itomi Atziri, tema rootaki rojankina-takoe-takiri paerani. Roo kanteencha nokantzi naaka: ‘Eero itzimaa-jeetzimi irika, aakaanterini Itomi Atziri.’ ”

25 Ari ikantanaki Judas pithoka-shitan-taniri: “¿Naakama Yotaanari?” Ikantzi Jesús: “Rootaki pikantakiri eeroaka.”

26 Tema eeniro ijeeki rowaeyani, raakiro Jesús ratanteetani, ramanakotakawo, itzimpetowakiro, ipayitakiri riyotaani, ikantziri: “Iroka, poyaawo, rootaki nowatha.”

27 Raakotakiro imiriteetari, ramanakotakawo, ipakotakiri riyotaani, ikantziri: “Pireeyini maa-woeni,

28 tema niraa iroka, rootaki oñaahanta-pero-teroni aapatziya-wakaan-teeyaari, rootaki shitowaa-tsini rariperoe-tantyaariri antayitzirori kaari-pero-tatsiri.

29 Pikemi nokante, eero niritawo iroka roojatzi paata aririka ipinkathari-wentantee Ashitanari, aripaete apiiteerori.”

*Ikenkitha-tziro Jesús rookawentantya Pedro
(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)*

30 Ikanta ikata-nakiro romampaa-kotari Tajorentsi, jateeya-nakini Keekiroe-toniki.

³¹ Ikantanakiri Jesús riyotaani: “Rooteentsi pookawentena nimaeka tsireniriki. Tema rootaki rojankina-takoe-takiri paerani ikanteetzi:

Nowamayiri aminakowentziriri ipireetari, ari-taki ithonkyaa ipookaeyanakini ipira.

³² Roo kanteencha aririka nañaahae, Tepowenikira piñaapaena.”

³³ Ari rakanaki Pedro, ikantzi: “Aritateekima rookawentakimi itsipa-paeni, eero nokawentzimi naaka.”

³⁴ Ikantziri Jesús: “Nimaeka tsirenirika tekira iñeeta tyaapa, mawa pikante: ‘Tee noñeeri Jesús.’ Omaperotatya.”

³⁵ Ikantzi Pedro: “Eero nookawentzimi, aritaki akaate akami.” Ari ikantee-yakini eejatzi maa-woeni riyotaani.

Ramana Jesús Toonkaetoni-ki

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Ikanta rareetaka Jesús itsipatakari riyotaani iiteetziro Toonkaetoni, ikantapaakiri riyotaani-paeni: “Ari pijeekawaki jaka, niyaaneentawakiita naaka janta, namanyaa.”

³⁷ Apatziro raanakiri Pedro eejatzi apite it-omi Zebedeo. Tema osheki riraako-shire-tapaaka Jesús.

³⁸ Ikantziri: “Owamayi-matatyaana nowashirenka. Ari pijeekawaki eeroka jaka, jame akakite.”

³⁹ Awijanaki eepichokiini rirori Jesús. Otziwerowa-paaka, amanapaaka. Ikantzi: “Ashitanari, pikoyi-rika eeroka, potsiparyaa-kowentena okaate nokemaatsi-tyaari. Eero

pantakaanawo nokowawitari naaka, apatziro pimatakaa-yinawo pikowakaa-kinari eeroka.”

⁴⁰ Ipiyashi-tapaari riyotaani, iñaapaa-tziiri imahaeyini. Ikantapaakiri Pedro: “¿Tema pamaweneentziro eepichokiini piwochoki, pitsipa-tena akakite?†

⁴¹ Pikakite, pamanyaa, paamaeyaa pantzirokari kaari amethatatsi. Osheki okaatzi kameetha-tatsiri pikowawitari panterimi, roo kanteencha tee pamawe-waenitzi.”

⁴² Eejatzi ipiyanaa Jesús, amanapaa, ikantzi: “Ashitanari, rootakirika natsipe-tyaari nokemaatsi-tyaawo iroka, aritaki nomatakiro pikowakaa-kinari.”

⁴³ Ikanta ipiyapaa, eejatzi iñaapaeri imahaeyini, tema antawo iwochoki.

⁴⁴ Ipiya-pitha-tanaari, mawa ipiyaka ramana. Roojatzi rapiitapae ikantakiri inkaahanki.

⁴⁵ Ari ipiyashi-tapaakari riyotaani, ikantapaakiri: “¿Roojatzima pimahaeyini? Monkaata-paaka raakaan-tantee-tyaariri Itomi Atziri, rahaeta-nakiri kaari-pero-shireriki atziri.

⁴⁶ Pipiriinte, jame aatee. Okaakitzi-matapaaki pimantenani.”

Roteeyee-takiri Jesús

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Ikenkithaawae-mintheetzi Jesús areetapaaka Judas, kaawita-chari 12 riyotaani. Osheki atziri itsipata-paaka, ramayitaki rowathamento, ipaja-mento. Rotyaantani reewari-

---

† 26:40 eepichokiini = apanima-cheeni hora

perote Ompera-tajorentsi-taarewo, rashi eejatzi antaripero-paeni.

⁴⁸ Tema ikamantzi-takari ramayitakiri irika pithoka-shitan-taniri, ikantakiri: “Itzimi-rika nowetha-tapaa-kyaari nothowoo-tapaakiri, riitaki, poteeyiri.”

⁴⁹ Ari rontsiroka-paakari Judas okaakiini Jesús, ikantapaakiri: “Yoteenari.” Ithowoo-tapaakiri rowetha-tapaakari.

⁵⁰ Ari rojampi-tziri Jesús, ikantzi: “Nosheninka, tema areetakimi jaka, pimatero pipokashi-tziri.” Pokaeya-paakini itsipayi-takari, roteeya-paakiri Jesús, roojota-nakiri.

⁵¹ Ikanta tsipata-kariri okaakiini Jesús, ra-nakiro iyotsirote, itotzitakiri ikempita romperatani reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo.

⁵² Ikantzi Jesús: “Powaero piyotsirote jempe paakiro. Tema ikaatzi to-tantawori iroka kotsiro, aritaki itoteetakiri rirori.

⁵³ Piyotzi eeroka, kantacha namaniri Ashitanari, aritaki rotyaantakimi sheki-pero-tatsiri ronampiripaeni tajorentsi piyakowentemini.‡

⁵⁴ Roo kanteencha ari omonkaa-tyaari okaatzi rojankina-takoe-takinari paerani.”

⁵⁵ Ipithoka-shita-nakari Jesús ikaatzi pokaentsiri, ikantziri: “¿Naakama koshintzi pamashi-tantanari powathaa-mento eejatzi pipaja-mento? ¿Tema piñaa-piintana niyotaantzi maawoeni kitejeri jaka tajorentsi-pankoki,

---

‡ 26:53 sheni-pero-tatsiri ronampiri tajorentsi = 12 lehión; lehión = osheki-perotatsiri rowayirite wirakocha, ikaate 3000 owayiri, terika ikaatzi 6000

kaarima paantana janta?

⁵⁶ Ari okantyaari, rootaki omonkaa-tantyaari okaatzi rojankina-takiri paerani Kamantan-taniri.” Ari ishiyayi-tanaka maawoeni riyotaani-paeni, rookawenta-nakari Jesús apaniroeni.

Ipiyowenteetari Jesús

(*Mr. 14.53-65; Lc. 22.54,63-71; Jn. 18.12-14,19-24*)

⁵⁷ Tema ikaatzi oteeyapaa-kiriri inkaahanki Jesús, riijatzi aanakiriri ipankoki Caifás reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo. Ari ipiyoteeyani Yotaantaniri-paeni eejatzi Antaripero-paeni.

⁵⁸ Noshikacha entsikiroeni Pedro royaata-kowentziri Jesús, roojatzi rareetan-tapaakari ipankoki reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo. Kyaapaaki owaankiiteriteki pankotsi, itsipata-paakari kempoyaan-taniri, ikoyi Pedro ikemako-wenteri jempe ikanteeteri Jesús.

⁵⁹ Ikanta reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo itsipatakari ikaatzira piyoteen-chari, raminawitaka iita theyeko-tyaarini Jesús opoñaan-tyaari rowamaa-kanteri.

⁶⁰ Tee iñiimaeta, ipokawitaka osheki kowatsiri itheeya-kotyaarimi. Roojatzi ikatziyan-tanakari apite theyeko-tanakariri,

⁶¹ ikantanaki: “Nokemiri naaka chapinki iñaaawetzi ikantzi: ‘Ari notzim-pookakiro tajorentsi-panko, roo awijawi-takyaa mawa kitejeri, ari nothonkaero nowetsikaero.’”

⁶² Ari ikatziyanaka reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo, ikantanakiri Jesús: “¿litaka

kaari pakanta? ¿Tema pikemi okaatzi ikantakoe-tzimiri?”

⁶³ Roojatzi imaeritaki Jesús, tee raki. Ari ishintsi-thata-nakiri, ikantziri: “Pipaereeri Kañaaniri Tajorentsi, niyotan-tyaari omaperotatya okaate pikantenari. ¿Eerokama Jeepatzii-toetani Itomi Tajorentsi?”

⁶⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “Rootaki pikantakiri eeroka. Nimaeka piñeeri Itomi Atziri ijeekimo-teeri rakoperoki Tajorentsi ipinkatharitee. Ari piñahaeri ipiye ikinapae menkoriki.”

⁶⁵ Ikanta ikemawakira Reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo, itzijaanakiro iithaari ikijanaka, ikantanaki: “Ñaakiro, ipaeryaashitakari Tajorentsi. Tekatsi akoyi otsipa ikantakoeteriri. Pikemae-yakini eeroka itheenkakiri Tajorentsi.

⁶⁶ ¿Jempema pikantee-yinika eeroka?” Ari ikan-teeyini ikaateeyinira: “¡Tzimaki ratatani! ¡Otzi-matyee ikami!”

⁶⁷ Ari reewawoo-waeta-nakiri. Eenitatsi itsipa kapojawoo-waeta-nakiriri. Eenitatsi itsipa pajawoo-waeta-nakiriri.

⁶⁸ Ikantziri: “¡Jeepatzii-toetani! ¿Eeroka kamantan-taniri, anjatyaa pikantena iita pajawae-tzimiri?”

Ikantzi Pedro: Tee noñiiri naaka Jesús

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.55-62; Jn. 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Roojatzi ijeekaki Pedro jakakiroki, ari oñaapaakiri omperataarewo, okantapaakiri: “¿Tema eeroka itsipata paerani Jesús Tepowenijatzi?”

⁷⁰ Osheki ñaakiriri Pedro rotekanakiro, ikantzi: “Tee, tee niyotziri iita pikantanari.”

⁷¹ Ari ishitowa-paentzi Pedro itanto-teetakiro kaanki-rentsiki. Eejatzi oñaapaeri otsipa omperataarewo, okantapaakiri itsipayi-takari: “Ri-ijatzi irika itsipata-piintari Jesús, Kashiyakaa-weni-jatzi.”

⁷² Ari rapiita-nakiro Pedro rotekanakiro, ikantzi: “Omapero-tatyaa, riyotzi Tajorentsi, tee niyoritzi naaka irika atziri pikantanari.”

⁷³ Tekira ojamanite, rapiitakiri ikaatzi itsipatakari ikantziri: “Eerokataki itsipata-piintari Jesús, tema Tepoweni-jatzi eeroka, ariiwaetaki iñaawaeta-piintzi rirori.”

⁷⁴ Ikantanee Pedro: “Teera, tee niyoritzi irika atziri pikantanari. Apatziro riyotzi Tajorentsi notheeya-rika, riitaki owajankiteenani.” Ari iñaanaki tyaapa.

⁷⁵ Ari ikenkishiryaneero Pedro ikantakiriri Jesús: “Tekira iñeeta tyaapa, mawa pikante: ‘Tee noñiiri Jesús.’” Shitowanaki Pedro, antawoete riraanaka.

27

Rahaeta-nakiri Jesús Pilato-ki (Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

¹ Okanta okiteejeta-manee, piyota-manaka reewarite Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi antaripero-paeni, ikamanta-wakahae-yakani rowamayiri Jesús.

² Ari roojoeta-nakiri Jesús, rahaeta-nakiri ijeeki jewari wirakocha iita Poncio Pilato, tema riitaki jewari-perori rirori.

Ikamantakari Judas

³ Ikanta Judas pithoka-shitan-taniri, riyotanaki rowamaa-kaanta-shitee-tyaari Jesús. Antawoete ikenkishiryaaanaka, raaneeri 30 koriki roepiyeeniri reewari Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi antariperopaeni,

⁴ ikantapaeri: “Irika piyorikite. Tee okameethatzi okaatzi nantakiri. Tekatsi rante Jesús naakaan-tashi-takari.” Ikantee-yanakini rirori: “Taanityaa, eeroka yotzirori.”

⁵ Rookanakiri koriki tajorentsi-pankoki, ishiya-pero-tanakityaa ipiyanaka, shirika-paaka.

⁶ Ikanta reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo, rahaeri koriki, ikanta-wakahaeyani: “Tee oshinetaan-tsitzi akempoyeeri koriki, tema riitaki apinawenta-kiriri rowamaan-teetyaariri.”

⁷ Ikanta-wakahae-yaani: “¿Jempe akante-rika koriki?” Ikanteeyini: “Jame amanantan-tyaawo pitzithari-patha-tatsiri, jempe ikiteeteri ikamayiteerika itsipa-jatzipaeni atziri.”

⁸ Roojatzi nimaeka iiteetziro iroka kepatsi: “Iraantsi-patha.”

⁹ Ari omonkaatari rojankina-takiri paerani Kamantaniri Jeremías, ikantaki:

Rahaetakiri 30 koriki,

Riitaki ikowaeya-kirini Israel-paeni ipineeteri,

¹⁰ Rootaki ramanantan-teetakari pitzithari-patha, Rootaki ikowakaa-kinari Pinkathari namanantero.

Rojampi-takiri Pilato irika Jesús

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Areetaka Jesús ijeekira jewari wirakocha, rojampi-tawakiri, ikantziri: “¿Eerokama

iwinkatharite Judá-paeni?” Rakanaki Jesús, ikantzi: “Rootaki pikantakiri eeroka.”

¹² Ikanta reewari-peroti Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi Antaripero-paeni, osheki itheeya-kowita-paakari Jesús. Tee rakimaetari rirori.

¹³ Ikantzi Pilato: “¿Tema pikemi okaatzi ikantakoe-tzimiri?”

¹⁴ Roojatzi imaeritaki, tee raki. Osheki ipampoyaa-nakiri Pilato irika Jesús.

*Riyakowentee-tziri Jesús rowamahaeteri
(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)*

¹⁵ Eenitatsi rameta-piintari reewarite wirakocha: Maawoeni ojarentsi aririka roemoshirenkyaa Judá-paeni, romishitowa-kaantziri omonkyahaetziri isheninka itzimi-rika ikowaeya-kirini rirori.

¹⁶ Eenitatsi apaani Judá-paeni raakaan-teetziri iita Barrabás, ikemakoetziri rantakiro kowaenkata-tsiri.

¹⁷ Ikanta ipiyotee-yakani atziri, rojampi-tantaki Pilato, ikantzi: “¿litaka pikoyiri nomishitowa-kanteri? ¿Riima Barrabás? ¿Riima pikoyiri Jesús iiteetziri Jeepatzii-toetani?”

¹⁸ Riyotzi Pilato reshitashiitari Jesús, rootaki raakaan-teetan-tariri.

¹⁹ Tema otyaantaki inkaahanki iina Pilato kamanterini, ikantakiri: “Eero pikoshekari eeroka kameetha-shireri. Tema osheki romishimpyaakina tsireniriki, antawo ominthaaha-shiryaakina.”

²⁰ Roo kanteencha irika-paeni reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi

antaripero-paeni, rowatsimaakiri piyoteen-chari atziri, ikantziri: “Rootaki kameethatatsi romishitowaeteri Barrabás, riima Jesús rowamahaeteri.”

²¹ Rapiita-nakiro jewari wirakocha rojampitantzi: “¿Litaka pikoyiri nomishitowa-kaanteeri?” Ikanteeyini maawoeni: “¡Riitaki Barrabás!”

²² Ikantzi Pilato: “¿Jempema nokante-rika Jesús iiteetziri Jeepatzii-toetani?” Ikanteeyini atziri: “¡Pikenta-kotakaanteri!”

²³ Ari ikantzi jewari wirakocha: “¿Eenitatsima kaari-perori rantakiri?” Eekiro ishintsi-tatzii ikaemaeyini atziri, ikantzi: “¡Pikenta-kotakaanteri!”

²⁴ Ari riyotanaki Pilato aminaashi-waeta rojampi-tziri, tema osheki ikijeeyakani atziri. Ikaemakaantaki nijaa, iñahaetakiri maawoeni ikewaako-tanaka, ikantzi: “Teera naaka kantashityaawoni rowamahae-takiri-rika kameethashireri. Tema eeroka kantashityaawori.”

²⁵ Ikanteeyini atziri piyoteen-chari: “Rootaki nokowae-yirini, naaka rookoeteri iitarika awijeen-tsini, imaeteeri eejatzi ikaate nochariniyitee-yaari, rookoeteeri rirori.”

²⁶ Ari romishitowa-kaantee-takiri Barrabás. Riima Jesús ipajata-kaanta-nakiri, riyakowentakiri ikentakoeteri.

²⁷ Ikanta owayiri-paeni, ikyaakaa-nakiri Jesús rowayiri-pankoteki. Ari ipiyowenta-kariri.*

²⁸ Aatonkoryee-tapaakiri Jesús, ikithaantakari kityonka-mawo-tatsiri oshiyawori ikithaata-piintari pinkathari-yitatsiri.

---

* **27:27** rowayiri-pankote = pretorio

²⁹ Ramanthee-tantakari kitochee-tapo, roteeya-kaakiri rakoperoki jawookaaki. Rotziwerowashitanakari itheenki-mawae-tziri, ikanteeyini: “¡Apinkatha-tziri iwinkatharite Judá-paeni!”†

³⁰ Osheki reewawoo-waetakiri, rompoja-yina-waetantari jawookaaki.

³¹ Ikanta ipakaakiro ishirona-wenta-waetari. Ratonkoryahaeniri ikithaa-takiriri inkaahanki, ikithaa-taneeri iithaari, raanakiri ikentakoeteri.

*Ikentakoe-tziri Jesús roojatzi ikamantakari
(Mr. 15.21-41; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)*

³² Ikanta riyaa-yanakini, itonkiyo-takari Simón poñaachari Cirene, roemiñaa-nakiri inatero ikentakoe-tantyaariri Jesús.

³³ Roojatzi rareetan-takari tonkaariki iiteetziro Atzirii-toni.

³⁴ Ari ipakoetakiri Jesús kachori rowaeteetakiro iyepitentsi, ikanta ithotawakiro eepichokiini, tee riri.‡

³⁵ Ikanta ikentakoe-takiri. Raakiro owayiri-paeni ikithaatari Jesús, rookimo-takaayitakawo, ikimita-kaantakiro iñaaryaa-teeta riyotan-tyaari itzimi ayironi. Ari omonkaatari ikenkitha-takiri paerani Kamantan-taniri, ikantaki: Ipawakaakawo nomaatha. Iñaaryaawentakawo riyotan-tyaari itzimi-rika ayironi.

³⁶ Ari ijeekae-yakini raminako-wentziri.

---

† **27:29** Roo rameta-piintari pinkathari ramantheetawo poreryaa-yitatsiri, roteeya-piintziro eejatzi rakoperoki kotsirokaaki. ‡ **27:34** Rootaki roeteetziro atziri eero ikemaatsi-tanta aririka rowajankitahaeteri.

³⁷ Rojankineetaki ikentakoe-tanta-kariri, okantzi: IRIKA JESÚS, RIITAKI IWINKATHARITE JUDÁ-PAENI. Ikenta-koeta-kiniri jeñokiini ipatziitoki.

³⁸ Itsipatee-takiri apite koshintzi ikentakoe-tziri, rowatzika-koetakiri rakoperoki, itsipa rampateki.

³⁹ Itheenki-mawae-takiri ikaatzi awijayi-tatsiri janta, roteka-yinata. §

⁴⁰ Ikantee-tziri: “Eeroka tzimpookironi tajorentsi-panko, roo awijaki mawa kiteejeri powetsikaero. Eerokami Itomi Tajorentsi powawijaa-koteeyaa. ¿litaka kaari payiitanta ikentakoe-takimira?”

⁴¹ Ari imatzitakawo reewari-perorite Ompera-tajorentsi-taarewo, Yotaantaniri-paeni, Inashitantaniri-paeni, eejatzi antaripero-paeni, ikanteeyini:

⁴² “Rowawijaa-kotziri itsipa, ¿kaari imatantawo rowawijaa-koteeyaa rirori riimi iwinkatharite Israel-paeni? Ari rowawijaa-kotee-yaami ikentakoe-takiri, aritaki akemijanta-kirimi

⁴³ Rawentaari Tajorentsi, anjatyya añeeri omapero-rika retakotari ari rowawijaa-koteeri. Tema ikanta-piintzi: ‘Naaka Itomi Tajorentsi.’ ”

⁴⁴ Ari imatzitakawo koshintzi itsipatakari ikentakota, itheenki-mawae-takiri.

Ikamantakari Jesús

(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

---

§ **27:39** Roo rametee-yarini Judá-paeni roteka-yinata aririka itheenska-shire-tante. Rootaki oshiyawori ameteeyarini aakapaeni, aririka ookoteri atziri atheenka-shireteri, akanteri: “¡Piñaakiro! ¡Pikemakiro!”

45 Ikanta itampatzika-tapaaki ooryaa, omapoka-shitanaka otsireni-tanaki, roojatzi tsirenii-teeni ithapero-tanaka ooryaa.*

46 Ari ikaemanaki Jesús shintsiini, ikantanaki: “¡Elí! ¡Elí! ¿Lama sabactani?” (Roo akantziri añaaniki aaka: “¡Tajorentsi! ¡Tajorentsi! ¿litaka pookawentan-takinari?”)

47 Ikanta jeekawenta-kiriri, ikemawakiri ikaemanaki, ikanteeyini: “Pikemiri, ikaematziri Elías.”†

48 Ishiya-paenta, romitsitsiya-paentzi maathaantsi kepishaariki, rankowii-takiniri jawoo-pankeki, rowaanka-kotakiniri ratsimiyaa-tawakiromi.

49 Ikanteeyini itsipa: “¡Pipakaeri! Añaaawakiri ari ipokaki Elías rookakaa-wenteeri.”

50 Rapiita-nakiro Jesús ishintsitanakiro ikaemanaki, peyanaka.

51 Okanta tajorentsi-pankoki, tzijaanaki niyanki ithatashii-tzirori, apimawotanaki, etanakawo jenoki roojatzi jaawiki. Antawo omoyekanaka kotaayi-tanaki mapi.

52 Ithonka ipookako-tanaki kaminkari, osheki añahaatsi kameetha-shireri kamawiteen-chari.

53 Tema rañahaera paerani Jesús, ikaatzi añahaatsiri ishitowa-neero omooki jatayitee nampitsiki tajorentsi-tatsiri, osheki atziri roñaaha-yitaari.‡

---

* **27:45** itampatzika-tapaaki = ooryaa 6; ithapero-tanaka ooryaa = ooryaa 9. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) † **27:47** Ikanta = ooryaa 9. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) ‡ **27:53** nampitsi tajorentsi-tatsiri = Aapatziyaweni

⁵⁴ Ikanta reewari owayiri-paeni eejatzi ikaatzi ikatziya-wentari Jesús, iñaakiro omoyeka, iñaakiro okaatzi awijeen-tsiri, antawo ithaawanaki, ikan-tanaki: “¿Omapero-witatyama Itomitari Tajorentsi irika?”

⁵⁵ Aminako-takiri janta osheki tsinani. Rootaki poñeenchari Tepoweniki oyaatziri Jesús, osheki amitakota-piintakiri.

⁵⁶ Iroka okaateeyini: María Pankothanthaari-jato, María riniro Jacobo eejatzi José, aritaki ojeekakiri eejatzi riniro itomi-paeni Zebedeo.

Ikiteetakiri Jesús

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Okanta otsireniityaanaki, ari ipokaki ashaahanta-chari poñaachari Tonkaeroetoniki, iita José. Riijatzi riyotaani Jesús.

⁵⁸ Riyaata-shitakiri Pilato, ikantapaakiri: “Pishine-tenari nokitateeri Jesús.” Kowaki Pilato raaneeri ikitateeri.

⁵⁹ Ikanta José, rapinee-tantakari Jesús kitamaari maathaantsi.

⁶⁰ Rowakota-paentziri owakiranatakira imoonta-kaantziri José shirantaa ikashiya-kaari kaminkari, roepinaa-kaantaki antawo mapi, rashi-takotan-takariri. Piyanaka José.

⁶¹ Okanta María Pankothanthaari-jato, eejatzi otsipa María, amineeyakini jempe ikiteetakiri.

Aminako-wentziriri jempe ikiteetakiri

⁶² Okanta awijanaki rowetsika-wenta-piinteetawo kitejeri imakoryaan-teetari, ari riyataki reewari Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi Inashitantaniri janta ipankoki Pilato,

⁶³ ikantapaakiri: “Pinkatharí, chapinki eeniro rañaawita kamatawiri, nokemiri ikantzi: ‘Aririka nokamawi-takyaa, roo awijawi-takyaa mawa kitejeri, aritaki nañaahae.’

⁶⁴ Potyaante aminako-wenterini roojatzi omonkaa-tanta-kyaari mawa kiteejeri. Aamaashityaa riyaataki tsireniriki riyotaani-paeni, rahaateri. Ikanteri atziri-paeni: ‘¡Añaahae Jesús!’ Aririka imatakiro, aritaki omaperotakya ramatawi-tante.”

⁶⁵ Ikantanaki Pilato: “Irika owayiri-paeni, paanakiri, pikanteri raminako-wenteri jempe okanta pikoyiro eeroka.”

⁶⁶ Jateeyakini jempe rowakoe-takiri Jesús, itsireka-kotapaakiri omooki. Ari ijeekawentee-yirini.

28

Rañaantaari Jesús

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Okanta awijanaki kitejeri imakoryaan-teetari, tema kitejeta-manee etapiintawori kitejeri. Ananinkanaki María Pankothanthaari-jato eejatzi otsipa María aminiro jempe ikiteetakiri Jesús.

² Omapoka-shitanaka oshintsitanaki omoyeka, tema rayiita-paakitzi Ronampiri Awinkatharite, katziya-paaka kitataa-remooki, iteenka-paakiro mapi rashitan-teeta-kawori, ari ijeekapaaki.

³ Ishipakiryaapaaki kimiwitaka oorenta ookatha-rentsi. Kitamaa-nikiri iithaari roowaetaki okitamaa-nikitzi jiriniki.

4 Ikanta owayiri aminako-wentziriri kitataarewo, antawo ithaawanaki, okawaetanaka iñaawakirira ronampiri tajorentsi, tyaanaki kimiwitanaka ikamana-kityeemi.

5 Ari iñaanata-nakiro ronampiri tajorentsi tsinani-paeni jeekaen-tsiri, ikantziro: “Eero pithaawan-teeyanani eeroka. Niyotaki riitaki pipokashitzi Jesús ikentakoe-takiri.

6 Tee ijeeeki jaka, añahae, aritaki ikantzi-takimi chapinki. Pipoki paminiro jempe romaryaaw-itaka.

7 Pipiyanaki, pikamanteri riyotaani-paeni añahae Jesús ikamawitakaha, reewateemi Tepoweniki, aritaki piñahaeriri janta. Rootaki ikantee-takinari nokamantemi.”

8 Tee oshenkaanaki tsinani-paeni opiya-pitha-tanakawo kaminkari-mooki, otsinkashiryaa-nakiro, roo kanteencha osheki othaamentanaka, oshiyana-kityaa iroka-paeni iyaate okamanteri riyotaani. Oshiya-mintheeta okamanteri riyotaani,

9 itonkiyo-takawo Jesús awotsiki, rowetha-tawakawo. Iyaatashi-tanakiri ikatziyakaha, otziwerowa-shita-paakari, awithaki-tapaakiri iitziiki.

10 Ari ikantziro Jesús: “Eero pithaawan-tashi-waetana. Piyaate, pikamanteri ikaatzi noyeyite-taari, riyaate Tepoweniki, aritaki iñaayiteenari janta.”

Ikenkitha-takiri owayiri

11 Okanta opiyeeya-nakani tsinani, jatanaki eejatzi owayiri-paeni nampitsiki, ikamantakiri

reewari Ompera-tajorentsi-taarewo okaatzi awijeen-tsiri.

¹² Ari ipiyotee-yanakani eejatzi antaripero-paeni, ikanta-wakahae-yaani: “¿Jempe akantyaaka omanako-tantyaariri?” Ikaemakiri owayiri, ikaminaakiri ikantziri: “Irika osheki koriki nopinatemiri,

¹³ pikanteri atziri-paeni: ‘Ipokaeyakini niyanki-iteki tsireniki riyotaani, nomaamintheetzi naaka, ikoshita-paentziri.’

¹⁴ Aririka ikemaki jewari wirakocha, naaka kantako-wentemini eero rowajankitaan-tzimi.”

¹⁵ Raakiri owayiri-paeni ipineeta-kiriri, imatakiro ikamantan-tayitakiro ñaantsi okaatzi ikantee-takiriri. Rootaki imatzita-nakari eejatzi apaani-paeni Judá-paeni ikamantan-tziro iroka ñaantsi roojatzi ikantziro nimaeka.

Rotyaantziri Jesús riyotaani

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Ikanta 11 riyotaani Jesús jataki Tepoweniki, ojeekira ochempi ikantzi-takariri Jesús jempe iñahaeri.

¹⁷ Ikanta iñawaeri Jesús, rotziwerowa-shita-waari. Eenitatsi kijoshire-tatsiri, ikanta-shiretzi: “Riitatakiñaa Jesús.”

¹⁸ Ari ipokapaaki Jesús okaakiini, ikantapaakiri: “Tema othonkaeya ipinkathee-teena inkiteki eejatzi kepatsiki.

¹⁹ Rootaki nokantanteemiri eerokapaeni: Piyaate pithonkiro maawoeni nampitsi, pikemijanta-kaayi-teeri atziri-paeni. Aririka ikemijanta-yitee, pomitsiryaateeri, riitaki

ishineyi-teeri Ashiteeri, Itomi, eejatzi Ishire tajorentsi.

²⁰ Piyotaa-yiteeri ranteero okaatzi niyotaa-yitakimiri eeroka. Rooma naaka ari nokanteetatyeeyaani notsipa-teemi, roojatzi paata othonkan-teeyaari kepatsi.” Ari okantyaari.

**Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur
del Perú**
**The Holy Bible in the South Ucayali Ashéninka language
of Peru**

Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur del Perú

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ashéninka Ucayali del Sur (Ashéninka, South Ucayali)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-06-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

db14e188-438b-52a5-9541-56657c3fc3d9